

Johan Svensson

***Det svenska språkets
falska vänner***

Publicerad på Detodemokratiskaspraket.se
tisdagen den 13 augusti 2013. Efterordet i kapitel 9
tillagt lördagen den 31 augusti 2013.

**Umeå
2013**

Det svenska språkets falska vänner

Det är inte bara svenska ord, som har så kallade falska vänner. Det svenska språket har också falska vänner. Som de svenska ordböckerna till exempel. Varken Svenska Akademiens ordlista över svenska språket eller Bonniers svenska ordbok beskriver nämligen allmänhetens svenska. Att odemokratiska institutioner som Svenska Akademien och Bonniers AB är falska vänner till det svenska språket är kanske inte så uppseendeväckande, men att den svenska riksdagen och det statliga Språkrådet också är det är desto mer oroväckande. För det betyder att det svenska språket helt saknar äkta vänner. Språkutvecklingen bygger därför inte heller på språket självt eller ens den språkbrukande allmänhetens svenska utan främst på inlåning av ord och uttryck från andra språk, som inte är anpassade till svenskans huvudregler för stavning, böjning och uttal.

Innehåll

1. Författarens tack

2. Grundproblemet med dagens definition av svenska

3. Sveriges riksdag och språklagen

3.1 Språklagens svenska

3.2 Den nuvarande språkutvecklingen är ett hot mot rättssäkerheten

3.3 En språkbeskrivning med ödesdigra konsekvenser

3.4 Mediernas makt över den svenska språkpolitiken

4. Svenska Akademien

4.1 En Akademi utan snille och smak

4.2 Vänskapskorruption i Sveriges högsta smakdomstol

4.3 Ingen större skillnad mellan Svenska Akademien och den kinesiska regimen?

4.4 Litteraturprisutdelning i strid med Alfred Nobels sista vilja

4.5 En språklig makt ovärdig världens näst mest demokratiska land

5. Språkrådet och de svenska ordböckerna

5.1 Vem behöver de nya orden och blir de verkligen ordboksord om vi använder dem?

5.2 Ordboksdöden, Svenska Akademiens ordlista över svenska språket och Språkrådet som språkligt sterila ordanvändare

5.3 Två hot mot den svenska demokratin: Svenska Akademiens ordlista över svenska språket och Googles censur av Språkrådets nyordslista för 2012

5.4 Censur och övervakning med hjälp av sökmotorn Google

5.5 Varumärkesord som "Big Mac" snart i svenska ordböcker?

5.6 Nörduppropet – ett riskkapitalfinansierat reklamjippo

5.7 Är definitionen av ”nörd” mer förlegad än språkbeskrivningen i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket?

5.8 Även Språkrådet agerar ovärdigt vid ”påhopp”

5.9 Språkrådet om ordurvalsprinciperna bakom nyordlistan för 2012

5.10 Står Språkrådets nya chef, Ann Cederberg, för en ny eller gammal inriktning med avseende på den statliga språkvården?

5.11 Statliga språkråd utan vetenskaplig grund

6. Tidningssvenskan och språkutvecklingen

6.1 Den vinstdrivna språkutvecklingen

6.2 Engelska ”bars” istället för svenska kakor eller barer

6.3 Varför ska begränsade kunskaper i engelska behövas för att förstå ”down-market” när det borde räcka med motsvarande kunskaper i svenska för att översätta det?

6.4 Om den inkonsekventa markeringen av främmande ord och uttryck

6.5 Språkutvecklingen baseras på ett tidningsspråk utan språklig granskning

6.6 Mediernas rädsla för felciteringar gör att vi får fler engelska ord i svenskan samtidigt som deras vanligaste felstavningar av svenska ord inte tas upp i ordböckerna

6.7 Exempel på språkliga fel i tidningarna – om missbruket i det normerande bruket

6.8 Snabb spridning för språkliga fel i telegram från Tidningarnas Telegrambyrå – nyheter skrivna av tidningarna för tidningarna

6.9 Är engelskan i dag en förutsättning för svensk kvalitetsjournalistik?

7. Nätverket Språkförsvaret

7.1 Statusvård som försvar mot engelskan trots ”naturlig inlåning” av nya engelska ord i svenskan?

7.2 Oklar skillnad mellan onödiga och nödvändiga engelska ord i svenskan

7.3 En lobbyorganisation till Svenska Akademien och engelskan i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket

7.4 Försvaret mot engelskan är en jakt på den egna svansen

8. De falska vännerna och framtiden

8.1 Falska vänner som lömska ord och oäkta språkvänner

8.2 Språklig plagiering som norm fyller den offentliga svenskan med ord och uttryck från främmande språk

8.3 Går det att garantera en rättssäker tolkning av ett i grunden rättsosäkert språk?

8.4 Den odemokratiska språklagen gör att den nuvarande språkutvecklingen är en odemokratisk process

8.5 Finansieras framtidens svenska ordböcker av multinationella bolag som Coca-Cola Company och Google Inc?

8.6 Avslutande ord

9. Efterord (2013-08-31): Om Sara Danius inträde i Svenska Akademien och kulturelitens okritiska hyllning av den odemokratiska institutionen

1. Författarens tack

Till minne av Tyra (1925-2013). Tack för att du fick mig att förstå att vi måste se livet som ett enda långt farväl till dem vi älskar. Ett stort tack till Anita för din textgranskning och för ditt stöd i sakfrågorna. Felaktigheter i texten beror inte på att du inte hittade dem utan på att jag antingen lade till nya formuleringar i efterhand eller helt enkelt struntade i dina råd. Tack Kristina för att du alltid trodde på mig, även om jag själv tvivlade. Tack Ratana för att du har behållit barnets begåvning och inte stelnat i samma språkliga form som oss andra. Jag vill till sist också tacka alla som lyssnade, ställde frågor och gjorde publicering möjlig.

2. Grundproblemet med dagens definition av svenska

En tidningsartikelrubrik som sätter ett särskilt finger på problemet med dagens skriftliga standardsvenska är: "Titeln är ett artigt sätt att säga fuck you" (SvD 2013-05-12). Karin Bojs, vetenskapsjournalist på Dagens Nyheter, kommenterar den onödiga engelskan på svenska forskningsinstitut, stadsdelar i Stockholm och inom svensk vetenskap så här: "Om de nu är så himla briljanta: ska det vara så svårt att hålla två olika språk i huvudet och känna igen vilket som är vilket?" ("Att lära om livet, The Life, la vie...", 2010-05-09, DN.se/blogg/vetenskap/2010/05/09/att-lara-om-livet-the-life-la-vie--7176/).

Detta är nämligen den grundläggande fråga om det svenska språket, som ingen chefredaktör, minister, ordboksredaktör, journalist, professor i språkvetenskap, riksdagsledamot eller språkvårdare ännu kunnat besvara: Varför definieras svenskan som alla ord och uttryck som förekommer i svenskspråkiga sammanhang? Ingen av dem tycks heller vilja medge att denna objektiva definition av vad som är svenska innebär att alla språk som talas eller skrivs i Sverige är "svenska", trots att det inte går att definiera ett enskilt språk annat än subjektivt ("Språkens historia. En upptäcktsresa i tid och rum", 2010, Tore Jansson, s. 29-30). Det är nog inte heller någon vågad gissning att få av dem vill ta ord som "fitta" och "fittor" i sin mun, även om dessa blir konsekvensen av den nuvarande språkbeskrivningen. För om endast en person i en grupp inte är "fit" så är resten följaktligen "fitta". Vidare, om en klädsam utstyrsel kan benämnas "outfit" på svenska, får det till följd att privatspråkets "outfitta", "outfittan" och "outfittor" också bör kunna betraktas som svenska. Orden får i varje fall 25 900, 2 400 respektive 8 570 träffar på svenska i Google (2013-07-31).

Stavningarna "fit" och "fitta" följer i alla fall samma mönster som den "rätta" stavningen av andra oanpassade engelska lånord i den skriftliga standardsvenskan. Några sådana exempel från Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006) är "hit" och "hittar", "kit" och "kittet" samt "shop" och "shoppa" (se även avsnitten 7.3 och 8.6 nedan om "smog" och "kit"). Ändå har engelska ord som "hip", "hop", "log", "tip", "top" och "stop" enligt Svenska Akademiens ordbok tidigare kunnat lånas in med de i svenskan anpassade stavningarna "hipp", "hopp", "logg", "tipp", "topp" och "stopp" (SAOB, g3.spraakdata.gu.se/saob/). Att ord som "hiphop" och "topless" i dag listas i Svenska Akademiens ordlista över

svenska språket tyder inte bara på historielöshet och att språkkunskaperna inte längre är tipptopp, utan också på att "Kejsaren av Svenska ordböcker" är mer än bara topplös. För orden, som bara är ett par av många, klär av honom in på bara skinnet och avslöjar att han är naken. Jag återkommer till denna nakenhet i avsnitt 7.4 och 8.6 nedan, om den ickeobjektiva matematik som ordlistan bygger på respektive den troliga förklaringen till varför regeringen och den svenska riksdagen tillåter den att fortsätta vara Sveriges, i praktiken, officiella ordbok.

Någon "nordiska", det vill säga ett gemensamt nordiskt språk baserat på språkens inbördes begriplighet, finns det ju inte ("Språkens historia", s. 29-30), trots att ett uttryck som "Kraftig motor på 200 watt" rent objektivt kan sägas vara både danska, norska och svenska enligt användarinstruktionerna till handmixern "Power Mix 200" från OBH Nordica. Till de tre nordiska språkens försvar ska det dock sägas att de i varje fall skiljer sig åt subjektivt, det vill säga uttalsmässigt. Annat är det med den "svenska" som endast består av engelska ord och uttryck. För all "svenska" går i dag att uttrycka på engelska genom att dekonstruera enskilda meningar bestående av en blandning av svenska och engelska ord eller uttryck och sedan sätta ihop dem till språkliga konstruktioner som både objektivt och subjektivt är engelska. Titeln på den Augustprisonominerade boken "Only väg is upp" (2012) av Emmy Abrahamsson kan till exempel användas för att kunna skriva "The only way is up". Allt som behöver göras är att skriva "The enda way är up" och sedan kombinera ihop de oanpassade engelska låorden till en mening som är både engelska och svenska på en och samma gång.

Lars-Erik Edlund, professor i nordiska språk vid Umeå universitet, hävdar till exempel att lånord "funnit" i svenska språket allt sedan medeltiden" och att det bevisar att svenskan är "ett levande språk", som "lånar in nya ord" ("Engelska invaderar skyltfönstren", VK 2013-02-05). Han anser alltså att inlåningen av nya ord i svenskan per definition är något positivt, oavsett om orden är anpassade eller oanpassade till svenskan. Samtidigt ifrågasätter Lars-Erik Edlund användningen av "engelska uttryck utan anledning", som att använda "task force" istället för "arbetsgrupp". Det motsägelsefulla i påståendet, det vill säga att det subjektivt sett finns "dåliga" lånord, trots att det objektivt sett bara finns "bra" sådana, vidareutvecklar dock Lars-Erik Edlund aldrig. Inte heller vems subjektiva bedömning som skulle ligga till grund för en sådan avgränsning.

Hur avgörs exempelvis om det finns mer anledning att använda engelskans "team" än dess "task force", ett ord som för övrigt varken listas i Bonniers svenska ordbok (10:e upplagan, 2010) eller Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006)? Båda ordböckerna uppger dock att ordet "task" kan användas som en synonym för det manliga könsorganet, varför det går att hävda att uttrycket "task force" lika gärna kan avse manlig sexuell potens som arbetsgrupp. Lars-Erik Edlund fastslår för övrigt själv redan 1992 eller i varje fall senast 1996, då en första nytugåva med några mindre ändringar gavs ut, att det inte går att avgöra om texter eller tal med både svenska och engelska ord är en- eller tvåspråkiga, det vill säga om uttrycken ska ses som svenska med oanpassade engelska lånord

eller som uttryck på både svenska och engelska ("Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum", 2009, s. 25).

Att inte heller Per Ledin, professor i svenska vid Örebro universitet, kan ge några entydiga svar på tydligt formulerade frågor om det svenska språkets innehåll och hur man ska se på engelskan i svenskan framgår av en diskussion mellan oss båda under perioden 8 maj 2013 till 13 maj 2013. Diskussionen finns publicerad på våra respektive hemsidor ("Professor kontaktad på svenska", 2013-08-04, Detodemokratiskaspraket.se/artikel15.asp) och <http://pa.svenska.se/kontakt-3/>). Per Ledin anser bland annat att det är "en vettig utgångspunkt att se de ord som svenska talare använder som svenska" och att den i Sverige långa traditionen "av att låta bruket väga tungt när man ger ut ordböcker och sysslar med språkvård" är "briljant" (Per Ledin i en kommentar, 2013-05-09).

Briljansen i att inte kunna ha skilja mellan flera olika språk kan dock ifrågasättas och Per Ledin skulle nog imponera föga på DN-journalisten Karin Bojs med sin så kallade svensk-engelska. Per Ledin briljerar inte heller när han därefter påstår följande: "Eftersom det sedan ett bra tag varit engelskan som influerat svenskan så kan man sedan diskutera just hur etablerat ett visst lån är. Då talar man gärna om citatord. Det förekommer att svenskar säger *crazy* (*Det var helt crazy!*) men du hittar inte det ordet i en ordbok. Ett utrop som *awesome!* ser jag ibland (yttrat mellan svenskar) på nätet, men inte heller det lär komma med i ordboken." (Per Ledin i en kommentar, 2013-05-09) Det engelska ordet "crazy" finns ju, som de flesta av oss antagligen redan vet, med i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (SAOL, 13:e upplagan, 2006). När det gäller "awesome", som för övrigt är en vanlig felstavning av det engelska ordet "awesome", borde det väl rimligen också få komma med i ordböckerna? I varje fall om det endast ska vara det så kallade bruket, vilket Per Ledin faktiskt hävdar, som ska vara avgörande.

3. Sveriges riksdag och språklagen

3.1 Språklagens svenska

I språklagen (SFS 2009:600) anges att svenska är Sveriges "huvudspråk" (§ 4) och att det som sådant ska vara "samhällets gemensamma språk, som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till" (5 §). Språklagen anger vidare att språket i svenska domstolar, liksom i all offentlig verksamhet, ska vara svenska (10 §) och att "det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas" (6 §).

I praktiken är det dock så att språkutvecklingen är privatiserad, vinstdriven och bygger på plagiering av andra språk. För det är nämligen främst språket i de svenska medierna som utvecklar svenskan, inte det allmänna eller språkanvändarna ("Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket", SOU 2002:27, s. 56-57, Regeringen.se/sb/d/108/a/1443). Språklagen har i själva verket överlåtit rätten att beskriva det svenska språket till "utförliga

ordböcker" ("Språk för alla – förslag till språklag", prop. 2008/09:153 s. 7, Regeringen.se/sb/d/108/a/122288). Detta trots att det samtidigt påstås att "för samhället är tillgången till information på ett gemensamt språk som var och en förstår ytterst en demokratifråga" ("Språk för alla", s. 11).

De två ordböckerna med högst status, Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (SAOL, 13:e upplagan, 2006) och Bonniers svenska ordbok (BSO, 10:e upplagan, 2010), bygger dock antingen uttryckligen på tidningsspråket (SAOL, s. XI) eller ges ut av en internationell mediekoncern, Bonnier AB, som bland annat äger flera svenska dagstidningar (BSO). Varför Sverige inte har en officiell svensk ordbok utgiven av det allmänna kan tyckas märkligt. Vi har trots allt en statlig historiebeskrivningsmyndighet, Forum för levande historia, och en stat som bedriver radio- och televisionsverksamhet i allmänhetens tjänst, Sveriges Television och Sveriges Radio. För det vore onekligen mer logiskt om svensk ortografi eller rättstavning istället byggde på den definition som slogs fast av Rättstavningsällskapet: "Svenska rättskrivningsläran har att anjiva reglerna för betecknandet i skrift av svenska riksspråkets uttal, varmed här förstås det, som vid vårdad uppläsning i högre stil användes av den bildade allmänheten i Sverige" ("Nystavaren. Tidskrift för rättskrivningsfrågor", 1886, 1:a häftet, s. 3).

Hur det kan anses vara viktigt för demokratin att vi har oberoende dåtids- och samtidsbeskrivningar, men ingen oberoende beskrivning av det språk som används för detta? En tidigare professor i latin och afrikanska språk, Tore Jansson, menar att skriftspråken är en nödvändig förutsättning för såväl historien som språken ("Språkens historia. En upptäcktsresa i tid och rum", 2010, s. 58-59). Detta betyder att varken historie- eller samtidskildringar kan vara demokratiska om inte också språket som används för detta är demokratiskt. För att ett officiellt språk ska vara demokratiskt måste rimligen både valet av språk och sättet att beskriva det bygga på medborgarnas åsikt i frågan. Jag och Joakim Pihlstrand-Trulp, tidigare språkrörskandidat i Miljöpartiet, har därför också föreslagit en folkomröstning om vilket eller vilka språk som ska vara officiella språk i Sverige ("Låt folket få rösta om svenska språket", 2011-04-03, Detodemokratiskaspraket.se/artikel6.asp).

Det är till sist svårt att förstå varför det från politiskt håll påstås att tillgången till ett komplett och samhällsbärande språk, som alla kan förstå är en demokratifråga. Samtidigt är det ju faktiskt så att den språkbrukande allmänheten inte har något som helst inflytande över språk som i dag beskrivs i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, den ordbok som för närvarande anses beskriva det samtida skriftliga svenska standardspråket.

3.2 Den nuvarande språkutvecklingen är ett hot mot rättssäkerheten

För att kunna mötas i ett demokratiskt och gemensamt språk behövs en gemensam normkälla baserad på en gemensam uppfattning om vad som är svenska. I dag har Svenska Akademi-

ens ordlista över svenska språket i praktiken fått uppgiften att beskriva den officiella samtida svenskan, trots att det saknas uttryckligt stöd i någon lag för en sådan reglering ("Mål i mun", s. 54 och s. 466). Varför regeringen ändå anser att vi alltid ska följa stavningen och ordböjningen i den senaste upplagan av SAOL, för närvarande upplaga 13 från 2006, är märkligt. För trots att ordlistan "används som norm för svensk stavning och ordböjning" i den offentliga verksamheten ("Myndigheternas skrivregler", 7:e utökade upplagan, 2009, DS 2009:38, s. 96, Regeringen.se/content/1/c6/13/15/83/7be35768.pdf; se även s. 9 och s. 11) finns det inget demokratiskt inflytande över det språk som beskrivs i SAOL. Ordurvalet bestäms helt och hållet av SAOL-redaktionen och Svenska Akademiens språkkommitté. Ordlistans urvalsprinciper och språkbeskrivning är därför ett i dag ouppmärksammat hot mot den nuvarande rättsordningen, vars syfte är att vara en garant för medborgarnas rättssäkerhet. För att uppnå rättssäkerhet för medborgarna krävs nämligen bland annat att "rättstillämpningen ska vara förutsägbar och att lika fall ska behandlas lika" ("Slutstation rättspsyk. Om tvångsvårdade kvinnor som inte dömts för brott", Åkerman och Eriksson, 2012, s. 74).

När det gäller språket borde detta rimligen innebära att vi har en språkutveckling som baseras på språket självt och inte på inlåning av ord och uttryck från andra språk, som inte är anpassade till svenskans regler för stavning, böjning och uttal. Varför skulle till exempel inte de två nya svenska orden i SAOL 14, franska lånordet "trriage" och engelska lånordet "vintage" ("SAOL mittemellan upplagor", Svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/axplock) båda få ett uttal som är anpassat till andra liknande lånord i svenskan, som exempelvis de franska lånorden passage och sabotage samt de tyska lånorden buskage och spionage ("Främmande ord. Ordbok över lånord i svenskan", 4:e upplagan, 2008)? För ju fler främmande ord som tas upp i de svenska ordböckerna, desto fler främmande språk blir vi också tvungna att behärska för att kunna uttrycka oss och förstå det samhällsgemensamma svenska språket, oavsett om språket är ett modersmål eller andraspråk.

Bristfällig tolkning anses för övrigt redan i dag vara ett hot mot rättssäkerheten i svenska domstolar. En lagändring som förstärker misstänkta och tilltalades rätt till auktoriserade rättstolkare har därför föreslagits ("Domstolar kan tvingas skaffa tolkar", SvD 2013-01-06).

Visserligen är det redan i dag möjligt att uttrycka sig obegripligt på svenska för den som vill. Ett par meningar från en dom i Högsta domstolen kan användas för att exemplifiera detta: "Partiellt prövningstillstånd i fråga om vilken betydelse Miljööverdomstolens lagakraftvunna dom om tillåtlighet har vid den aktuella prövningen av tillståndsförådrans fråga om prövningstillstånd rörande målet i övrigt förklaras vilande." ("Högsta domstolen slog knockout på det svenska språket", *Gotlands Tidningar* 2012-09-19). Utan orden, språkets byggstenar, går det dock nästan inte att uttrycka något alls och då spelar det liksom ingen roll hur mycket murbruk, i form av skiljetecken, vi än försöker applicera på texten.

Det bör här även nämnas att Åklagarmyndigheten vann Klarspråkskristallen 2013 för sitt arbete med klarare och tydligare gärningsbeskrivningar. Klarspråkskristallen, som är ett årligt pris för ett klart och begripligt offentligt språk, delas ut av Språkrådet till den myndighet, den

kommun eller det landsting som har kunnat visa goda resultat i arbetet för klara texter. Priset ska också uppmuntra till fortsatt språkvårdsarbete. Den som på Språkrådsdagen den 2 maj 2013 delade ut årets pris till Åklagarmyndigheten var kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (M).

Som kulturminister anser Lena Adelsohn Liljeroth att minskad läsförståelse hos unga "är ett stort problem, inte bara för att de missar glädjen i att läsa, utan för att det på sikt också är ett demokratiskt problem" ("Tomas Lidman ny litteraturutredare", DN 2011-03-24). I ett inlägg i Centrum för lättlästs bloggstaffett om språk, makt och demokrati hävdar Lena Adelsohn Liljeroth vidare att läs- och skrivkunnskap även är "en förutsättning för en levande demokrati" ("Bristen på ord får knytnävarna att tala istället", 2012-04-15, Lattlaest.se/om-oss/blogg/2012/4/15/bristen-pa-ord-far-knytnavarna-att-tala-i-stallet) Lena Adelsohn Liljeroth säger dessutom i ett pressmeddelande från Kulturdepartementet att "ett gemensamt språk är avgörande förutsättning för en demokrati värd namnet" ("Proposition om ny lag: Språk för alla", 2009-03-12, Government.se/sb/d/11600/a/122306).

Trots detta är Lena Adelsohn Liljeroth den minister som står bakom regeringens lagförslag till den nuvarande språklagen (SFS 2009:600), som överlåter beskrivningsrätten av vad som är svenska till "utförliga ordböcker [...] av god kvalitet" ("Språk för alla – förslag till språklag", prop. 2008/09:153 s. 7). Hur det gemensamma samhällsspråket kan vara demokratiskt, när staten samtidigt och i praktiken överlåtit rätten att beskriva den officiella svenskan till den odemokratiska kulturinstitutionen Svenska Akademien genom dess ordlista över svenska språket, verkar dock varken Lena Adelsohn Liljeroth eller någon annan i regeringen vilja svara på.

3.3 En språkbeskrivning med ödesdigra konsekvenser

Den nuvarande, kommersiella språkbeskrivningen riskerar därför i förlängningen att göra det svenska språket till ett så inkluderande språk att nästan ingen, förutom möjligen ett fåtal mycket språkbegåvade personer kommer att kunna behärska det ("Titta, han snackar... 20 språk", Metro 2013-04-11). Att konsekvenserna av ett sådant samhällsspråk kan bli ödesdigra är inte svårt att förstå. Brist på tillräckliga språkkunskaper sägs till exempel vara en av anledningarna till att 32 personer dog när kryssningsfartyget Costa Concordia förläste utanför Italien 2012.

Vid förlisningen uppgav Aftonbladet att det var långtifrån alla i personalen som hade tillräckliga kunskaper i italienska, det officiella språket ombord ("Besättningen förstod inte språket", AB 2012-09-14). Varför Aftonbladet i en senare artikel, där det sägs att "styrmannen missuppfattade vänster för höger", anger att det officiella språket ombord var engelska får jag aldrig veta ("Skandalkapten i dramatisk rättsal", AB 2013-04-15). Det troliga är dock att

det är journalisternas allt sämre språkkunskaper i såväl engelska som svenska och ointresse för faktagranskning som är boven i det här sjödramat.

En engelskspråkig källa uppger nämligen att det officiella språket ombord på Costa Concordia var italienska, men att många kommandon trots det gavs på engelska: "Both JOOW's [Junior Officer Of the Watch] and Safety Officer's depositions seem to confirm that the helmsman was not able to speak Italian, although it was the official language in use on board. The fact that only conning orders were given in English, might have been useful to prevent critical rudder related misunderstandings, but it certainly did not help to include the helmsman as an active member of the bridge team." ("Costa Concordia. Anatomy of an organisational accident", Antonio Di Lieto, 2012, s. 14, <http://www.enav-international.com/wosmedia/273/costaconcordiaanatomyofanorganisationalaccident.pdf>).

Detta skulle i så fall förklara varför Aftonbladets Britt Peruzzi skriver att "kaptenens order att gira till vänster gavs på engelska, officiellt språk ombord" men att "styrmannen, som är indonesier och uppges förstå engelska hjälpligt, girade istället åt höger" ("Skandalkapten i dramatisk rättsal", AB 2013-04-15). Det är alltså inte bara till sjöss som språkbarriärer kan ställa till det, utan också på torra land.

3.4 Mediernas makt över den svenska språkpolitiken

När det gäller förhållandet mellan politiker och media skriver EU-parlamentarikern Gunnar Hökmark (M) i ett inlägg på sin egen blogg att medierna har "en makt som varje politiker, eller vilken annan makthavare, gärna har på sin sida men räds att ha emot sig" ("Makthavare utan granskning skapar rädsla", 2011-07-17, Hokmark.eu/makthavare-utan-granskning-skap-ar-radsla/). Förhållandet förklarar möjligen varför det från politiskt håll inte tycks finnas något intresse av att flytta språkbeskrivningsmakten från de vinstdrivna förlags- och mediebranscherna till den språkbrukande allmänheten. Att den svenska språkpolitiken därigenom förblir odemokratisk tycks inte bekymra demokratins företrädare det minsta, vilket inte stoppar dem från att framföra populistiska budskap om demokrati och språk.

Riksdagsledamoten Nina Lundström (FP) skriver i en motion att hon vill att "doping" ska ersätta "dopning" i lagtext och myndighetsskrivelser, då hon påstår att "doping" är en mer etablerad stavning (Motion 2011/12: So393). Ändå kan eller vill inte Nina Lundström besvara de grundläggande frågor jag ställer till henne med anledning av motionen ("Om 'doping' istället för 'dopning' (i NU 44/11)", mejl till Nina Lundström 2011-11-08). En av frågorna är vems uppfattning som ska ligga till grund för vad som är "svenska" enligt 10 § språklagen och en annan är om ord som "bodybuilding" (från hennes motion) och "hearing" (från riksdagens ordbok) uppfyller bestämmelsen i 12 § språklagen (om myndigheternas särskilda ansvar för att använda och utveckla svensk terminologi inom deras olika fackområden)?

Just ändelserna –ing och –ning har funnits i svenskan sedan forntiden och gör att vi hela tiden kan skapa nya ord i språket ("Ändelserna som gör språkhistorien levande", Språktidningen 7/2011). På vilket sätt skulle det främja det svenska språket att skillnaden mellan hur nya ord av verb och substantiv bildas, som toppning och topping eller strömning och strömming, går förlorad? Det inlånade engelska verbalsubstantivet "doping" har alltså, till skillnad från det svenska verbalsubstantivet "dopning", ingen som helst koppling till det prestationshöjande verbet "dopa".

4. Svenska Akademien

4.1 En Akademi utan snille och smak

Svenska Akademien, som grundades 1786 av Gustaf III, ska enligt stadgarna arbeta för "Svenska Språkets renhet, styrka och höghet". På samtidssvenska sägs uttrycket avse svenskans 'klarhet, uttrycksfullhet och anseende' ("Mer om Akademiens historia", Svenskaakademien.se/akademien/historia/mer_om_akademiens_historia). Det betonas att begreppet "renhet" inte avser att "hålla allt utländskt borta från svenskan", utan att det endast ska ses som en synonym till "klarhet" ("Högtidssammankomst 20 december 2012", Svenskaakademien.se/akademien/sammankomster/hogtidssammankomsten/hogtidssammankomst_2012).

Vidare ska Svenska Akademien enligt stadgarna bland annat utarbeta en ordbok och en grammatik. Genom årligen arrangerade tävlingar i värtalighet och skaldekunst samt utdelningen av Nobelpriset i litteratur blir Akademien också en sorts "högsta smakdomstol". Att Gustaf III ansåg att smak var ett viktigt begrepp avspeglas i det valspråk han gav Svenska Akademien, nämligen "snille och smak", där ordet "snille" betydde "begåvning" och ordet "smak" avsåg "aktsamhet och måttfullhet med de språkliga uttrycksmedlen" ("Mer om Akademiens historia", Svenskaakademien.se/akademien/historia/mer_om_akademiens_historia). Några större begåvningar med god smak tycks dessvärre inte de nuvarande 18 ledamöterna i Sveriges högsta språkliga smakdomstol vara.

När det gäller bristen på smak har exempelvis Peter Englund, Akademiens ständige sekreterare, uttryckt åsikten att det vore bra om en hyllad verksam svensk författare helt slutade att skriva. Peter Englund skriver nämligen i ett inlägg på Svenska Akademiens officiella blogg att han välkomnar "allt som håller [Björn] Ranelid borta från skrivandet" ("På förekommen anledning", 2011-01-09, Akademiblogg.wordpress.com/2011/01/09/pa-forekommen-anledning/). Peter Englunds inlägg var ett svar på Björn Ranelids uppmaning till de arton ledamöterna att också vara modiga nog att ställa upp i en tevesänd danstävling. Professor Sture Allén menade dock att uttalandet skulle ses som "Peter Englunds privata uppfattning och inte Akademiens", även om Peter Englund själv inte ångrade sitt påhopp: 'Nej, hoppar någon på mig så hoppar jag tillbaka' ("Peter Englunds uttalande om Björn Ranelid splittrar Svenska Akademien", Exp 2011-01-11).

Lustigt nog har Svenska Akademien, sedan Peter Englunds inträde den 20 december 2002, delat ut det skönlitterära Doblougska priset (2004), med en prissumma på 150 000 kr, till just nämnde Björn Ranelid ("Ranelid: Jag behåller priserna", SvD 2011-01-11). Kanske menar Peter Englund att det säger mer om Svenska Akademiens förmåga att bedöma vad som är god svensk skönlitteratur än om originaliteten i Björn Ranelids skrivande? Fast man behöver inte läsa särskilt mycket av det Björn Ranelid har skrivit för att förstå att så inte är fallet. Det räcker exempelvis med att läsa den första vackra meningen i hans roman "Ansikte av eld" (2008, s. 5): "Kärleken stavar aldrig fel när den skriver, ty den behärskar alla språk."

Ett annat exempel på mindre god smak ger de två ledamöterna Göran Malmqvist och Per Wästberg prov på. I en privat mejlväxling skriver Göran Malmqvist att han anser att den kinesiske poeten Li Li är "en ond människa" som ska förgöras på samma sätt "som man krossar en lus med tumnageln!", sedan Li Li skrivit en dikt, där en kvinna gifter sig med en 40 år äldre man och där förhållandet jämförs med det som råder mellan en sexköpande padda och en hora ("Svenska författare vill 'krossa och förgöra' kinesisk poet", AB 2012-12-04). Detta uppfattar Göran Malmqvist som ett direkt påhopp på hans förhållande med sin 43 år yngre fru och får Per Wästberg att lämna sin "välsignelse" till att krossa Li Li. Bakgrunden till bråket uppges vara att Göran Malmqvist och Li Li är oense om hur texter av Nobelpristagaren Thomas Tranströmer ska översättas på kinesiska. Li Li har bland annat valt att byta ut ordet "kantarell" mot "karamell" i en kinesisk översättning av Thomas Tranströmer, då Li Li menar att kineserna inte vet vad kantareller är. Aftonbladets kulturskribent Martin Aagard tycker att "det är märkligt att två herrar som har mandat att dela ut världens finaste författarpris har en litteratursyn som är så inskränkt att de i slutändan tolkar litteraturen utifrån vad som pågår i deras allra mest privata lilla sfär" ("Poetisk paranoia", AB 2012-12-04).

4.2 Vänskapskorruption i Sveriges högsta smakdomstol

Vidare har akademiledamoten Göran Malmqvists relation till den kinesiska nobelpristagaren i litteratur 2012, Mo Yan, kommit att ifrågasättas när det har visat sig att "vännen" Göran Malmqvist sedan länge har haft en inplanerad säljturné för en bok som Mo Yan har skrivit förordet till ("Devalverat Nobelpris", AB 2012-11-08). I Svenska Akademiens egna stadgar framgår nämligen att en ledamot inte får ha någon ekonomisk vinning av en Nobelpristagare.

Denna misstanke om "vänskapskorruption" får Aftonbladets Åsa Linderborg att påtala det demokratiska problemet med Sveriges högsta smakdomstol: "Svenska Akademien är ingen statlig myndighet, ingen organisation underställd demokratisk kontroll" ("Devalverat Nobelpris", AB 2012-11-08). Mo Yan är en pseudonym för den kinesiske författaren Guan Moye, född 1955, och betyder översatt från kinesiskan "Tala inte".

4.3 Ingen större skillnad mellan Svenska Akademien och den kinesiska regimen?

Svenska Akademiens beslut att dela ut Nobelpriset i litteratur till kinesen Mo Yan belyser bristen på demokrati. En annan kinesisk författare, Liao Yiwu, säger nämligen att han inte ser någon "skillnad mellan Svenska Akademien och den kinesiska regimen" än att det endast är den senare som fängslar oliktankande ("Liao Yiwu: 'Akademien borde be om ursäkt", GP 2013-03-19). Liao Yiwu vet vad han talar om, då han som regimkritiker själv har blivit torterad så svårt under sina fyra år i kinesiskt fängelse att han har försökt ta sitt liv vid två tillfällen ("Berättelser från kinesisk vardag", SvD 2013-03-21).

Om tiden i fängelset berättar Liao Yiwu i sin självbiografiska bok "För en sång och hundra sånger. Vittnesbörd från ett kinesiskt fängelse" (2013). Boktiteln har Liao Yiwu hämtat från en händelse, då han tvingades sjunga 100 sånger, och straffas av sina fångvaktare med laddade elbatonger som slås mot hans huvud och körs upp i hans anus när rösten tar slut. Enligt Liao Yiwu är Mo Yan en 'trogen partifunktionär', som efter utnämningen har sagt att 'inga riktiga författare sitter fängslade i Kina' ("Liao Yiwu: 'Akademien borde be om ursäkt", GP 2013-03-19). Liao Yiwu menar därför också att "Akademien borde be om ursäkt till alla de författare som har suttit och fortfarande sitter fängslade i Kina".

Som vice ordförande i det kinesiska författarförbundet, ett av kommunistpartiets officiella organ, uppges Mo Yan aldrig ha kritiserat Kinas officiella litteratursyn som går ut på att såväl konst som litteratur måste tjäna socialismen ("Mo Yan – kritisk eller lojal kommunist?", AB 2012-11-11). Enligt Helena Magnusson, Kinakännare på Globalwork i Lund, ska nämligen alla böcker som utges i Kina först godkännas av den kinesiska diktaturregimen och "varje kritisk utveckling måste balanseras med en handling som kan uppfattas som en lojalitetsförklaring" ("En insider", 2012-10-19, Fokus.se/2012/10/en-insider/). Mo Yan uppges även ha sagt att det inte existerar någon censur av litteraturen i Kina och har vägrat att sitta vid samma bord som kinesiska dissidenter på en bokmässa i Frankfurt, trots att han då samtidigt höll ett tal om att en författare endast borde bli bedömd efter sin litterära gärning och inte sin politiska uppfattning samt, i spekulationerna om vem som skulle vinna Nobelpriset i litteratur 2012, sagts vara 'den förste kines utanför fängelse som kan vinna ett nobelpris' ("Mo Yan – kritisk eller lojal kommunist?", AB 2012-11-11). De tre kineser som tidigare har fått Nobelpriset är den ännu fängslade Liu Xiaobo (Fredspriset 2010), Gao Xingjian (Litteraturpriset 2000) och Dalai Lama (Fredspriset 1989). Det kan sålunda ifrågasättas om Mo Yans litteratur verkligen är genuint samhällskritisk eller inte.

4.4 Litteraturprisutdelning i strid med Alfred Nobels sista vilja

Svenska Akademiens inställning till Liao Yiwus kritik tycks, enligt ett mejl som Peter Englund skrev till Sydsvenskan efter beslutet, att 'Nobelpriset är ett pris i litteratur, och ges enbart på litterära meriter. Det torde stå uppenbart. Än en gång.' ("Stark kritik mot akademien", SDS

2012-10-13). Svenska Akademien skiljer med andra ord på person och sak. Nobelpriset i litteratur kan därför delas ut till dömda pedofiler, mördare, våldtäktsmän, terrorister, krigsförbrytare och författare, som öppet stödjer diktaturer som gör sig skyldiga till brott mot de mänskliga rättigheterna. Detta trots att det i Alfred Nobels testamente från 1895 uttryckligen står att ett gemensamt kriterium för samtliga nobelpris är att de endast ska delas ut till dem som "hafva gjort menskligheten den största nytta" ("Alfred Nobels testamente", Nobelprize.org/alfred_nobel/will/testamente.html; "Vad ville Alfred Nobel?", NE.se/rep/vad-ville-alfred-nobel, 2008-12-05).

Svenska Akademien väljer alltså, i strid mot Alfred Nobels sista vilja, att överordna läsningens nöje framför mänsklig nytta. Nobelpris kan alltså tilldelas såväl kinesiska regimkritiker som kinesiska regimanhängare. Något annat, det vill säga att "kräva större civillikurage av dessa kinesiska författare än deras västerländska kollegor" skulle enligt Ulrika Kärnborg framstå som "ogenomtänkt eller till och med rasistiskt" ("En insider", 2012-10-19, Fokus.se/2012/10/en-insider/). Ulrika Kärnborg menar nämligen att författare som Mo Yan, genom att "arbeta inifrån systemet" kan "tänja på gränserna för yttrandefriheten". Som exempel på detta nämner Ulrika Kärnborg Mo Yans romaner "Grodorna" (2010) och "Vitröskballaderna" (1988), i vilka den kinesiska ettbarnspolitiken respektive den lokala partiledningens uppmaning till befolkningen att odla vitlök, vilket medför svält och därefter ett uppror som slås ned på ett otänkbart brutalt sätt. Enligt Ulrika Kärnborg har därför "svårt att se dessa verk som propagandaskrifter eller författaren som ett instrument för regimen".

Ulrika Kärnborg menar vidare att "alternativen – ett liv i exil, fångenskap eller som akademiker på något gudsförgäta universitet i väst – framstår som ännu sämre". Personer som väljer att lämna Kina kan nämligen även räkna med "att ganska förfärliga repressalier väntar vänner och familj", enligt Ulrika Kärnborg. Sammantaget finns det dock få konkreta bevis för att Mo Yan verkligen skulle använda det kommunistiska systemets insida för att arbeta för ökad demokrati och yttrandefrihet, vilket alltså är Ulrika Kärnborg huvudinvändning för att inte kunna tilldela även kinesiska regimanhängare Nobelpris i litteratur.

Frågan är om Ulrika Kärnborg därmed också anser att underlydande, som begår brottsliga handlingar kan hävda att de bara lydde order? Det skulle i så fall innebära att brottslingar går fria från ansvar för handlingar som beordrats ovanifrån.

Enligt Leif Lewin, tidigare professor i statskunskap vid Uppsala universitet, är den enskildes ansvar en av de två rättsprinciper som fastslogs i de så kallade Nürnberggrättegångarna mellan 1945 och 1949 ("Vi får vänta i 100 år till på global demokrati", DN 2012-06-24). Dessförinnan var det bara stater som kunde göra sig skyldiga till folkmord och brott mot mänskligheten. Den andra nya rättsprincipen innebar att ansvaret nu kunde utdömas oavsett den åtalades position, ingen kunde med andra ord längre hävda att han eller hon bara lydde order. Dessa rättsprinciper har bland annat inneburit att Andra världskrigets nazistiska krigsförbrytare eller amerikanska soldater under Vietnamkriget och Irakkriget kunnat åberopa straffrihet med hänvisning till att de bara hade lytt order.

Både den tyske SS-officeren Adolf Eichmann, som var Nazitysklands så kallade transportadministratör, och den amerikanske löjtnanten William Calley dömdes därför till döden respektive livstids fängelse trots att de själva hävdade att de bara lydde order när de beordrade massmord av civila ("Eichmann ångrade inte utrotningen av judarna", Världens historia 2011-10-24; "William Calley och massakern i Son My 1968", SR Minnen 2010-05-06). Amerikanskan Lynndie England dömdes 2005 till tre års fängelse för att ha torterat irakiska fångar 2003 trots att hon hävdade att hon "bara lydde order" ovanifrån, vilket också har kunnat styrkas i efterhand ("Lynndie England: Jag vill ha upprättelse", Exp 2009-05-24).

Nya rön antyder dessutom att "människor begår ondskefulla handlingar på grund av blind lydnad, utan för att de uppfattar det de gör som rätt och riktigt" ("Ondskan är inte banal", DN 2012-11-26). Etniska rensningar, folkmord och massakrer tycks dessutom ha utförts av människor under lång tid. Redan i Bibeln nämns exempelvis israeliternas folkmord på Midjaniterna (Fjärde Mosebok kapitel 31). Andra exempel folkmord är Turkiets mord på 1,5 miljoner armenier 1915-1923, Nazitysklands mord på 7 miljoner judar under Förintelsen 1933-1945, Kinas mord på en miljon tibetaner 1959, röda khmerernas mord på 2 miljoner människor i Kambodja 1975-1979 och hutuextremisternas mord på 1 miljon tutsier i Rwanda 1994 (siffrorna är ungefärliga och hämtade från Folkmord.se).

Det finns därför anledning att ifrågasätta Ulrika Kärnborgs påstående om att det skulle vara "ogenomtänkt eller till och med rasistiskt" att inte kunna tilldela en kinesisk författare som Mo Yan nobelpriset i litteratur ("En insider", 2012-10-19, Fokus.se/2012/10/en-insider/). Ondska tycks ju nämligen vara ett mänskligt fenomen snarare än ett kulturellt eller rasbetingat sådant. Att dela ut Nobelpris till anhängare av regimer som gör sig skyldiga till folkmord och andra brott mot mänskligheten framstår inte bara som ogenomtänkt, utan strider också mot Alfred Nobels krav på människonytta. Bödlar i repressiva regimer ska givetvis inte kunna tilldelas Nobelpris, oavsett om det är i litteratur eller i någon annan kategori.

Svenska Akademien har dessutom sedan 2010 vägrat att ge Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson en inbjudan till Nobelfesten, trots att alla svenska partiledare tidigare blivit inbjudna till denna ("Åkesson portas från Nobelfesten" AB 2010-10-27). Till exempel bjöds Lars Werner, Vänsterpartiet kommunisternas (VPK:s) partiledare, varje år mellan 1980 och 1990. Detta trots att Lars Werner, som partiledare "höll fast vid Vänsterpartiets nära relationer med de statsbärande kommunistpartierna i Östeuropa" och bjöd in företrädare från partidiktaturer, bland annat Sovjetunionens kommunistiska parti och Kubas kommunistiska parti, att gästtala vid VPK:s kongress 1978 ("Han backade in i framtiden", NA 2013-01-14). Som VPK:s partiordförande skickade också Lars Werner 1987 ett gratulationsbrev till Nordkoreas dåvarande ledare, Kim Il-Sung, på dennes 75-års dag, där Lars Werner uttryckte sin och partiets "höga värdering av de stora insatser som Du gjort under decennier för Koreas arbetarklass och folk och i den världsomspännande antiimperialistiska kampen" ("Lik i garderoben? En rapport om SKP/VPK:s internationella förbindelser", bokrecension av John

Andersson, Fjärde Internationalen 3/1993, [Marxistarkiv.se/index.php?option=com_content &task=view&id=54&Itemid=134](http://Marxistarkiv.se/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=134)).

Om de båda kommunistdiktaturerna Nordkorea och Sovjetunionen, som VPK under Lars Werners tid som partiledare alltså hade ett nära samarbete med, bör det sägas att Nordkorea under perioden 1948-1987 och Sovjetunionen under perioden 1917-1987 mördade nästan 1,3 miljoner respektive 55 miljoner människor vardera (uppgifterna hämtade från tabell 1.3 "Fifteen most Lethal Regimes", Mega.nu/ampp/rummel/dbg.tab1.3.gif; "Death By Government", R.J Rummel, 1994).

Enligt Nobelstiftelsens dåvarande vd, Michael Sohlman, stred Sverigedemokraternas politiska värderingar mot "Nobelfestens anda" ("Ingen Nobelfest för Åkesson" SvD 2010-10-27). Mikael Sohlman försvarade nämligen beslutet att inte bjuda Jimmie Åkesson med att hänvisa till att det i Alfred Nobels testamente från 1895 står: "Det är min uttryckliga vilja att vid prisutdelningarna intet afseende fästes vid någon slags nationalitetstillhörighet, sålunda att den värdigaste erhåller priset, antingen han är Skandinav eller ej" (se "Alfred Nobels testamente", Nobelprize.org/alfred_nobel/will/testamente.html). Jimmie Åkesson, som också han säger sig ha läst testamentet, påpekar dock att "det står inget om hur många invandrare man ska vilja ta emot för att få gå på Nobelfesten" ("Ingen Nobelfest för Åkesson" SvD 2010-10-27). Denna slutsats stöds även indirekt av Mikael Sohlman själv, som även i en annan intervju hävdar att det enligt testamentet är "Nobels uttryckliga vilja att inget avseende ska fästas vid någons nationalitetstillhörighet" ("Portad från Nobel – får äta med kungen", Exp 2010-10-28).

Skulle en politik som förespråkar en fri och oreglerad invandring vara en förutsättning för en inbjudan till Nobelfesten borde dock rimligen inte heller Socialdemokraternas eller Moderaternas partiledare vara välkomna. Till Nobelfesten 2010 inbjöds även, från regeringen, statsministern, utrikesministern, finansministern, utbildningsministern och kulturministern ("Åkesson portas från Nobelfesten", AB 2010-10-27).

År 2011, när Nobelstiftelsen bjöd in ambassadörer från åtta diktaturer till prisutdelningen, fick stiftelsens nuvarande vd, Lars Heikensten, frågan varför diktaturer som Eritrea, Iran, Nordkorea och Syrien välkomnas, medan Jimmie Åkesson (SD) portas till festen. Lars Heikensten svarade att Nobelstiftelsen "genom årtionden följt den normen att vi inte har gjort skillnad mellan länder, utan vi har bjudit in alla ambassadörer som har varit verksamma i Stockholm" ("Nästa år får du komma – kanske", AB 2011-12-09).

Nobelstiftelsen omprövade inte heller 2012 sitt, minst sagt, inkonsekventa beslut att utesluta ledaren för ett svenskt riksdagsparti, som röstats fram i ett demokratiskt val i ett av världens mest demokratiska länder, men inte företrädare för diktaturer från Nobelfesten ("Diktatorns män bjuds på Nobelfesten", AB 2012-12-09). Någon förklaring till detta ville vd:n Lars Heikensten enligt Aftonbladet inte ge. Kanske insåg han till sist det omöjliga i att förklara varför Nobelstiftelsen bjuder in ambassadören för det som av många anses vara

världens minst demokratiska land, Nordkorea, men inte Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson till Nobelfesten? Nordkorea hamnade till exempel på en sista plats i en ranking av graden av demokrati i 165 länder och två territorier 2011 ("Democracy Index 2011. Democracy under stress. A report from the Economist Intelligence Unit", Sida.se/Global/About Sida/Så arbetar vi/EIU_Democracy_Index_Dec2011.pdf).

Det kan möjligen vara så att den från Nobelfesten portade Jimmie Åkesson (SD) ändå är den av de svenska partiledarna, som har störst förutsättningar att först komma till insikt om nödvändigheten av att reformera svensk språkpolitik. I en partiledardebatt den 17 oktober 2012 tar han en replik på Åsa Romsons (MP) påstående om att "alla som åker svensk tunnelbana är svenskar". Påståendet besvaras med en retorisk motfråga, som inte behöver något svar: "Om jag åker tunnelbana i Tokyo, är jag då japan?" ("Följ partiledardebatten direkt", SvD 2012-10-17, SvD.se/nyheter/inrikes/foelj-partiledardebatten-direkt_7587696.svd; se även "Jimmie Åkesson (SD) sätter Åsa Romson (MP) på plats", 2012-10-17, Youtube.com/watch?v=rjand84BBKM).

Den som ifrågasätter det rimliga i att koppla en persons nationalitet till den geografiska plats han, hon eller hen befinner sig på för stunden borde nämligen också kunna inse det orimliga med ett språk som definieras som alla de språk som skrivs eller talas inom ett visst geografiskt område. Om Jimmie Åkesson talar svenska i Tokyo, talar han då japanska?

4.5 En språklig makt ovärdig världens näst mest demokratiska land

Det tycks alltså vara så att "när Svenska Akademien blir kritiserad och granskad svarar den med skriftliga uppläxningar och personangrepp", vilket onekligen inte borde vara "värdigt Sveriges mäktigaste kulturinstitution" ("En stingslig Akademi", Kulturchefsbloggen, SvD 2012-10-17, Blog.svd.se/kulturchefsbloggen/2012/10/17/en-stingslig-akademi/). Fast frågan är snarare varför vi fortfarande låter denna odemokratiska institution leva kvar. För Svenska Akademiens oinskränkta makt över det svenska språket är inte värdigt ett land som i dag rankas som världens näst mest demokratiska land ("Democracy Index 2013: Global Democracy At A Standstill, The Economist Unit's Annual Report Shows", The Huffington Post, US-edition, 2013-03-21).

Att det sedan länge har funnits starka band mellan staten och den Svenska Akademien är ett ämne, som jag tar upp i en tidigare artikel: "För staten är svenska i standardspråket endast en fråga av akademisk karaktär" (2012-01-31, Detodemokratiskaspraket.se/artikel9.asp). I denna konstaterar jag bland annat att Svenska Akademien har haft äganderätten till Sveriges äldsta officiella kungörelseorgan sedan 1791 och att inkomsterna från det statliga tvånget att annonsera i Post- och Inrikes Tidningar bara under perioden 2007 till 2017 kommer att uppgå till mer än 128 miljoner kronor. Därutöver tillkommer bland annat även intäkter från den inkomstskattebefriade försäljningen av Svenska Akademiens ordlista över svenska språk-

ket, en ordlista som numera ges ut en gång i mitten av varje årtionde och normalt säljs i ungefär en halv miljon exemplar per upplaga ("Svenska Akademiens ekonomi är hölj i dunkel", DN 2006-10-11). Det finns med andra ord goda skäl att ifrågasätta varför Svenska Akademien ska räknas till "den centrala, icke-statligt finansierade språkvården" ("Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket", SOU 2002:27, s. 474, Regeringen.se/sb/d/108/a/1443).

Både Sveriges Television och Sveriges Radio betraktas ju nämligen som statliga medier trots att de också finansieras genom en lagstiftad avgift, den så kallade radio- och tv-avgiften ("Lag (1989:41) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst"). Att det möjligen vore bättre om de var skattefinansierade, särskilt när det nu har slagits fast i en förvaltningsrättsdom att även datorinnehavare ska betala tv-avgift är en helt annan sak ("Bättre att betala tv-avgift via skatten", SvD 2013-06-25). Att därför även innehavare av smarta mobiler och surfplattor kan komma att bli skyldiga att betala avgiften är inte otänkbart, då lagstiftningen enligt domen är teknikneutral. Även om Radiotjänst redan har börjat att skicka ut räkningar till innehavare av smarta mobiltelefoner har detta ännu inte prövats i domstol ("Mobiltelefonägare faktureras för tv-licens", SvD 2013-03-04).

Att sedan samtliga åtta riksdagspartier anser att en sådan tolkning av lagen medför att avgiftsfinansieringen riskerar att förlora sin legitimitet saknar helt betydelse ("Partierna sågar tv-avgift för mobiler och surfplattor", Metro 2013-03-04), i alla fall på kort sikt. Regeringen har nämligen redan beslutat att de statliga mediebolagen ska behålla denna finansiering i ytterligare sex år ("Regeringen vill utreda tv-licensen", SvD 2013-06-19).

5. Språkrådet och de svenska ordböckerna

5.1 Vem behöver de nya orden och blir de verkligen ordboksord om vi använder dem?

Sveriges officiella språkvårdsorgan, Språkrådet, är en del av den statliga språkmyndigheten Institutet för språk och folkminnen. Språkrådet ger bland annat råd i språkfrågor och säger sig noga följa språkens utveckling i Sverige. När det gäller nya ord i svenskan skriver Språkrådet dels att vi behöver dem och dels att de nya ord som många använder sig av så småningom kommer att finnas med "i ordböcker som Svenska Akademiens ordlista", även om dessa bara innehåller "ett litet urval av de ord som finns" ("Nya ord i språket", www.språkradet.se/8307, 2013-05-16). Ändå är det sistnämnda påståendet inte sant. Detta har också motbevissats av Språkrådet självt i ett tidigare språkråd: "Dublett med ett b är förvisso vanligare i bruket, men ordböckerna har bara dublett" ("Dublett eller dublett?", v. 36 2008, www.språkradet.se/2455#item101400, 2009-12-17).

Vidare går det att ifrågasätta varför vi till exempel skulle ha engelska synonymer till skit och ja i svenskan? Både "shit" och "yes" finns med i Bonniers svenska ordbok, även om denna "inte, i motsats till Svenska Akademiens ordlista, är en normerande ordbok" (BSO, 10:e upp-

lagan, 2010, s. 7). I Bonniers svenska ordbok listas ord som har bedömts vara "tillräckligt" frekventa. Varför detta ska innebära att främmande ord och uttryck som engelskans "piece of cake" och "sideboard" ska finnas med i ordboken, men inte svenskans "lätt som en plätt" och "sidobord" är oklart. Bokens titel antyder ju att det är en bok med svenska ord, inte alla ord, som oavsett språk och frekvens, förekommer i svenskspråkiga sammanhang. Trettonde upplagan av Svenska Akademiens ordlista över svenska språket från 2006 listar, i sin tur, exempelvis engelskans "callcenter" men inte det svenska ordet "samtalscenter". Både "samtal" och "center" listas för övrigt som enskilda ord i ordlistan, däremot inte engelskans "call".

5.2 Ordboksdöden, SAOL och Språkrådet som språkligt sterila ordanvändare

Språkrådet menar att utgivningen av tryckta ordböcker i framtiden kan vara hotad och då främst tvåspråkiga sådana, medan situationen för de enspråkiga svenska ordböckerna sägs vara god tack vare Svenska Akademiens utgivning av SAOL. Att allt färre är beredda att betala för ordböcker minskar viljan att bekosta det tidskrävande arbetet med att ta fram framtidens "kvalitetsordböcker" ser Språkrådet som ett problem ("Har ordböckerna en framtid?", 2013-02-11, www.språkradet.se/15553). Enligt Anna Hannesdóttir, docent i svenska vid Göteborgs universitet, utgör utgivningen av ordböcker "en grundläggande komponent i ett lands kommunikativa och kulturella infrastruktur" ("Svag försäljning kan ge ordboksdöd", Språktidningen 1/2013, s. 12). Sverige borde därför också ha en officiell svensk ordbok, utgiven och finansierad av det allmänna. I varje fall om tillgången till ett gemensamt samhällspråk, som alla kan förstå ska vara en "demokratifråga" mer än bara i teorin ("Språk för alla – förslag till språklag", prop. 2008/2009:153, s. 11).

Att språkutvecklingen i Sverige är kommersialiserad och vinstdriven bevisas inte minst av Språkrådets beslut att ta bort ordet "ogooglebar" från sin nyordslista 2012 sedan Google velat ändra dess definition. Frågan är dock om Google hade haft samma tyngd bakom sina hot om Språkrådet hade valt någon av de, till svenskan, mer anpassade stavningarna "ogogelbar", ett ord som har skapats efter samma mönster som svenskans "singel" med engelskans "single" som förebild, eller i varje fall "ogooegelbar". I Svenska Akademiens ordbok anges nämligen att det exempelvis finns belägg för stavningen "booskap" redan 1526 (SAOB, 1921, g3.spraakdata.gu.se/saob/), även om enkeltecknat "o" sedan länge är huvudregel i svenskan. Det engelska verbet "book" har exempelvis lånats in som "boka" och inte "booka" i svenskan ("Främmande ord. Ordbok över lånord i svenskan", 4:e upplagan, 2008, s. 65).

Att det finns bättre alternativ i svenskan än "ogooglebar" håller faktiskt Språkrådet med om, då det i ett språkråd uppges att "det från ordbildningssynpunkt vore bättre att använda aningen *ogooeglingsbar* eller *ogooegelbar*" ("Oooglebar, ogoogelbar eller ogooglingsbar?", www.språkradet.se/16174, 2013-04-19). Det bör dock nämnas att skoföretaget Ara fått den kommersiella rätten till en enstaka svensk bokstav ("Tyskt skoföretag får ensamrätt till bokstaven 'A'", Metro 2013-06-10). Det avgörande för att Patent- och registreringsverket ska

kunna registrera ett varumärke är om det kan anses ha "särskiljningsförmåga" eller inte, det vill säga om en viss vara eller tjänst genom sitt namn går att särskilja från andra liknande sådana.

Det är dock tydligt att Språkrådet anser att både plagiat och tolkningar är möjliga vid inlåning av nya ord i svenskan. Både för främmande namn och ord ska man, enligt Språkrådet, "normalt försöka återge främmande tecken och diakriter som används i ursprungslandet" ("Smörrebröd eller smørrebrød?", www.språkrådet.se/9991, 2011-03-11). Språkrådet anser därför också att både anpassade och oanpassade engelska lånord är svenska, även om myndigheten faktiskt tycks anse att anpassningarna ofta är att föredra ("Fiction eller fiktion? Romance eller romantik?", www.språkrådet.se/13621, 2012-05-28).

Med språkvetaren Fredrik Lindströms vokabulär innebär detta alltså att Språkrådet bara är "ordanvändare" och inte "ordskapare" ("Jordens smartaste ord. Språkliga gåtor och mänskligt tänk", 2002, s.55). Fredrik Lindström anser nämligen att "det går inte bara att slappt plocka in allting från engelskan, då blir vi språkligt sterila"; bara ordanvändare och inga ordskapare". Hans varning för mediernas och kvällstidningarnas nyordsskapande genom tillfälliga sammansättningar, som används som om de redan vore etablerade i svenskan, kan därför även användas för att varna för Språkrådets inställning till de nya, oanpassade lånorden: "Och jag kan säga det direkt: **om det är de som ska hjälpa till med förnyelsen av svenska språket är vi riktigt illa ute**" ("Jordens smartaste ord", s. 55).

Det vore även intressant att få veta om Språkrådet även anser att den svenska stavningen "lax" kan ersättas med den norska stavningen "laks". Norges fiskeindustri har nämligen i en marknadsföringskampanj uppmanat den svenska livsmedelsbranschen att använda "laks" istället för "lax" i syfte att uppmärksamma fiskens norska ursprung ("Vet du skillnaden mellan lax och laks?", Metro 2013-06-13). Huvudfrågan är här om vi överhuvudtaget kan använda svenskan för att beskriva vår omvärld eller om vi är bundna att beskriva olika företeelser utifrån det språk som används där de har sin geografiska hemvist. Kan ordet "demokrati" exempelvis användas om demokratierna i Estland, Polen, Portugal, Storbritannien, Tjeckien och Österrike? För i dessa länder används ju istället orden "demokraatia", "demokracja", "democracia", "democracy", "demokracie" respektive "demokratie".

Enbart inom den Europeiska unionen finns det 24 officiella språk ("EU:s förvaltning – personal, språk och verksamhetsorter", Europa.eu/about-eu/facts-figures/administration/index_sv.htm). Antalet levande språk uppskattas samtidigt till ungefär 6 000 ("Världens språk", www.språkrådet.se/2031, 2006-12-06). Hur många av dessa språk Språkrådet anser att vi ska behärska är oklart. Räcker det med de 30 största? Då får vi kanske räkna med att bli tvungna att lära oss språk som panjabi, wu, telugu, marathi, gujarati och hausa ("Världens 100 största språk 2010", Ne.se/språk/världens-100-största-språk-2010, 2013-07-20).

Enligt Erik Ringmar, professor i internationell politik vid Shanghais universitet i Jia Tong, är det dock viktigare att svenskarna, istället för "att slänga sig med slang kopierad från ameri-

kanska filmer”, lär sig att ”använda det engelska språket på ett kreativt och grammatiskt välvärdat sätt” (”Studier i kinesiska språket ofta slöseri med resurser”, DN 2013-07-12). Erik Ringmar tycks nämligen mena att kinesiskan inte kommer att kunna ersätta engelskan som världsspråk förrän tidigast någon gång på 2200-talet: ”Det enda som skulle kunna ändra den slutsatsen är ett tredje världskrig. Om Kina besegrade USA i en kärnvapenduell kunde vi kanske hamna i en Bladerunnerliknande värld där vi alla äter nudlar och talar kinesiska. Men ett sådant scenario är ytterst osannolikt och inte en bra utgångspunkt för svensk utbildningspolitik.” Ändå har Sverige redan i dag en språkpolitik, som går ut på att göra det svenska språket till ett världsspråk i den meningen att svenskan faktiskt kan anses innehålla världens alla språk. Detta är givetvis ett ännu större ”slöseri med resurser” än att bara lära sig kinesiska. För det räcker ju, vilket Erik Ringmar också konstaterar, i princip med att vi lär oss svenska och engelska eftersom att kineserna ändå väljer engelskan som språk när de gör internationella affärer.

5.3 Två hot mot den svenska demokratin: Svenska Akademiens ordlista över svenska språket och Googles censur av Språkrådets nyordslista för 2012

Språkrådets försäkringar om att dess beslut från den 26 mars 2013 att ta bort ordet ”ogooglebar” från nyordslistan 2012 (”Google äger inte språket!”, www.språkradet.se/15922, 2013-03-27) inte alls är censur är bara ett desperat sätt för myndigheten att försöka rädda lite av sitt dåliga anseende. Att Språkrådet tar ”bort ordet och samtidigt markerar sitt missnöje med Googles försök att styra språket” förändrar inte det faktum att det faktiskt handlar om en sorts efterhandscensur (”Google äger inte språket!”, www.språkradet.se/15922, 2013-03-27). Bo Löfvendahl, språkansvarig på Svenska Dagbladet, undrar exempelvis hur ”smart” det var av Google att utöva påtryckningar mot Språkrådet: ”I stället för att associera företaget med öppenhet och fritt informationsflöde kommer nu att förknippa Google med diktaturfasoner och censur” (”Diktaturfasoner och osmart censur”, SvD 2013-03-26).

Trots detta hävdar Språkrådet att ”den lärdom man kan dra är att orden tillhör alla som använder dem och att ingen kan styra över språket” (”Orden tillhör alla!”, www.språkradet.se/16012, 2013-04-08). Språkrådets chef, Ann Cederberg, påstår dessutom att ”språket är resultatet av en pågående demokratisk process” och att vi ”alla är med och bestämmer” om språkets innehåll och att detta inte bestäms av något ”multinationellt företag med påtryckningsmedel” (”Google äger inte språket!”, www.språkradet.se/15922, 2013-03-26).

Olle Josephson, professor i nordiska språk vid Stockholms universitet och tidigare chef för Språkrådet, kommenterar beslutet att stryka ”ogooglebar” från Språkrådets nyordslista 2012 i en språkspalt: ”Ingen enskild äger språket. Men man kan äga ett varunamn. Google stödde sig på paragraf 17 i varumärkeslagen: ’Vid utgivning av lexikon, handböcker eller andra liknande tryckta skrifter är skriftens författare, utgivare eller förläggare, på begäran av den som innehar ett registrerat varumärke, skyldig att se till att varumärket inte återges i skriften

utan att det framgår att varumärket är skyddat genom registrering" ("Ingen enskild äger språket", SvD 2013-04-02). Olle Josephson skriver vidare: "Googles jurister hade också den naiva föreställningen att den som listar ord i allmänspråket bestämmer betydelsen – och därför också kan ändra den på order. Ordboksredaktören beskriver vilken betydelse ordet har i sina vanligaste användningar. Man kan avråda från eller rekommendera vissa bruk, inte mer." Olle Josephson gör avslutningsvis bedömningen att Språkrådets agerande sannolikt varit "alltför försiktigt". Orsaken till detta är att han bedömer att Googles chans att vinna i domstol hade varit mycket liten: "Storföretag, särskilt amerikanska, har många gånger förr hotat med lagparagrafer och velat censurera ordböcker eller förvandla dem till gratis annonsplats. Mig veterligen har de aldrig fått rätt i en juridisk process."

Det kan här nämnas att varumärken som blir synonyma med hela varugrupper förlorar sitt varumärkesskydd. Några sådana exempel är "fotogen", "heroin", "klorin" och "vaselin" ("Företag slogs för sitt heroin – förgäves", AB 2013-08-07). Ett varumärke som blir så känt att det blir liktydigt med produkten kan därför användas av andra företag, utan att dessa riskerar att stämmas för varumärkesintrång. Enligt varumärkesutvecklaren Micco Grönholm är detta ett dilemma för många företag: "Å ena sidan vill ett företag nå en ledande ställning inom sin kategori, å andra sidan får denna dominans inte bli så stor att företagets varumärke blir synonymt med kategorin" ("Vad händer om ditt varumärke blir ett verb?", "The Brand-Man. Micco om marknadsföring och varumärken" 2009-08-03, Micco.se/?s=degenereringsproblemet).

Micco Grönholm konstaterar vidare att det var just risken att förlora sitt varumärkesskydd, som fick Googles jurister att agera mot Språkrådets definition av "ogooglebar" på nyordslistan 2012. Detta trots att Google, som i sina egna varumärkesinstruktioner anger att Google endast får användas som ett adjektiv, redan i teorin riskerar att förlora sitt juridiska varumärkesskydd på grund av att varumärkesdegeneration: "[D]en mest framgångsrika verbifieringen av ett varumärke på Internet är sannolikt Google. Idag är det mer regel än undantag att människor använder verbet googla som beskrivning för att använda en sökmotortjänst" ("Vad händer om ditt varumärke blir ett verb?", "The Brand-Man. Micco om marknadsföring och varumärken" 2009-08-03, Micco.se/?s=degenereringsproblemet). Personligen tycks dock Micco Grönholm mena att risken med det så kallade degenereringsproblemet är starkt överdrivet och att fördelarna borde överväga även för Google: "Genom att äga verbet härskar Google alltså över hela kategorin. För så länge vi googlar istället för bingar, håller vi omedvetet Google som nummer ett bland sökmotortjänster". Micco Grönholm avslutar sitt blogginlägg med att påpeka att om det är möjligt att "äga både marknadsandelarna och begreppet", blir verbifieringen av varumärkesnamn dessutom "något att eftersträva, inte motverka".

Att Språkrådet väljer att ta bort "ogooglebar" från sin nyordslista istället för att ändra definitionen enligt Googles önskemål är därför ingenting annat än ett nederlag för demokratin. I praktiken innebär det nämligen att ett multinationellt företag har dikterat villkoren för hur

en statlig myndighet ska agera i ett enskilt ärende. Inget i den mejlväxling mellan Google och Språkrådet som finns publicerad på Svenska Dagbladet motsäger heller den slutsatsen ("Så pressades Språkrådet av Google", SvD 2013-03-26).

Som enskilda språkanvändare i den språkliga diktaturen Sverige har vi dock inte något som helst inflytande över ordboksorden. För det är Svenska Akademien som i ensamt majestät dikterar innehållet i det som av många, även Språkrådet, anses vara det officiella svenska språket: "Svenska Akademiens ordlista ges ut ungefär vart tionde år, och används som rättesnöre för hur orden i svenskan stavas och böjs" ("Svensk språkvårds organisation", se under rubriken "Svenska Akademien", www.språkradet.se/2010, sidan uppdaterad 2007-03-17).

Trots att Språkrådet i "Svensk språkvårds organisation" (www.språkradet.se/2010, 2007-03-17) helt riktigt anger att Svenska Akademien "är en helt fristående organisation som regering och riksdag inte har något inflytande över" påstår ändå Språkrådet fem år senare att Svenska Akademien är "en privat organisation som framför allt har det officiella uppdraget att ge ut Svenska Akademiens ordlista och Svenska Akademiens ordbok" ("Länkar till språkvårdsorganisation", se under rubriken "Svenska Akademien", www.språkradet.se/2011, 2012-12-14). Något officiellt uppdrag att ge ut SAOL finns dock inte. För även om ordlistan sedan länge har kommit att uppfattas som det officiella rättesnöret finns det inget lagstöd för denna uppfattning ("Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket", SOU 2002:27, s. 54 och s. 466, Regeringen.se/sb/d/108/a/1443). Det är helt enkelt en beklaglig, om än vanlig, missuppfattning.

Peter Englund, Svenska Akademiens ständige sekreterare, säger däremot att "ogooglebar" kan komma att finnas med i SAOL i framtiden: "Om det är så att det här ordet hamnar i allmänt bruk så kommer det att hamna i ordlistan. Och vi backar inte för Google" ("Peter Englund: Vi backar inte för Google", Exp 2013-03-26). Att Svenska Akademien inte bryr sig om hot från Google är dock inte så förvånande. En diktator böjer sig väl sällan eller aldrig för andras åsikter? Peter Englund belyser detta självklara faktum med följande exempel: "Den romerske kejsaren Sigmund blev rättad av en kardinal då han hade ett genusfel på ett ord. Då svarade han att jag är romersk kejsare och då jag står jag över grammatik. Det är lite som Google. Man är ett stort och mäktigt bolag och tror att man står över språket" ("Peter Englund om Googles försök att stoppa 'ogooglebar'", Resumé 2013-03-27). Peter Englund säger sig dock förstå varför Språkrådet till slut backade om "ogooglebar" och tog bort det från sin nyordslista 2012: "Google vill skrämna folk och jag kan förstå att Språkrådet, som är en mindre myndighet [så står det faktiskt!] än oss, är rädda för att ta en rättslig tvist med dem. Det kan väl också vara därför som Google valde att ge sig på dem först."

För komiskt nog är det inte bara "Google Inc [som] sitter där i sitt elfenbenstorn" och "tror att man kan pilla på allt", vilket Peter Englund uppges säga i intervjun med tidningen Resumé. Detta gäller i allra högst grad även den otidsenliga "institution, bortom såväl stat som kapital" ("Ständig – inte evig", Vi 10-2009, s. 19), där Peter Englund i egenskap av ständig

sekreterare själv sitter på tronen. Svenska Akademien är, till skillnad från Språkrådet, ingen statlig myndighet med demokratisk styrning och ekonomisk insyn, utan en "offentlig korporation och anstalt" ("Svenska Akademiens ekonomi är höljd i dunkel", DN 2006-10-11; "Att verka genom andra", ESV 2008:34 s. 50, ESV.se/PageFiles/2047/att-verka-genom-andra.pdf). Information om Googles ekonomi redovisas åtminstone kvartalsvis, i bolagets egna kvartalsrapporter.

5.4 Censur och övervakning med hjälp av sökmotorn Google

En sak har han i varje fall rätt i Peter Englund och det är att varumärken, som får en allmän-giltig innebörd i språket, så kallade generiska beteckningar som "jeep", inte går att stoppa ("Peter Englund om Googles försök att stoppa 'ogooglebar'", Resumé 2013-03-27). Frågan är om det också gäller inlåningen av plagiatord som just "jeep" i svenskan? Ordet "ogooglebar" får i dag 1,7 miljoner träffar i Google (2013-07-21). Hur länge det faktiskt är googlebart återstår att se. Google har ju tidigare inte haft några problem med att censurera regimkritiska sökningar om massakern på "Himmelska fridens torg", då kinesiska säkerhetsstyrkor öppnade eld mot en studentorganiserad demonstration för ökad demokrati och minskad korrup-tion och dödade hundratals eller tusentals obeväpnade demonstranter ("Massakern 1989 är fortfarande tabu", SvD 2009-05-29), "Dalai Lama" och "Falun gong" i den kinesiska versio-nen av den amerikanska sökmotorn ("Censur på export", DN 2007-08-10).

På sin blogg kommenterar Peter Englund, i egenskap av Svenska Akademiens ständige sekre-terare, sannolikheten för att vi i framtiden får se fler ingripanden från Google rörande defini-tionen av ordlisteord, som "ogooglebar" i Språkrådets nyordslista 2012: "Jag tror dock även att ett imperium som Google så småningom kommer att förstå att inte ens de står över språ-kets naturliga rörelselagar" ("Ogooglebar", från Peter Englunds blogg "Att vara ständig. Vik-tigt och oviktigt ur en akademisekreterares liv", 2013-03-27, Akademiblogg.wordpress.com/2013/03/27/ogooglebart/). För den enda som tillåts stå över dessa naturlagar är väl i så fall den språkliga institution som Peter Englund själv företräder, det vill säga Svenska Akademi-en?

Det kan till sist här påpekas att Google i hemlighet dessutom påstås ha hjälpt de amerikans-ka underrättelsetjänsterna "Federal Bureau of Investigation" (FBI) och "National Security Agency" (NSA) att spionera på sina medborgare, även om Google förnekar att det skulle ha skett med företagets vetskap ("Google och Facebook ger FBI uppgifter", Metro 2013-06-07). David Drummond, Googles chefsadvokat, säger att företaget inte hjälpt NSA eller andra amerikanska myndigheter att bedriva spionage: "Vi har alltid gjort det klart att vi beviljar lagliga förfrågningar om utlämnade av viss information. Påståenden om att vi ger myndighe-ter obehindrad tillgång till våra användares information stämmer helt enkelt inte" ("Google vill avslöja vad som delats med NSA", IDG 2013-06-12).

5.5 Varumärkesord som "Big Mac" snart i svenska ordböcker?

I Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006) tycks exempelvis varumärkesordet "TT-telegram" finnas med som en oundviklig konsekvens av en kommersialiserad och odemokratisk språkbeskrivning. För vilken annan betydelse skulle ordet "TT-telegram" kunna ha än just "telegram från Tidningarnas Telegrambyrå" (TT)? Att det finns med i ordlistan är antagligen ett sätt för SAOL-redaktionen att visa att den har uppmärksammat att Tidningarnas Telegrambyrå, den ledande språkförnyaren framför andra inom svenska nyhetsmedier, i stort följer SAOL:s stavningsrekommendationer för svenska ord, även om det inte alltid blir rätt.

I svenskan skrivs så kallade degenererade varumärken med liten bokstav i de fall de kan ha anses förlorat sin namnkaraktär. Med "vespa" avses exempelvis fordonstypen skoter, inte varumärket eller företagsnamnet "Vespa". Andra sådana varumärken, som har kommit att bli synonyma med hela varugrupper, är de numera generiska varumärkena "heroin", "trampolin", "dynamit", "linoleum", "nylon" och "freon" ("Företag slogs för sitt heroin – förgäves", AB 2013-08-07). Friska varumärkesord i svenska ordböcker är med andra ord ett symptom på en sjuk språkvård. Som en logisk följd av denna sjuka språkvård bör vi därför också kunna förvänta oss ord som "Big Mac" och "IKEA-varuhus" i svenska ordböcker. Att orden redan i dag är vanliga i språket visar sökningar på svenska i Google. De två orden får 181 000 respektive 68 800 träffar (2013-07-21). Detta kan jämföras med andra påstått vanliga ord i det svenska språket. Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006) listar till exempel de betydligt mindre vanliga orden "gruppegosism" (2 580 träffar) och "förtrytsamhet" (1 100 träffar).

5.6 Nörduppropet – ett riskkapitalfinansierat reklamjippo

Att vissa ord i dagens svenska ordböcker, vars odemokratiska och kommersiella språkbeskrivningar främst baseras på tidningsspråket, inte alltid har den betydelse som i allmänspråket väljer Språkrådet att bortförklara på följande sätt: "Ordboksredaktioner hinner inte alltid med när ett ords betydelse förändras" ("Nördar kräver ny nördbetydelse", 2013-10-23, www.språkradet.se/14659, uppdaterad 2012-10-26). Språkrådet anför vidare: "Det är uppenbarligen fallet med ordet *nörd* i Svenska Akademiens ordlista, som i dag bara ger förklaringen 'enkelspårig och löjeväckande person, tönt'. Det vill initiativtagarna till nörduppropet.se ändra på. För i dag används ordet normalt helt enkelt för en person med starkt (ibland överdrivet) intresse för något."

Nörduppropet, som har startats av den privata och Academedia-ägda gymnasieskolan NTI-gymnasiet i samarbete med en reklambyrå, är dock ingenting annat än ett kommersiellt reklamjippo med syfte att marknadsföra de egna utbildningarna. Utbildningsanordnaren Aca-

dedia, som omsatte drygt 2,6 miljarder kronor och kunde uppvisa en vinstmarginal efter skatt på 5,6 procent under verksamhetsåret 2010/2011, ägs nämligen i sin tur av det Wallenberganknutna bolaget EQT Partners AB, som är Sveriges och ett av norra Europas största riskkapitalbolag med nästan 20 miljarder euro i förvaltad kapital (se Eqt.se/About-EQT/ och Ne.se/lang/eqt-partners-ab). I början av 2012 tog EQT ett principbeslut om att bolagets fonder i framtiden inte längre ska förvaltas i skatteparadis ("EQT lämnar Skatteparadis", SvD 2012-01-19), vilket än så länge mest kan ses som "positiv pr" eftersom att det inte innebär en flytt av redan befintliga fonder ("EQT:s vd sågar hela svenska börssystemet", SvD 2012-03-23).

5.7 Är definitionen av "nörd" mer förlegad än språkbeskrivningen i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket?

Att det inte finns någon demokratisk baktanke bakom uppropet framgår också av det initiativtagarna själva skriver på Nörduppropet.se: "Tycker du att SAOL:s definition är förlegad, och det egentligen är den som är förlegad? Det tycker vi också. Tillsammans kan vi ge en ny mening till ordet och ge oss nördar den status vi förtjänar." Sanningen är den att det är hela språkbeskrivningen i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket som är "förlegad" och inte bara dess definition av enskilda ord. För det är inte bara nördarna som borde få den status de förtjänar. Detsamma borde ju självklart även gälla hela det svenska språket.

Det går även att fundera på varför det engelska lånordet "nörd" ska ha en stavning som är anpassad till svenskan? Med tanke på att SAOL (13:e upplagan, 2006) anger att det ska skrivas "serve" och "service", inte "sörv" och "sörvis", borde vi kanske skriva "nerd"? Fast det finns kanske en god anledning till varför vi exempelvis tidigare har lånat in engelskans "gang" och franskans "service" och anpassat dem till svenskan. Ordet "gäng", i betydelsen arbetslag, finns nämligen enligt Svenska Akademiens ordbok belagt i svenskan sedan 1889. När det gäller det anpassade franska lånordet "servis", i betydelsen betjäning, tycks stavningen enligt samma ordbok finnas belagd i svenskan så tidigt som 1633. Det oanpassade engelska lånordet "service" påstås däremot enligt SAOB, något onödigt kan tyckas, ha lånats in 1925. Den försvenskade stavningen "sörvis", belagd 1955, fick dock tråkigt nog aldrig något genomslag.

5.8 Även Språkrådet agerar ovärdigt vid "påhopp"

Nu är det inte bara Svenska Akademien och dess företrädare som agerar ovärdigt vid påhopp. Så här skriver till exempel Språkrådets Ola Karlsson med anledning av den sakligt motiverade kritik jag framför i "Det odemokratiska språket. Här är debattartikeln om det svens-

ka språket som de stora dags- och kvällstidningarna inte vill att du läser" (2010-11-15, Detodemokratiskaspraket.se/artikel5.asp): "Trots att jag ogillar ditt tonfall gentemot Språkrådet, ska jag svara kort" ("SV: 'Det odemokratiska språket' (Språkrådet)", mejl från Ola Karlsson 2010-11-29; se "Brev från en statlig språkvårdare (2010-11-29)", Detodemokratiskaspraket.se/artikel2.asp). Ola Karlsson väljer sedan att inte bemöta de följdfrågor som jag ställer med anledning av de påstådda felaktigheterna i nämnda text.

Det svar jag får från Per-Anders Jande, Språkrådets nyordsansvarige, när han inte klarar av att besvara frågor om varför "queerpolska" men inte "hen" finns med i Språkrådets nyordslista för 2012 är: "Du har redan fått svar på dina frågor av min kollega. Vänligen kontakta oss inte om detta igen" ("SV: SV: Fråga om Nyordslistan 2012 (qp)", mejl från Per-Anders Jande 2013-04-24; se "Språkrådet svarar om hen och queerpolska" (2013-08-04, Detodemokratiskaspraket.se/artikel14.asp). Några svar på frågorna från hans "kollega" har dock aldrig erhållits. Några av frågorna som Per-Anders Jande påstår att Lena Lind Palicki har besvarat har jag aldrig ens ställt till henne. Dessutom är det faktiskt så att Lena Lind hänvisar till just Per-Anders Jande för svar: "Den databas vi använder mest är Korp. Exakt hur det sett ut för *queerpolska* kan du fråga Per-Anders Jande om, som är nyordsredaktör" ("SV: SV: (Lena Li-Pa): Om 'Chatta om språket: Hur skapas nya ord?' (SvD 2013-04-05)", mejl från Lena Lind Palicki 2013-04-16; se "Språkrådet svarar om hen och queerpolska" (2013-08-04, Detodemokratiskaspraket.se/artikel14.asp).

5.9 Språkrådet om ordurvalsprinciperna bakom nyordlistan för 2012

När det gäller ordet "queerpolska", som faktiskt snarare tycks minska än öka i användning mellan 2011 och 2012 (i Mediarkivet erhålls vid en sökning i svensk tryckt press bara 14 respektive 11 träffar före 27 december 2012), skriver Lena Lind Palicki: "Mediarkivet, som du hänvisar till, innehåller ju bara mediala texter och våra sökningar är bredare än så" ("SV: (Lena Li-Pa): Om 'Chatta om språket: Hur skapas nya ord?' (SvD 2013-04-05), se "Språkrådet svarar om hen och queerpolska" (2013-08-04, Detodemokratiskaspraket.se/artikel14.asp", mejl från Lena Lind Palicki 2013-04-08). Per-Anders Jande hänvisar däremot tillbaka till just Mediarkivet: "För att titta på ords historia använder vi i nyordsarbetet framför allt med Retriever mediarkivet (nyhetstext) och i viss mån webbsökning" ("SV: SV: Fråga om Nyordslistan 2012 (qp)", mejl från Per-Anders Jande 2013-04-22; se "Språkrådet svarar om hen och queerpolska" (2013-08-04, Detodemokratiskaspraket.se/artikel14.asp).

Per-Anders Jandes uppgift om det huvudsakligen är Mediarkivet som används i Språkrådets nyordsarbete får visst stöd av Birgitta Lindgren, tidigare nyordsansvarig vid Språkrådet. I samband med redovisningen av nyordslistan 2008 skriver hon: "I arbetet med ordlistan har vi haft nytta av Språkdatas databas Språkbanken liksom pressdatabaserna Presstext och Mediarkivet" ("Nyordslistan", Språktidningen, 2/2009, se även Språktidningen.se/artiklar/2009/02/nyordslistan). Birgitta Lindgren gör dock samtidigt följande reservation: "Slutligen

en varuupplysning. De ord som tas med i listan är ett litet urval. Hur många ord som kommer varje år går inte att fastställa. De som väljs ut behöver inte alltid uppvisa någon hög frekvens. Det vore orimligt att kräva av nya ord.”

Att det därför inte finns något frekvenskrav bekräftar också Birgitta Lindgren själv i en intervju där hon refererar till ett ord som fanns med i nyordslistan 2008 (”Lista över 2008 års nyord”, www.språkrådet.se/nyord2008): ”Det har händer att vi tar med ord som bara dykt upp en enda gång, som svenskad. Det kommer från filmen **Be Kind Rewind** där en **sweded** film är en hemmagjord version av en klassiker. Smalt men kul” (’I dag föreslog någon poffpizza’, Filter 23-2011/2012, s. 30).

När nyordslistorna 2010 och 2011 presenteras skriver Birgitta Lindgren att ”vissa av orden har några år på nacken, men har tagits med för att de har ökat i frekvens” (”Nyordslistan. Orden som hördes mest 2010”, Språktidningen 1/2011, s. 16, se även Spraktidningen.se/artiklar/2010/12/askankor-och-kaffeflickor-har-ar-nyordslistan-2010; ”Hela listan: nyorden 2011”, Språktidningen 1/2012, s. 20, se även Spraktidningen.se/artiklar/2011/12/knarkometer-och-kapselkaffe-har-ar-nyordslistan-2011). Hur detta skulle kunna vara relevant är oklart, då hon även vid dessa presentationer tillägger att det inte är rimligt att ställa några som helst frekvenskrav för nyorden (Språktidningen 1/2011, s. 23; Språktidningen 1/2012, s. 27). Birgitta Lindgren anger nu samtidigt att myndigheten främst hittade de nya orden på följande sätt: ”I arbete med ordlistan har vi som vanligt haft nytta av pressdatabasen Mediearkivet.” Det kan här tilläggas att formuleringen ”vissa av orden har några år på nacken, men har tagits med för att de har ökat i frekvens” även finns med i Per-Anders Jandes presentation av nyordslistan 2012 (”Från brony till överklassafari – här är nyordslistan 2012”, Språktidningen 1-2013, Spraktidningen.se/artiklar/2012/12/fran-brony-till-overklassafari-har-ar-nyordslistan-2012).

Per-Anders Jande förklarar vad Språkrådet avser med ”ökad användning” på följande sätt: ”Observera att vi inte har skrivit att queerpolska ökat i användning under 2012 jämfört med 2011. Det är mycket sannolikt att det var så, men att ett ord visar en ökande trend och etablerar sig i språket betyder inte nödvändigtvis att det var vanligare i en viss textdatabas jämfört med året innan. Kommentaren *ökad användning* i listan betyder dels att vi hittat belägg innan innevarande år och dels att ordet ökat i användning och blivit mer etablerat sedan första belägget (i detta fall var det första belägg vi kunde hitta från 2010).” Per-Anders Jande anför vidare: ”Just ordet queerpolska har, som står i kommentaren, också fått symbolisera en mer allmän trend med pardans utan roller kopplade till kön, som benämns som *queer dans* (den specifika dansen får förledet *queer-*). Att dansen är just polska är alltså inte det intressanta i sammanhanget, utan det intressanta är att *queersalsa*, *queerpolska* etc. har blivit ett etablerat sätt att beskriva pardans utan roller kopplade till kön.” Ändå får till exempel begreppet ”queer dans” inte mer än totalt tre träffar i Mediearkivet under åren 2003-2012, den textdatabas som Per-Anders Jande alltså påstår att Språkrådet främst använder sig av i sitt nyordsarbete.

Jag frågar även Språkrådets chef, Ann Cederberg, vad hon anser om de svar som Lena Lind Palicki och Per Anders Jande lämnar angående "hen" och "queerpolska", men har ännu inte fått något svar ("RE: SV: Om 'Chatta om språket: Hur skapas nya ord?' (SvD 2013-04-05), mejl till Ann Cederberg 2013-04-25; se "Språkrådet svarar om hen och queerpolska" (2013-08-04, Detodemokratiskaspraket.se/artikel14.asp)". Av brevväxlingen med Språkrådets Lena Lind Palicki angående "hen" framgår det att myndigheten påstår att ordet redan funnits med i allmänspråket, trots att ordet inte finns med i någon av de två svenska ordböcker, Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006) eller Bonniers svenska ordbok (10:e upplagan, 2010), som ändå påstås beskriva de vanligaste orden i den samtida svenskan.

Som stöd för sin uppfattning att "hen" är etablerat i svenskan skriver Lena Lind Palicki i två olika mejl den 8 april 2013 att det har varit spritt inom "hbtq-kretsar" sedan ungefär 2000 och att det har funnits med i Nationalencyklopedien (NE) sedan 2009. Att spridningen av "hen" har skett inom en grupp, som antagligen inte utgör mer än kanske högst någon ensatta procent av befolkningen, är inget bevis för att ordet också varit etablerat i allmänspråket ("Sexuell läggning – vad är det?", RFSL.se/?p=414; "Hur många är bisexuella", RFSL.se/?p=693). Att ordet fanns med i NE bevisar inte heller detta. Att ett ord finns med i NE säger inget om ordets spridning i allmänspråket. Ett uppslagsverk listar ofta många smala facktermer och NE är inget undantag.

På NE.se listas ord som "meglenorumänska" och "sighrafr" med 159 respektive 927 träffar på svenska i Google (2013-07-21) och noll (0) respektive en (1) träff i Mediearkivet samtidigt som en vanlig felstavning eller ett oanpassat engelsk lånord som "bransch" är betydligt vanligare. Motsvarande sökningar på ordet i bestämd form, det vill säga "branchen", ger exempelvis samtidigt 338 000 träffar i Google och 1 955 i Mediearkivet. Lena Lind Palicki skriver vidare att "NE är en av de källor som vi tillmäter betydelse" ("SV: (Lena Li-Pa): Om 'Chatta om språket: Hur skapas nya ord?' (SvD 2013-04-05)", mejl från Lena Lind Palicki 2013-04-16; se "Språkrådet svarar om hen och queerpolska" (2013-08-04, Detodemokratiskaspraket.se/artikel14.asp). Alla texter kan dock i egentlig mening sägas vara skriftliga normkällor. Frågan är väl bara varför tidningarnas och inte allmänhetens texter ska ligga till grund för beskrivningen av allmänspråket?

Det bör också nämnas att Språkrådet faktiskt så sent som i maj 2013 skriver: "Det är genom att använda ord som de etableras, och det är alltså språkbrukarna själva som måste avgöra i vilken utsträckning de vill bidra till etableringen av ordet *hen* genom att använda det. Ju fler som använder det, desto snabbare kommer det att etableras" ("Kan man använda pronomenet hen?", www.språkradet.se/16474, 2013-05-27). Språkrådet verkar alltså mena att ordet "hen" kan komma att etableras i språket, förutsatt att tillräckligt många använder sig av det.

Detta kan tyckas märkligt när ordet "hen" inte fick vara med i Språkrådets nyordlista 2012. Lena Lind-Palicki har ju i ett mejl den 8 april 2013 hävdats att "hen" redan var etablerat i språket kring 2000, trots att Språkrådet den 27 maj 2013 påstår att "hen" ännu inte är det. Uppfattningen att ordet "hen" bara var en fackterm eller spritt inom en liten del befolkningen så sent som 2011 får också stöd av "Språkrådets omvärldsrapport 2012". I rapporten skriver Språkrådet: "2012 blev året då det könsneutrala pronomenet *hen* blev känt för en bred allmänhet. Användningen av *hen* har diskuterats under lång tid i språkvetenskapliga och hbtq-kretsar men under 2012 slog *hen* igenom i allmänspråket och i den mediala debatten" ("Språkrådets omvärldsrapport 2012", s. 17, www.språkradet.se/16486, 2013-05-17).

Eventuella tvivel om huruvida Språkrådet verkligen anser att "hen" i dag är etablerat i allmänspråket eller inte undanröjer myndigheten själv, som först konstaterar att "2012 var året då *hen*, ett pronomen som kunnat beläggas sedan 1960-talet, blev en av de mest omdiskuterade språkfrågorna i modern tid" och sedan framhåller att "i vilken utsträckning *hen* får fäste i allmänspråket som ett nytt pronomen återstår att se" ("Språkrådets omvärldsrapport 2012", s. 19, www.språkradet.se/16486, 2013-05-17).

5.10 Står Språkrådets nya chef, Ann Cederberg, för en ny eller gammal inriktning med avseende på den statliga språkvården?

Fast kanske finns det ändå hopp om en ändrad syn på innehållet i den framtida statliga språkvården? I en tidningsintervju kort därefter säger nämligen Ann Cederberg, som alltså tillträdde som ny chef för Språkrådet så sent som den 1 mars 2013: "Det finns vissa grundläggande principer. Språkets ska följa svenskans strukturer, därför säger vi nej till särskrivning och ja till stavningen mejl." ("Hon vek sig för Google – men vann", Corren 2013-05-02). Det Ann Cederberg säger är alltså att huvudprincipen vid inlåning av nya ord i svenskan bör vara antingen-eller och inte både-och. Detta skulle i så fall innebära att valet, vilket jag också har påpekat en i en tidigare artikel, normalt borde "stå mellan att antingen låna in stavningen eller uttalet, inte bådadera" ("Plagiering har ersatt tolkning som norm vid inlåningen av nya ord i svenskan", Johan Svensson, 2012-04-22, Detodemokratiskaspraket.se/artikel10.asp).

Ann Cederberg måste dock noga tänka igenom Språkrådets argument för att vi, i den samtida standardsvenskan, exempelvis ska skriva "mejla" och inte "maila". Orden "mejla" och "maila" får nämligen 13,2 miljoner respektive 15,3 miljoner träffar vid sökningar på svenska den 21 juli 2013 i sökmotorn Google, en källa som innehåller "en hel del privat text som inte nått nätet via någon oberoende textgranskare" (SAOL, 13:e upplagan, 2006, s. XI). Språkrådet anger nämligen för närvarande att den svenska språkvårdens "huvudsakliga uppgift är att beskriva språkbruket, hur språket används av människorna", att "språkbruket styr SAOL – inte tvärtom" och att det bara är "språkbrukarna själva som kan godkänna ord – genom att använda dem" ("Du bestämmer över språket!", 2008-02-09, www.språkradet.se/2033).

Sedan är det faktiskt så att varken Ann Cederberg, Språkrådet eller ens den språkbrukande svenska allmänheten har något inflytande över det språk som beskrivs i den samtida, i praktiken, officiella, svenskan. Innehållet i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket bygger nämligen främst på tidningssvenskan, om än i godtyckligt urval (se "Det odemokratiska språket – sanningen om Svenska Akademiens falska matematik (SvD 2010-09-01)", 2010-12-05, Detodemokratiskaspraket.se/artikel1.asp"). Språkrådets Ola Karlsson medger också i ett mejl den 29 november 2010 att "urvalsprocessen för nya ord och ordformer som tas in i SAOL är lite för ogenomskinlig" (se "Brev från en statlig språkvårdare", 2010-11-29, Detodemokratiskaspraket.se/artikel2.asp). Ola Karlsson skriver vidare att "en sådan urvalsprocess kan omöjligt vara helt frekvensbaserad, och att det blir ofrånkomligen en hel del subjektiva och normerande val som måste göras på vägen".

Detta innebär alltså att Ola Karlsson ändå anser att Språkrådet är bundet av den subjektiva språkbeskrivningen i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. Om ordlistan till exempel innehåller orden "mail" och "maila", antingen som de enda möjliga stavningarna eller som så kallade dubbelformer, innebär det att orden är god samtida svenska. Oavsett vad Språkrådet har för uppfattning i frågan. Att orden "mejla" och "maila" får 155 530 respektive 41 314 träffar vid sökning i svensk tryckt press i Mediearkivet den 21 juli 2013 kan förklaras med att tidningarna följer stavningsråden i SAOL i högre grad än den språkbrukande allmänheten, som alltså använder den i SAOL rätta stavningen "mejla" mindre ofta än felstavningen "maila".

Vidare måste Ann Cederberg, som chef för Språkrådet, också fundera på om det tyder på någon större språklig smarthet att hävda att oanpassade engelska ord som "outsmart", "smartboard" och "smartness" är inlånade i svenskan och därför också just "svenska" ("Smart, smartness och utsmarta", 2013-05-31, www.språkradet.se/16536). Fast kanske är det så att Ann Cederberg på ett omedvetet plan egentligen inte anser att engelska ord kan existera i en svensk kontext? Hon tycks nämligen, motsägelsefullt nog, samtidigt mena att "smartphone" är ett exempel på just sådan engelska.

När det gäller stavningen "queerpolska", från Språkrådets nyordslista 2012, kan det ifrågasättas om den verkligen är anpassad till dagens samtida svenska. För enligt ordböcker som Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006) och Bonniers svenska ordbok (10:e upplagan, 2010) skrivs det inte längre "quinna" utan "kvinna". Den ålderdomliga stavningen "quinna" ersattes av nutidsstavningen "kvinna" redan i 6:e upplagan av SAOL från 1889, då bokstaven q byttes ut mot k ("Blev det lättare att stava efter 1906?", *Språkvård* 2/2006, s. 19, www.språkradet.se/3171). Gammelstavningen med qv-istället för k- sägs visserligen ha varit vanlig i slutet på 1800-talet, men försvann som stavningsnorm i samband med stavningsreformen 1906 ("SAOL och tidens flykt. Några nedslag i ordlistans historia", 2009, s. 127). Fast med stavningen "queerpolska" är det möjligen så att Språkrådet kanske ändå förespråkar en återgång till gamla tiders stavning, en sorts retrospråkvård?

I tidningsintervjun i Östgöta Correspondenten förklarar också Ann Cederberg anledningen till Språkrådets klarspråksarbete: "Myndigheterna ska uttrycka sig klart och begripligt. Människor ska kunna förstå myndigheterna och även göra sig förstådda. Här finns en demokratisk aspekt, kommunikationen ska fungera" ("Hon vek sig för Google – men vann", Corren 2013-05-02; se även "Klarspråk – för ett begripligt offentligt språk", www.språkradet.se/klarspraksarbete).

När det gäller den påstådda demokratiska aspekten av språket är det inte särskilt svårt att visa att svenskan i dag har en odemokratisk beskrivningsgrund. Språkrådets "**lista över engelska ord och vad de heter, kan heta eller kunna heta på svenska**" kan användas för att visa detta ("Vad heter det engelska ordet på svenska?", www.språkradet.se/1952, 2013-05-22). För nästan alla engelska ord i listan anses nämligen redan vara "svenska" enligt de senaste upplagorna av Svenska Akademiens ordlista över svenska språket eller Bonniers svenska ordbok. De ord i Språkrådets lista, som inte ingår i ordböckernas orduppräkningslistor, kan ändå analogt anses vara "svenska", då en ordbok aldrig kan innehålla något annat än ett begränsat orduval. Ett par sådana ord från Språkrådets lista över engelska ord och deras motsvarigheter är "cruise controll" och "customized".

Sedan går det att ifrågasätta varför Språkrådet anser att ord som "atlet" och "fejka" skulle vara ett problem ("Vad heter det engelska ordet på svenska?", www.språkradet.se/1952, 2013-02-18). De är ju, till skillnad från andra ord i listan, som "mainstream" och "make-up", anpassade till svenskans huvudregler för stavning. Det anpassade engelska lånordet "strejka" har dessutom enligt Svenska Akademiens ordbok funnits i svenskan sedan 1727 samtidigt som "atlet" enligt samma ordbok finns belagt i svenskan sedan 1779. Ordet "atlet" kommer ursprungligen från grekiskans ord för "deltagare i tävling" eller "mästare", nämligen "athletes" ("Främmande ord. Ordbok över lånord i svenskan", 4:e upplagan, 2008, s. 47). I engelskan och franskan stavas det "athlete" respektive "athlète".

Är till exempel inte dubbelformerna till "getto", "rejev" och "spagetti" i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006), det vill säga "ghetto", "rave" och "spaghetti", i så fall ett större problem än ord som "atlet" och "fejka"? Stumma eller tysta e:n och h:n skrivs ju normalt sett inte ut i svenskan. V-ljudet stavas till exempel sedan stavningsreformen 1906 inte längre "hvem" utan "vem" ("Blev det lättare att stava efter 1906?", Språkvård 2-2006, s. 17, www.språkradet.se/3171).

Det bör nämnas att de radikala så kallade nystavarna var missnöjda med 1906 års reform, som enligt dem inte var tillräckligt långtgående. Adolf Noreen hade tidigare uttryckt deras mål enligt följande: "Vi hafva sålunda kommit in på frågan om reformens omfång. Rättstavnings-sällskapet svarar oförbehållsamt, att det önskar en radikal reform, ju radikalare desto bättre" ("Professor Esaias Tegnér och rättstavningsfrågan", "Nystavaren. Tidskrift för rättsskrivningsfrågor", 1886, 1:a häftet, s. 16). Hade författaren och poeten Pär Lagerkvist (1891–1974), ledamot i Svenska Akademien 1940–1974 och nobelpristagare i litteratur 1951, och

de andra radikala nystavarna, vilka "hyllade principen ett ljud – ett skrivtecken", fått sin vilja fram hade "djur", "hjul" och "ljus" istället stavats "jur", "jul" och "jus", vilket dock hade medfört att vissa "inomspråkliga samband [hade] blivit fördolda (jfr ljus-lysa, ge-gav som skulle ha blivit jus-lysa, je-gav)" ("SAOL och tidens flykt. Några nedslag i ordlistans historia", 2009, s. 127-131).

Det finns med andra ord anledning att ifrågasätta varför exempelvis franskans "de luxe" och engelskans "thriller" ska lånas in oförändrade i svenskan, istället för de anpassade stavningarna "delux" och "triller". Är till exempel den kommande filmatiseringen av Jens Lapidus roman "Livet deluxe", med svensk biopremiär den 30 augusti 2013, en "thriller" och är språket i Dagens Nyheters recension av boken från den 17 juni 2011, "Jens Lapidus: 'Livet deluxe'", på svenska, engelska eller en blandning av båda språken?

Så här skrev i alla fall DN-journalisten Jens Liljestrand om boken "Livet deluxe" (2011) och dess författare, "som missbrukar kolon och är hög på sin egen stil": "Advokatkillen: byggt upp eget simcitysthlm med 'Snabba cash' och 'Aldrig fucka upp' och befolkat den med stekare, gangstas, snutar. [...] Återanvänder: karaktärer, gamla Lapidus-homies, Lapidus-Allstars: JW – wannabeebrat-goes-kriminell-goes-kåken – Jorge – Latino-goes-rymmare-goes-ninetofiveloser. [...] Nykomling: Martin Hägerström – old money Östermalm i vårdnadstvist goes deep undercover. [...] 'Livet deluxe': ibland pageturner och in-your-face-gripande. Lapius: kan skildra brottslighetens återvändsgränd som få andra" ("Jens Lapidus: 'Livet deluxe'", DN 2011-06-17).

När det gäller "thriller" kan det dessutom ifrågasättas varför ordet ska kunna anses ha både engelsk och svensk pluralböjning, det vill säga skrivas "thrillrar" men också "thrillers" (SAOL, 13:e upplagan, 2006; BSO, 10:e upplagan, 2010). Det engelska ordet "thriller" borde i svenskan skrivas med så kallad nollplural "triller" (jämför böjningen av piller, som skrivs piller även i plural) eller "trillrar" (jämför med ordet "iller", vars pluralform är "illrar"). Pluralböjningen "fillrar", i singular "filler", verkar vara svår att hitta i svenskan. För några träffar i betydelsen "fyllare" tycks pluralformen inte få vid sökning på svenska i Google. Den engelska pluralformen "fillers" får däremot hela 147 000 träffar vid motsvarande sökning (2013-08-02). En formulering som "injektioner med botox och fillers" används exempelvis i både "Socialstyrelsen vill reglera skönhetsbranschen" (DN 2013-07-03) och "Striktare regler för botox välkomnas av skönhetsbranschen" (AB 2013-07-08).

Vidare har varken Språkrådet, den språkbrukande svenska allmänheten eller någon annan något inflytande över den skriftliga standardsvenska, sådan den beskrivs i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. Vi kan därför inte annat än acceptera att SAOL listar engelska ord som "abstract [äb'sträkt]", "airbag [ä'rbäg]" och "all-time-high [åltajmhaj]" som svenska. SAOL klassificerar visserligen språket i svenska tidningar som bruket och allmänhetens språk som missbruket (SAOL, 13:e upplagan, 2006, s. XI), men ordurvalsprocessen är i praktiken helt godtycklig och saknar därför också vetenskaplig grund ("Det odemokratiska

språket – sanningen om Svenska Akademiens falska matematik (SvD 2010-09-01)", Detodemokratiskaspraket.se/artikel1.asp, 2010-12-05). Att ordlistan skulle vara frekvensbaserad är alltså inte sant, även om Svenska Akademien och ordlistans medarbetare gärna påstår det (se "Om ordböjning och SAOL Plus" av Sture Berg, biträdande redaktör för upplagorna 12 och 13, i "SAOL och tidens flykt. Några nedslag i ordlistans historia", 2009, s. 139-165).

Möjligheten för Språkrådet att i framtiden kunna påverka det språkliga innehållet i de svenska tidningarna är nog inte särskilt stor. Varför skulle tidningar, som inte ens följer de egna skrivreglerna, bry sig om Språkrådets rekommendationer? För i frågan om engelska ord och uttryck i svensk tidningstext är annars TT-språkets inställning väldigt tydlig och omöjlig att missförstå: "Använd inte engelska ord eller uttryck när det finns svenska motsvarigheter: Operationen utfördes av ett **läkarlag** (inte *läkarteam*)", det vill säga "Använd svenska!" ("Svengelska", TT.se/tt-spraket/navigation/svengelska/). Från den efterföljande exempellistan under "Svengelska" kan också nämnas att det i TT-språket anses att det inte ska skrivas "airbag" och "all time high" utan "krockkudde" och "börsrekord", trots att de båda engelska orden enligt Svenska Akademiens ordlista över svenska språket är att anse som synonymer till de svenska motsvarigheterna och därför svenska.

5.11 Statliga språkråd utan vetenskaplig grund

Ann Cederberg uppger vidare i intervjun i Östgöta Correspondenten att Språkrådet besvarar frågor från allmänheten och att Språkrådet inte bestämmer över språket, utan bara talar om hur det används och hur det bör användas. Ann Cederberg framhåller att det är av yttersta vikt att Språkrådet lämnar svar som är baserade på vetenskap och inte personligt tyckande: "Sedan ska det vi säger stå på vetenskaplig grund, det ska inte vara taget ur luften utan handla om mätbara förändringar" ("Hon vek sig för Google – men vann", Corren 2013-05-02). Ändå är det alltså tydligt att Språkrådets nyordslista 2012 bygger på en skenvetenskaplig grund.

Att Språkrådet inte kan belägga sina påståenden objektivt, som att "queerpolska" ökat i användning och att "hen" redan var etablerat i allmänspråket, innebär nämligen ingenting annat än att myndigheten ägnar sig åt en åsiktsbaserad eller falsk vetenskap. Frågan är bara varför? Kanske är det för att det är mindre intellektuellt ansträngande att ägna sig åt subjektivt tyckande än objektiv och beläggbar vetenskap?

6. Tidningssvenskan och språkutvecklingen

6.1 Den vinstdrivna språkutvecklingen

Språkvetaren Fredrik Lindström menar att "det är stor skillnad på ett språk som förändras på grund av att människor använder det – i en ständigt föränderlig vardag – och ett språk som förändras på grund av kommersiella faktorer. Utgångspunkten för kvällstidningarna är att sälja lösnummer, och då använder man det språk som ger bäst säljeffekt, inte det som ger den bästa och riktigaste informationen. Man **förmedlar inte** nyheter, man **skapar** nyheter" ("Jordens smartaste ord. Språkliga gåtor och mänskligt tänk", 2002, s. 62).

Ändå är svenskan i dag just ett sådant språk som förändras på grund av kommersiella faktorer. Språkutvecklingen är nämligen vinstdriven i och med att det är tidningsspråket som främst ligger till grund för den svenska som beskrivs i de svenska ordböckerna. Detta gäller även innehållet i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket ("Källor till språkbruket", SAOL, 13:e upplagan, 2006, s. XI), den ordlista som i praktiken anses beskriva den officiella svenskan ("Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket", SOU 2002:27, s. 54 och s. 466).

6.2 Engelska "bars" istället för svenska kakor eller barer

Som exempel på hur tidningsspråket i praktiken utvecklar svenskan går det att ta två olika tidningstexter som båda publicerades i Expressen under 2012.

I den första av dessa två artiklar, "Praktiska mellanmål – men hur nyttiga är de?" (Exp 2012-10-10), skriver Elin Gunnarsson i ett mejlsvar samma dag som artikeln publiceras och med samma rubrik som densamma att hon använder sig av "bar" och "bars" istället för "bar" och "barer" eller "kaka" och "kakor" i översättningar av det engelska ordet "energy bar", eftersom hon anser att "det inte finns något bra, vedertaget svenskt ord". Elin Gunnarsson tror att användningen av "energikakor" är möjlig, även om hon "tror att det skulle förvirra och förknippas med vanliga kakor". Förvirrande för vem? Knappast för den språkbrukande allmänheten i varje fall.

Om nu svenska journalister i dag har så svårt att skilja på uttryck som "energibars", "energibar" och "energikakor" borde väl tidningarna i så fall ta sitt arbetsgivaransvar och vidareutbilda sina anställda i svenska. Elin Gunnarsson tycks inte heller inse det komiska i att fråga mig om Expressen kan få publicera mina språkfrågor om "bars" i "Fråga Expressen", så att även andra läsare kan få veta hur tidningen utvecklar svenskan genom att uttrycka sig på engelska ("RE: 'Om praktiska mellanmål – men hur nyttiga är de?' (Exp 2012-10-10)", mejlsvar från Elin Gunnarsson, 2012-10-10).

Någon publicering blev det dock aldrig. Detta kan antagligen förklaras med att jag i ett mejl den 14 oktober 2012 i så fall ville att Elin Gunnarsson skulle förklara varför hon inte kan använda "barer" istället för "bars" och varför hon inte tror att ordet "bar" kan förvirra minst lika mycket som "kaka". I 13:e upplagan av Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (2006) listas till exempel tre olika betydelser: 1) obetäckt, naken; 2) butik med snabb

servering; 3) tryckenhet. Jag påpekade också att ordet "bar" kan användas som ett efterled för att skapa adjektiv i svenskan, som dyrbar, sökbar och underbar. Kanske är hennes rädsla för sammanblandning med andra kakor i svenskan helt enkelt för stor? "Haschkakor", "lårkakor" och "moderkakor" är onekligen inga aptithöjare, men förklarar inte hur det i så fall kan komma sig att vi ändå klarar av att äta godbitar som "chokladkakor", "pepparkakor" och "sockerkakor".

Sammantaget innebär detta att vi nog får nöja oss med att Elin Gunnarsson och Expressen fortfarande klarar av att översätta "energy" till "energi" och dessutom skriva ihop de två orden i "energy bar" till "energibar". Tids nog kommer tidningarnas språkkunskaper att vara så dåliga att liknande uttryck kommer att lånas in oförändrade i tidningssvenskan, vilket tråkigt nog kommer att innebära att det svenska språket avvecklas.

6.3 Varför ska tidningsläsare ha begränsade kunskaper i engelska för att förstå "down-market" när det kan översättas av journalister med motsvarande kunskaper i svenska?

Den andra tidningstexten som kan användas för att visa hur tidningarnas språkutveckling fungerar när enskilda journalisters språkkunskaper brister i både svenska och engelska är Expressens tv-krönika från den 11 november 2012. I denna skriver Nils Schwartz att Anna Nicole Smith för 15-20 år sedan var "själva symbolen för vulgär downmarket-journalistik, poserande med sina silikonbröst på löpsedlarna var och varannan vecka". Dagen efter krönikans publicering skriver Nils Schwartz i ett mejlsvar att han inte tycker att "down-market" är ett exempel på onödig engelska: "Det finns ingen bra svensk motsvarighet till down market. Det är fullt begripligt även för dem som har begränsade kunskaper i engelska" ("RE: Om 'själva symbolen för vulgär downmarket-journalistik' Exp 2012-11-11", mejlsvar från Nils Schwarz, 2012-11-12).

Varför ett ersättningslån som "lågstatusmarknad" (jfr "Konsekvenser av dagliga gratistidningar på marknaden", Ingela Wadbring, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Mediekultur 42/43-2007, s. 99, Ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/mediekultur/article/view/373/323) skulle vara en dålig svensk motsvarighet till engelskans "down-market" vill eller kan han däremot inte förklara. Nils Schwartz nöjer sig med att i ett mejlsvar tre dagar senare förkunna: "Down market är ett så pass vedertaget uttryck och ger dessutom associationer till den brittiska tabloidpressen." Som läsare får vi helt enkelt lita på att Nils Schwartz här gör en korrekt språklig bedömning, då han samtidigt avslutar med att fastslå följande huvudregel för sitt skrivande: "Jag använder annars nästan aldrig engelska ord om det finns likvärda svenska."

Det troliga är dock att Nils Schwartz själv saknar de kunskaper i svenska han förväntar sig att Expressens läsare ska ha i engelska: "begränsade kunskaper". För i annat fall hade han ju kunnat använda sig av begreppet "lågstatusmarknad" eller en sammansättning med någon

av översättningarna "massproducerad" eller "billig" från Nordstedts engelska ordbok (Ord.se /oversattning/engelska/?s=downmarket&l=ENGsVE, 2013-07-22)

Det kan också ifrågasättas hur "begripligt" ordet "down-market" är för personer, som endast har "begränsade kunskaper i engelska". Enligt en helt ovetenskaplig undersökning som jag har gjort på personer i min bekantskapskrets har ordet "down-market" ingen begriplighet alls. Av de 10-15 personer i åldrarna 25-60 år som jag har frågat kunde ingen uppge vad ordet "down-market" betyder. Att inte ens två personer med engelska som modersmål, en 45-årig amerikan och en 31-årig irländare, eller en person med en lång akademisk karriär och ett flertal publicerade böcker och artiklar i ansedda forskningstidskrifter på engelska bakom sig kunde översätta "down-market" får mig att tro att ordet möjligen kan uppfattas som en smal engelsk fackterm utan transparens för många svenskar och engelsktalande. Jag misstänker dessutom att "down-market" inte förstås av särskilt många inom medierna heller. En mediasäljare i 30-årsåldern, med elva års erfarenhet av annonsförsäljning på en svensk dagstidning, visste det i alla fall inte.

Till sist går det att notera att Thomas Mattsson, Expressens chefredaktör, faktiskt använder det engelska motsatsordet "up market" i ett blogginlägg. Han skriver, utan att närmare förklara det engelska begreppet, att "TV 4 News såldes in till sponsorerna som en up market-kanal" ("Fem teorier om TV4 News", "Bloggen om Expressen" 2013-05-17, [Bloggar.expressen.se/thomasmattsson/2013/05/fem-teorier-om-tv4-news](http://bloggar.expressen.se/thomasmattsson/2013/05/fem-teorier-om-tv4-news)). Varför Thomas Mattsson inte skriver "högstatuskanal" finns det väl egentligen bara två teorier om: 1) han saknar tillräckliga språkkunskaper för att kunna översätta det engelska ordet till svenska; 2) han tycker att engelskan är överlägsen svenskan, då engelskan är bättre, mer precis och innehållsrik eller bara vackrare än svenskan (se avsnitt 6.9 i det nedanstående för mer om Thomas Mattsons närmast religiösa övertygelse om att engelskan är överlägsen svenskan vid rubriksättning. Vi får väl bara hoppas att han inte också, i likhet med den danske pastorn i avsnitt 6.9 nedan, tror att det engelska språket är mäktigt nog att utföra mirakel).

6.4 Om den inkonsekventa markeringen av främmande ord och uttryck

En annan lustig egenhet med tidningsspråket är att vissa ord bara markeras som främmande första gången de förekommer i tidningstext samtidigt som andra ord alltid kommer att markeras som främmande, oavsett hur många gånger de redan har förekommit i olika tidningstexter. Det i engelskan ovanliga ordet "sequester", som betyder "avskiljande" eller "avskärmande" men som egentligen är "en budgetterm som tidigare använts för speciella och ofta små nedskärningar i de federala utgifterna" ("Domedagen sequester nära – men vad är det?", Exp 2013-02-23), behöver därför inte längre ses som ett främmande uttryck som är ett helt nytt eller tillfälligt ord i språket. Språkrådet anser nämligen att: "När man väl har introducerat ett nytt ord eller citatlån med citattecken, bör man inte upprepa citattecken då ordet återkommer i samma text" ("Svenska skrivregler", 2009, s. 203). Detsamma gäller även enligt Språkrådet "när ett sådant ord blivit etablerat i språkbruket".

I "Den rullande gatumaten" (DN Söndag 2013-06-16, s. 16-20) skrivs till exempelvis ordet "food trucks" bara med citattecken i den första meningen i det inledande stycket på sidan 16: "Fenomenet med 'food trucks', eller matvagnar, har bubblat i Sverige i ett par år". Därefter anser Dagens Nyheter att det oanpassade engelska ordet "food trucks" är etablerat i svenskan. Ordet markeras nämligen inte som främmande när det sedan återkommer i en annan text i samma del och dag: "Köerna ringlar på trottoarerna när New York-borna beställer mat från stadens food trucks" ("New York: Köerna ringlar till matstånden", DN Söndag 2013-06-16, s. 33). I notisen "Grönt ljus för "Food Trucks" i Stockholm" (DN 2013-06-14) och debattartikeln "Gatumaten kan mätta både säljare och köpare" (DN 2013-06-15) återges däremot "food trucks" minst sagt inkonsekvent. Uttrycket skrivs 'Food Trucks', "Food trucks", och 'food truck'. Sökningar i svensk tryckt press i Mediearkivet visar att uttrycken "food truck" och "food trucks" förekom fyra gånger vardera under 2011, vilket också är de tidigaste träffarna i tidningssvenskan. Sökningar den 22 juli 2013 visar att de båda uttrycken därefter förekommit 74 respektive 180 gånger.

Med tanke på att det engelska uttrycket "fast food" i svenskan översatts till snabbmat, engelskans "truck" kan översättas till lastbil, det svenska ordet "truck" pluralböjs som truckar borde rimligen "food trucks" kunna ersättas med ord som matlastbilar och mattruckar, även om jag nog personligen skulle föredra restaurangbilar. Efterledet med "-bil" gör att ordet analogt med exempelvis de svenska orden "brandbil" och "sopbil", som på engelska skrivs "fire truck" och "garbage truck". Andra ersättningsord för "food trucks" skulle kunna vara "matvagnar" och "mobila restauranger" ("De har maten med sig på jobbet", VK 2013-08-07). Det intressanta är egentligen inte vilket av de anpassade orden vi väljer, utan att vi faktiskt väljer överhuvudtaget. För det viktiga är ju att de nya främmande uttrycken i språket, vilka i dag främst är engelska sådana, ersätts med svenska motsvarigheter. I annat fall kan vi ju lika ersätta det gemensamma samhällspråket, språklagens "svenska", med något annat språk, företrädesvis engelska.

I dag tycks det tyvärr allt som oftast saknas mod att översätta de nya främmande uttrycken, som därför kopieras in mer eller mindre oförändrade i svenskan. Många gånger upplevs plagiatorden också som mer "korrekta", trots att det objektivt sett inte är vetenskapligt möjligt att bevisa att ett visst språkligt uttryck är "bättre" eller mer innehållsrikt än motsvarande uttryck på ett annat språk ("Lagom finns bara i Sverige och andra myter om språk", Mikael Parkvall, 2009, s. 18). Ett språk torde därför inte heller kunna vara mer lämpligt än ett annat för att exempelvis uttrycka rasism och främlingsfientlighet: "Hur kunde då Danmark förvandlas från ett litet land förknippat med tolerans och gemyt till ett präglat av grinighet och främlingsfientlighet? Ett skäl är språket, enligt Rune Larsen. Danskan saknar exempelvis engelskans 'please' och är ett rakare språk. [...] Detta språk var lätt att förråa för demagoger som Soren Krarup, Pia Kjaersgaard och deras meningsfränder. Etablissemangen lärde sig det nya språket i jakten på marginalväljarna, som röstade på Dansk Folkeparti, i jakten på några extra

sålda tidningar, i behovet av Pia Kjaesgaards stöd i folketinget” (“Han pekats ut som terrorist i danska skandalannonsen”, AB 2013-07-08).

Språkrådet uppger vidare att citattecken även kan sättas ”**runt smeknamn och öknamn**, i synnerhet mer ovanliga sådana” (“Svenska skrivregler”, 2009, s. 203). Detta förklarar dock inte varför den före detta ishockeyspelaren Peter Forsbergs smeknamn, Foppa, fortfarande alltid tycks skrivas med citattecken. I ”Foppas’ nära vän och agent har avlidit” (AB 2013-06-27) och ”Foppa’ är chockad efter Al Fakirs storspel” (Exp 2013-04-27) citatteckenmarkeras till exempel uttrycket Foppa alla de tre respektive sex gånger som det används. Smeknamnet är nämligen inte särskilt ovanligt. En sökning på Foppa på svenska i Google får den 22 juli 2013 nästan 1,2 miljoner träffar.

Trots tidningarnas konsekventa användning av citattecken vid smeknamn klarar de sällan av att förstå innebörden i en annan av Språkrådets rekommendationer, nämligen användningen av ”citatecken eller *så kallad*” (“Svenska skrivregler”, 2009, s. 15-16; se även s. 203). Av Språkrådets rekommendation framgår det nämligen tydligt att: ”De olika sätten att markera ordalydelse – kursiv, fet, citattecken och s.k. – bör inte användas tillsammans”. Med andra ord är det antingen eller, inte både och! Ändå är det inte ovanligt att till och med tidningarnas chefredaktörer och ledarskribenter använder sig av sådana felaktiga markeringar. Expressens chefredaktör lyckas till exempel skriva både ”så kallad ’whistle blowers’” [observera att uttrycket innehåller två språkliga fel eftersom att det ska stå ”så kallade”] och ”så kallade ’släpp’” i en och samma tidningsartikel (“Thomas Matsson: Att kartlägga journalister är ren förföljelsemani”, Exp 2012-02-28). I en ledarkrönika i Aftonbladet skriver Anders Lindberg om ”så kallade ’ankarbarn’” (“Vi borde ta emot fler ensamma flyktingbarn”, AB 2013-05-03).

Peter Forsberg bör för övrigt ha blivit Foppa med större delen av det svenska folket senast efter sitt klassiska straffmål i OS-finalen mot Kanada i Lillehammer 1994. Straffen, som innebär att Sverige vann sitt första OS-guld i ishockey, förevigades också på ett svenskt frimärke året efter. Postens frimärkschef, Britt-Inger Hahne, menar till och med att ”Foppa-märket’ från 1995” är ”det mest omskrivna frimärket i modern tid” (“Nya frimärken med hockeyhjältar”, pressmeddelande från Postnord AB, 2013-03-12). En av anledningarna till detta var att den avbildade kanadensiske målvakten Corey Hirsch skapade stora rubriker när han hotade att stämna Posten på miljonbelopp, vilket ledde till att hans namn togs bort från frimärket (“Nu är Hirsch stämplad för livet”, Exp 1995-05-06). Varför det inte skulle vara möjligt att samtidigt markera alla oanpassade ord och uttryck på främmande språk i svenska texter framstår därför som inkonsekvent. En sådan tillämpning skulle antagligen göra det mindre attraktivt att uttrycka sig på till exempel engelska i svenska tidningstexter, vilket skulle kunna komma att medföra att färre oanpassade engelska lånord lånas in i svenskan.

6.5 Språkutvecklingen baseras på ett tidningsspråk utan språklig granskning

Anledningen till att tidningsspråket ligger till grund för språkutvecklingen är att det anses ha högre status än de privata texter, som användarna själva skriver och lägger ut på nätet, då merparten av de sistnämndas texter sägs sakna "oberoende textgranskare" (SAOL, 13:e upplagan, 2006, s. XI). Det intressanta är att de allt mer konkurrensutsatta tidningarna sedan länge tycks ha rationaliserat bort sina korrekturläsare, vilket Språkrådets chef Ann Cederberg tycker är "onödigt" med tanke på att vi behöver språkliga förebilder och att man inte kan korrekturläsa sina egna texter ("Hon vek sig för Google – men vann", Corren 2013-05-02).

På Expressen försvann till exempel korrekturläsarna redan 2006 ("Läsarfråga: Finns det fortfarande korrekturläsare?", Fråga Expressen, Exp 2011-05-03). Ordbehandlingsprogram tycks inte heller användas i någon större utsträckning av de svenska tidningarna. Det finns därmed ingen anledning att ge texter skrivna av privatpersoner lägre status än texter som skrivits av svenska journalister och därefter publicerats i svenska tidningar. Att språkliga fel inte är svåra att hitta i dagens tidningstexter är därför kanske inte så konstigt. Tidningens vinst är ju överordnad både språkvård och god svenska.

Många av dagens ordbehandlingsprogram rödmarkerar svenska felstavningar och föreslår samtidigt alternativa stavningar. Den som till exempel skriver "planch" i "Microsoft Word 2007" ges rådet att byta ut ordet mot "plansch", då den svenska ordlistan aktiveras automatiskt av programmets språkigenkänningskontroll. Det intressanta är att även engelska ord och uttryck uppfattas som felaktiga i programmets rättstavningskontroll. Ord som "shit" och "whistle blowers" rödmarkeras därför utan stavningsförslag. Denna omständighet borde rimligen även uppmärksammas av svenska journalister, vars svengelska texter emellanåt borde lysa illrött. Färgblindhet borde i alla fall inte vara vanligare inom journalistyrket än inom andra yrkesgrupper eller befolkningen som helhet.

Både privatpersoner och journalister har alltså i princip samma möjlighet att korrekturläsa sina texter före publicering. Det borde därför inte längre finnas någon godtagbar anledning att ge "privat text" (på nätet) lägre status än tidningsspråket i den skriftliga standardsvenskan (SAOL, 13:e upplagan, 2006, s. XI).

6.6 Mediernas rädsla för felciteringar gör att vi får fler oanpassade engelska ord i svenskan samtidigt som deras vanligaste felstavningar av svenska ord inte tas upp i ordböckerna

Enligt Kenth Andreasson, journalist på Varbergs Posten, tycks vissa felstavningar i svenska tidningar vara på väg att ta över och bli accepterade. Som exempel på detta nämner Kenth Andreasson att felstavningen "låneord", som alltså inte är en så kallad dubbelform i den senaste upplagan av Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006), får 1 017 träffar i svensk tryckt press i Mediarkivet samtidigt som den rätta stavningen "lånord" endast får 482 ("Fyllt till brädden – eller bredden?", VP 2013-07-22). Stavfelet "låneord" återfinns i bland annat tidningsrubriken "Stämmer radion för låneord" (AB 2013-06-

27; se avsnitt 8.6 nedan för mer om innehållet i artikeln), och följande tidningstext: "Bastubad har en lång tradition i det östra grannlandet och ordet sauna är ett av Finlands största låneord till andra språk" ("Nu blir det guld och därmed basta", Exp 2013-07-14). Några andra svårstavad ord är enligt Kenth Andreasson: "meteorolog (inte metrolog), intervju (inte interjuv), giftermål (inte giftemål), följaktligen (inte följdaktligen), vidarebefordra (inte vidarefodra) samt omständlig (inte omständlig)".

Om svordomar skriver Kenth Andreasson att dessa i svenska medier endast "förekommer undantagsvis och då oftast i citat". Han ser inte heller någon anledning varför medierna skulle "välja bort invektiv och felcitera någon på enbart språkliga grunder". Annat är det dock i Ryssland, ett land med betydligt strängare språkrav. Där sägs nämligen president Putin ha undertecknat en lag som kriminaliserar användningen av "obscent språk" i medierna. Tidningar som publicerar svärord kan bestraffas med böter på 40 000 kr. Enligt Kenth Andreasson är detta ingenting annat än ett uttryck för "moralpanik", då de ryska domstolarna först måste avgöra vilka ord som är straffbara. Om detta skriver han: "Överfört till svenskt språkbruk: Satan, jävlar, fuck, shit, fan, Gud-sig-förbanne – var går gränsen? Med vår tryck- och yttrandefrihet slipper man sådana problem. I alla fall numera. Hädelse var straffbar i Sverige fram till 1970."

Mediernas rädsla för att "felcitera någon på enbart språkliga grunder" leder alltså till att vi får fler, ofta oanpassade, engelska lånord i svenskan, då det är just deras språk som ligger till grund för den nuvarande språkutvecklingen. Ett par sådana ord, vilka Kenth Andreasson också använder sig av, är just "shit" (SAOL, 13:e upplagan, 2006) och "fuck" (ordet "fucka" listas i BSO, 10:e upplagan, 2010). Till sist kan det nämnas att Kenth Andreasson i en kommentar till sin tidningsartikel medger att "Gud sig förbarme" är det språkligt sett korrekta uttrycket. Det behövdes dock en kommentar från en vaken läsare för att han skulle inse att det faktiskt inte heter "Gud sig förbanne".

Det bör slutligen nämnas att vad som är rätt och fel i standardspråket är godtyckligt. Att Olle Josephson, professor i nordiska språk vid Stockholms universitet, ens försöker bevisa motsatsen beror sannolikt på att han vill upprätthålla bilden av språkvetenskapen som just en vetenskap som bygger på ett verifierbart och objektivt sanningssökande. I en språkspalt i Svenska Dagbladet skriver Olle Josephson att "fel som görs en gång på tio blir rätt" ("När fel blir rätt en fråga om statistik", SvD 2010-03-28). Visserligen bygger han endast undersökningen på tidningsspråket i Mediarkivets pressdatabas, i talspråket är tydligen "förhållandet mellan rätt och fel betydligt mer komplicerat", men enligt Kenth Andreassons sökningar borde ju i så fall stavningen "låneord" vara en godkänd dubbelform till "lånord" i SAOL och inte en felstavning. "Låneord" får trots allt 111 procent fler träffar än "lånord" i Mediarkivet. Varför Olle Josephson inte gör motsvarande beräkningar på svenska i Google, som trots allt innehåller stora mängder privat text, kan det bara spekuleras om. Kanske är det helt enkelt så att han anser att privatspråket, där felstavningen "maila" alltså är vanligare än rättstavningen "mejla"(se 5.10 ovan), har för låg status vid beskrivningar av allmänspråket?

6.7 Exempel på språkliga fel i tidningarna – om missbruket i det normerande bruket

I en tidningsintervju i Expressen påstås den norske skidåkaren Petter Northug ha sagt: "Orkar jag inte orkar åka själv jag ju alltid heja på de andra i sprinten och sen gå på matchen på kvällen." ("Milanoderby – då hoppas Northug få träffa Zlatan", Exp 2011-11-28) Om han verkligen sagt så vet jag naturligtvis inte, men det känns osannolikt. Några svårigheter att stava rätt i skidspåren har Petter Northug i varje fall inte. Hittills har det bland annat blivit två OS-guld och nio VM-guld för norrmannen.

I Expressen kan faktiskt stavfel till och med hittas på tidningens förstasida. I en rubrik den 26 maj 2013 skriver tidningen nämligen: "CL-final: Bayerns härliga revanch". Detta trots att rubriken på sportbilagans förstasida samtidigt är: "Robbens härliga revansch". Expressen, som påstår sig bedriva ett kontinuerligt kvalitetsarbete i syfte att göra tidningen bättre, rättar dock inte stavfelet i den dagliga rättelsespalten under "Fråga Expressen". Efterföljande dag nöjer sig Expressen med att rätta två felstavade efternamn som fanns inne i tidningen, "Philipson" och "Baryard" ("Expressen rättar", Exp 2013-05-27). Orsaken till att "revanch" inte rättades beror troligtvis på att Expressen använder "Fråga Expressen" och "Expressen rättar" för att ge sken av att tidningen bedriver ett seriöst kvalitetsarbete. Expressen medger nämligen endast små och obetydliga fel, medan de större systematiska felen inte ens erkänns trots att det går att bevisa att tidningen har fel i sak (se "Sanningen om Expressen: Sex, lögn och incestuösa medieband", 2012-09-26, Detodemokratiskaspraket.se/artikel11.asp).

Irina Halling, Expressens kvalitetsredaktör, hävdar till och med att tidningen per definition alltid gör rätt: "Vi anser att vi aldrig gör något annat än korrekta och sakliga nyheter både på förstasidor, löpsedlar eller inne i tidningen. Vi försöker göra formuleringar så spännande som möjligt för att många ska vilja läsa tidningen. Men vi går inte så långt att vi blir osakliga" ("RE: Kvalitetsbloggen nedlagd, mejl från Irina Halling, 2011-05-04). Trots att Irina Halling medger att tidningsartikeln "Töm kylskåpet på lightprodukter" (Exp 2011-04-14) helt saknar uppgifter som skulle kunna ge stöd åt den valda förstasidesrubriken, "Så förstörs din kropp av vanliga sötningsmedel: hjärnan, levern, fettvävnad", vill hon ändå inte hålla med om att rubriken är osaklig. Ingen större intelligens behövs heller för att inse att själva existensen av en daglig rättelsespalt direkt motsäger Irina Hallings påstående om att tidningen alltid gör rätt. När det gäller felstavningen "branch" kan visserligen Irina Halling hävda att det är ett oanpassat engelskt lånord och att det som sådant ska ses som en alternativ stavningsform till svenskans "bransch". Invändningen är i princip inte felaktig, då det är tidningsspråket som ligger till grund för språkutvecklingen, även om den här faller på att Expressen i så fall gör sig skyldig till språklig inkonsekvens. Tidningen bör givetvis ta ställning till den ena av dessa stavningsformer, det vill säga välja "bransch" eller "branch", och sedan använda den valda stavningen genomgående i all text.

I tidningsartikeln "Eva, 47, får bära Google-brillorna" (AB 2013-04-18) finns en mening med

inte mindre än fyra eller fem språkliga fel: "Med Google glass kan användarna bland annat filma, skicka mejl och chatta – ungefär som att han en smartphone först på nästippen." Orden "han" och "först" ska här bytas ut mot "ha" och "fäst". En svensk text bör också givetvis innehålla ordet "smart telefon" istället för "smartphone" samt innehålla en, möjligen citatteckenmarkerad, hänvisning till "Google Glass" och inte "Google glass".

I Dagens Nyheters pappersbilaga DN Sthlm/Sport 2013-05-06 finns mängder av språkliga fel och felstavningar. Några exempel: "nya duschar och omklädningsrum" ("Bara killarna får byta om i fräscha omklädningsrum", s. 1), "Eldrift är nycken till storskalig kollektivtrafik på vatten i närheten av centrala Stockholm" ("Elfärjor ska göra båtpendling till ett rent nöje", s. 4), "Henrik Tallinder: - Leder genom exempekl" (bildtext till "Ledarfemman bakom lagets lyft", s. 12) och "Vladimir Klitjko, obesegrad sedan nior år, försvarade sina titlar" (bildtext till "Ännu en seger för Klitjko", s. 15). Det går även att hitta fel i tidningens huvuddel. Ett par exempel från 2013-05-07: "försäkringsfrågan.a" (bildtext till "Småföretagare måste försäkra sig", s. 2) och "Men andra ord" ("Verkligheten inte tillräckligt upphetsande", s. 30).

Detta trots att Björn Hedensjö, Dagens Nyheters tidigare redaktions- och nyhetschef, för nästan exakt tre år sedan påstod att "Vi håller för närvarande på att omorganisera korret, förhoppningsvis märks förbättring snart" ("Re: DN – en tidning utan levande språkvård?", mejl från Björn Hedensjö, 2010-05-31; mejlet har även kommenterats i min artikel "Om mediaspråkvård på undantag – systemkraschen snart ett faktum?", 2010-11-16, Detodemokratiskaspraket.se/artikel.asp). Det är alltså uppenbart att Björn Hedensjö's förhoppning ännu inte har infriats.

Peter Wolodarski, Dagens Nyheters nuvarande chefredaktör, har med andra ord en del att fundera på när det gäller tidningens språkvårdande ambitioner. Peter Wolodarski kan förslagsvis börja med att se över den inkonsekventa återgivningen av engelska namn. I en söndagskrönika skriver Peter Wolodarski "National security agency" och "Time magazine" med stora bokstäver endast i de engelska namnens första ord ("Snowden gör den amerikanska demokratin starkare", DN 2013-06-16 s. 5), trots att tidningen på samma uppslag skriver alla ord i flerordiga engelska bandnamn med versaler. I "Makalös musik på en miserabel tillställning" (DN 2013-06-16, s. 4) skrivs det nämligen bland annat "Flaming Lips" och "My Bloody Valentine". Dagens Nyheter borde givetvis se till att alla utländska namn skrivs enligt originalspråkets principer för stora och små bokstäver, även om Språkrådet anser att genomgående små bokstäver är att föredra i svenska texter ("Svenska skrivregler", 2009, s. 109). Det ska alltså enligt min mening skrivas "National Security Agency" och "Time Magazine". Någon anledning att förvanska namnen genom en försvenskad skrivning, det vill säga att skriva dem på någon sorts "svensk engelska", finns inte.

Därefter kan Peter Wolodarski ta itu med det betydligt större problemet, nämligen den oegnomtänkta och onödiga användningen av engelska ord och uttryck i tidningen. Varför inte en gång för alla bestämma sig för vilket språk Dagens Nyheter ska vara skriven på, svenska eller

engelska? Om Peter Wolodarski tycker att valet av tidningsspråk känns svårt borde han kanske läsa vad Karin Bojs, tidningens egen vetenskapsjournalist, anser om detta: "Dagens Nyheter är faktiskt en tidning som ges ut i Sverige, inte i England" ("Att lära om livet, The Life, la vie...", 2010-05-09, DN.se/blogg/vetenskap/2010/05/09/att-lara-om-livet-the-life-la-vie--7176/). Språket i svenska tidningar ska med andra ord vara svenska och ingenting annat. Inte ens engelska, vilket alltså innebär att engelska ord och uttryck ska översättas till svenska även i Dagens Nyheter.

Ändå skriver tidningen så här i en huvudledare, som handlar om grundproblemet med den svenska bostadsmarknaden: "I grunden handlar det om en klassisk insider-outsiderproblematik" ("Insiderns marknad", DN 2013-08-08). Formuleringen "insider-outsider" kan nämligen här ersättas de svenska uttrycken "insidan-utsidan", "innanförskap-utanförskap", "innanförstående-utanförstående", "inomstående-utomstående", "innanförställd-utanförställd", "inre-yttre", "insides-utsides", "intern-extern" och "utsidar-insidar". Sådana översättningar kräver dock, utöver vissa grundläggande språkkunskaper, även mod. Dagens Nyheter saknar antagligen bådadera. I ledaren förklaras det därefter hur det kan komma sig att problematiken på den svenska bostadsmarknaden kvarstår: "De som tjänar på hyresregleringen vill inte rucka på den. De som förlorar har svårt att organisera sig och göra sina röster hörda. **Och vad gör politikerna?** De tycks blunda för problemet. Priset för att stöta sig med väljarna som efter köande och trixande lyckats få tag i en eftertraktad hyresrätt är tydligen för högt."

Ledarkrönikan avslutas till sist med orden: "Det är uppenbart att bostadsmarknaden behöver reformeras. Det som saknas verkar vara politiskt mod att förändra situationen." Detsamma kan alltså sägas om språkvården både i Sverige och på Dagens Nyheter. För ett uttryck som "insider-outsider" är varken klassiskt svenskt eller ett bevis för någon större språklig briljans eller klass. Politikerna väljer dock att blunda för problemet. Det är tydligt att priset för att stöta sig med dem som i dag tjänar eller "cashar in" på den nuvarande språkpolitiska regleringen, det vill säga de främst de svenska tidningarna och ordboksutgivare som Svenska Aka-demien och Bonniers AB, är för högt. Det är även lika tydligt att Dagens Nyheter inte är en tidning som använder sig av insidan, trots att tidningen ändå skriver att det är den, inte "insiden" eller "insajden", som räknas ("Det är den sportiga insidan som räknas", DN 2013-08-10).

6.8 Snabb spridning för språkliga fel i telegram från Tidningarnas Telegrambyrå – nyheter skrivna av tidningarna för tidningarna

Samtidigt som de svenska dagstidningarna blir allt mer ekonomiskt pressade ökar deras beroende av färdigskrivna nyhetstexter från tidnings- och medieägda Tidningarnas Telegrambyrå. Detta innebär, i sin tur, att språkliga fel i dag snabbt får stor spridning i tidningsspråket. Till exempel publiceras skrivningen "Vid senaste årsskiftet uppgick marknadsvärdet på stiftelsen[s] tillgångar till nästan 3,1 miljarder, 100 miljoner mer än året före, enligt ett medde-

lande från Nobelstiftelsen”, utan att ändras i minst 20 svenska tidningar. Bland de tidningar som inte skriver ”stiftelsens” finns Di, DN och SvD (”Prissumman står still för Nobelpriset”, DN 2013-04-26; ”Så mycket får Nobelprisvinnarna”, Di 2013-04-26; ”Oförändrat Nobelpris i år”, SvD 2013-04-26).

Tidningarnas Telegrambyrås påstående om att ”drygt hundra journalister ser till att svenska massmedier kan lita till TT som snabb och korrekt nyhetskälla dygnet runt, året runt” (”TT störst i Norden”, TT.se/om-tt/nyhetsbyran/tt-storst-i-norden, 2011-10-19) är därför inget annat än ett säljbudskap, utan egentligt innehåll. Språkliga fel är oftast inte heller särskilt svåra att hitta i TT-telegrammen.

Störst av TT:s ägare, med en ägarandel på 20 procent, är för övrigt Aftonbladet. Fyra andra tidningar äger vardera 10 procent i bolaget. Dessa är Expressen, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och Sydsvenska Dagbladet (”Styrelse och ägare”, TT.se/om-tt/tt-gruppen/styrelse-och-agare, 2012-10-24). Nyheter från TT skrivs alltså inte av någon oberoende nyhetsförmedlare, utan i princip av tidningarna för tidningarna.

De språkliga felen i TT-telegrammen kan dessutom få ännu större spridning i framtiden. I alla fall om chefredaktörerna bakom debattartikeln ”Den blödande dagspressen behöver omställningsstöd nu” (DN 2012-11-18) får bestämma. De vill nämligen att presstödsgränsen för unikt eget material ska sänkas från dagens 55 procent till 25 procent. Som skäl för detta avslutar chefredaktörerna sin gemensamma debattartikel med att skriva: ”Vi tror på en fortsatt levande dagspress. För mångfaldens och demokratins skull.” Vad ökad skattefinansierad vinst för kapitalstarka huvudägare, lokala dagstidningsmonopol med varumärkeskonkurrens och en likriktad nyhetsförmedling har med mångfald och demokrati är dock oklart.

I Umeå ägs exempelvis både förstatidningen Västerbottens-Kuriren och andratidningen Folkbladet (tidigare Västerbottens Folkblad) av Stiftelsen VK-press, vars ägarandel är 99,8 respektive 91 procent (”Utkik Media rekryterar chefredaktör till Folkbladet”, Utkik Media – Utkiksbloggen 2013-03-28, Utkiksbloggen.blogspot.se/2013/03/utkik-media-rekryterar-chefredaktor.html). För 2013 har Folkbladet beviljats ett preliminärt driftstöd på 15 228 000 kr av Presstödsnämnden (Presstodsnamnden.se/presstod/beviljade-stod-2/driftsstod). Detta trots att tidningarna har ett nära samarbete, som bland annat innebär att de publicerar identiska sportsidor och tidningsannonser samt att de har gemensamma avdelningar för annonsering, foto och redigering.

Presstödsnämnden anser nämligen att det bara handlar om ”ett begränsat samarbete mellan samägda tidningar på samma ort” (”Presstödsnämndens tillämpning av 1 kap. 7 § presstödsförordningen – utgångspunkter och riktlinjer”, bilaga till Presstödsnämndens beslut med Dnr 11/00259, 2011-10-19, s. 2). För även om Folkbladet därmed uppfyller kravet i 1 kapitlet 7 § presstödsförordningen (SFS 1990:524) på minst 55 procent eget redaktionellt material kan inte regeringens mål om att stödet ska ”bidra till mångfald inom bl.a. debatt, opinionsbildning, nyhetsförmedling och granskning (prop. 2005/06:201)” vara uppfyllt

(”Presstödsnämndens tillämpning av 1 kap. 7 § presstödsförordningen”, s. 1). Hur det framtida presstödet kommer att utformas återstår att se när Presstödsutredningen presenterar sitt slutförslag i augusti 2013 (”Presstödsutredningen går in i slutfasen”, Medievärlden 2013-06-03), även om det inte är helt otänkbart att stödet då föreslås bli ännu generösare. Presstödsutredningens Helene Petersson (S) har i varje fall tidigare uppgett överväga möjligheten att höja presstödsnivåerna inom det befintliga systemet genom en indexuppräknings redan före nästa presstödsperiod, som börjar 2017 (”Presstödet kan höjas”, Medievärlden 2013-01-09).

6.9 Är engelskan i dag en förutsättning för svensk kvalitetsjournalistik?

När Svenska Dagbladet meddelar att tidningen ska ”definiera om begreppet kvalitetsjournalistik” är det tydligt att avsikten i varje fall inte avser tidningsspråket (”Kvalitet kräver förändringar”, SvD 2013-03-07). Tidningens chefredaktör, Lena K Samuelsson, svarar nämligen aldrig på den fråga jag mejlar till henne samma dag som artikeln publiceras. Det jag vill veta är av vilken anledning hon och Fredric Karén, tidningens digitala chef, använder sig av engelska ord och uttryck som ”crowd sourcing” och ”broadsheet-format” istället för svenska motsvarigheter som ”massbaserad utveckling” alternativt ”massbaserad problemlösning” och ”bredsidesformat” alternativt ”bredarkformat”. Med andra ord: Varför är Svenska Dagbladet med och avvecklar svenskan bit för bit genom sin slentrianmässiga användning av onödig engelska i svenska tidningstexter?

Möjligen är det så att svenska tidningar sätter ett likhetstecken mellan engelska ord och god journalistik. Det kan också vara så att svenskan inte anses vara lika ”bra” eller uttrycksfull som engelskan. Uppfattningen antyds nämligen i ”Brittiskt språkbråk får nytt liv” (DN 2013-05-14). Där skriver artikelförfattaren att Kurt Vonneguts ”berömda citat om semikolon, från ’A Man Without a Country’ (2005), gör sig bäst på originalspråket”: ’Here is a lesson in creative writing. First rule: Do not use semicolons. They are transvestite hermaphrodites representing absolutely nothing. All they do is show you’ve been to college.’

Jag har dock själv svårt att se vilka viktiga språkliga nyanser som skulle gå förlorade vid följande översättning från engelska till svenska: ”Här är en lektion i kreativt skrivande. Första regeln: använd inte semikolon. De är språkets motsvarighet till hermafroditstransvestiter och representerar absolut ingenting. Allt de gör är att visa att du har en universitetsutbildning.”

Det bör även nämnas att Thomas Mattsson, Expressens chefredaktör, anser att ”det engelska språket är överlägset det svenska när man gör ’rubbar’ [det vill säga sätter rubriker på tidningarnas förstasidor]”, även om han aldrig förklarar varför (”Från Expressen 1952 till NY Post 2003 til [så står det!] Dagens Media igår”, ”Bloggen om Expressen” 2011-01-20, bloggar.expressen.se/thomasmattsson/2011/01/fran_expressen_1952_till_ny_post_2003_til_dagens_media_i_gar). Visserligen är det fyndigt av den brittiska tabloiden ”The Sun” att byta

namn till "The Son" dagen efter det att prins Williams fru Kate fött en son, men det är nog inte särskilt många som skulle hålla med Thomas Mattsson om att en rubrik som "Hello world" är mer uttrycksfull eller på något annat sätt överlägsen "Hallå världen" ("The Sun blev The Son", "Bloggen om Expressen", 2013-07-24, Bloggar.expressen.se/thomasmattsson/2013/07/the-sun-blev-the-son/). I "Lagom finns bara i Sverige och andra myter om språk" (2009, s. 18) slår också språkforskaren Mikael Parkvall fast att det inte "vetenskapligt [går att] bevisa att det ena språkbruket är att föredra framför andra". Mikael Parkvall skriver också att ett språk inte är "objektivt vackrare" eller "bättre" än något annat. Han tillägger för tydlighetens skull att det givetvis gäller även för engelskan: "inte ens engelska kan visas vara bättre än andra språk".

Thomas Mattsson bör för övrigt fundera över varför det engelska uttrycket "feel as king" oftast översätts till "må som en prins" i svenskan. Det borde väl lika gärna kunna ersättas med "må som en kung" (jämför "Här semestermyser prinsen som en kung", AB 2013-08-04)", även om det svenska uttrycket "må som en prins" tycks översättas med "live off the fat of the land" i engelskan (Translate.google.com, 2013-08-05)? För att få veta att "kung" här kan bytas ut mot den svenska synonymen "king" behövs bara Tomas Mattssons egen tidning, Expressen, läsas. I tidningsartikeln "Vilken king han är! Bananen mosar ju" (Exp 2013-02-08) sammanfattas inledningsvis Sean Banans uppträdande i den svenska Melodifestivalen så här: "Dingedingedingedingdingding. Vilken king han är. [...] Det är exakt samma infantila barnpop som senast. Samma kletiga superlim i refrängen. Samma bastanta beat och hisnande hoo-kar." Kröniketexten om Sean Banan avslutas sedan med följande formulering: "Tills vidare ber jag allra ödmjukast om ursäkt för att jag har tvivlat på att Sean Banan skulle lyckas överträffa fjolårets kungliga galenskaper. Bananen mosar ju."

Ordet "dingedingedingedingdingding" kan därför passande nog även användas för att sammanfatta både Thomas Mattssons infantila föreställning om engelskans överlägsenhet och Expressens språkvårdande ambitioner. Expressens så kallade kvalitetsredaktör, Irina Halling, anser till exempel att det är viktigare att tidningsspråket är det "Expressentypiska", det vill säga "klart, enkelt och gärna fyndigt", än att det är på "riktig och korrekt svenska" ("Brev från en språkkramare", Fråga Expressen, 2010-05-22, Bloggar.expressen.se/kvalitetsbloggen/2010/05/brev_fran_en_sprakkramarer/). Irina Halling sammanfattar därefter tidningens påstådda språkvård på följande sätt: "För begriplighetens skull rekommenderar vi i språkreglerna att våra medarbetare ser upp med utländska ord som utestänger läsare. Då oavsett om det handlar om engelska eller grekiska. Det är vårt sätt att värna det svenska språket." Särskilt många svåra engelska ord verkar dock inte Expressen anse att det finns. Vad det beror på vet jag inte. Kanske är det så att Irina Hallings medarbetare helt enkelt tycker att många av de engelska orden är för svåra att översätta till svenska?

Att det svenska språkets uttrycksmöjligheter endast begränsas av vår fantasi inser nog de flesta av oss, barn som vuxna. Att Thomas Mattsson inte verkar göra det är en annan sak. Att Expressen inte klarar av att översätta ett oanpassat engelskt lånord som "fantasy" till "fanta-

si” är dock talande för både svensk språkpolitik och Expressens tidningsspråk. För samtidigt som det i engelskan går att använda ordet ”fantasy” om såväl själva fantasin som fantasi-skildringarna inom film och litteratur anses vi i det fantasilösa svenska språket, sådant det bland annat beskrivs i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006), behöva det engelska plagiatordet ”fantasy” för att kunna återge den senare betydelsen (”Fantasyfoster”, Exp 2012-01-03).

Språkrådet uppger att det inte finns någon anledning för svenska ordlistor att ta ”upp fiction och fiktion som två ord med separata betydelse; fiction definieras ’skönlitteratur’ medan fiktion anges betyda ’inbillning’, ’påhitt’” (”Fiction eller fiktion? Romance eller romantik?”, www.språkradet.se/13621, 2012-05-28). Detta eftersom att Språkrådet inte anser att det finns någon ”anledning att försöka upprätthålla en sådan betydelseskilnad eller att använda fiction i svenskspråkiga sammanhang”, även om myndigheten samtidigt anser att etablerade uttryck som ”science fiction” ska vara undantagna från denna regel. Varför är oklart. Någon principiell skillnad mellan ord som ”fantasy”, ”fiction” och ”romance” ”finns i varje fall inte. Kanske är det bara så att Språkrådet lever i en annan verklighet än oss andra? Med tidningsrubriker som ”Jag hatar reality – men jag älskar verkligheten” (Exp/KVP 2013-06-29), ”Kulturdirektören sågar nya reality-serien” (Exp 2012-04-12) och ”Verklighet bortom reality” (Exp 2011-05-09) står det i varje fall klart att Expressen gör det.

Thomas Mattssons inställning till engelskan förklarar dock möjligen varför Expressens nya webb-tv-satsning, med bland annat direktsända nyheter under bästa sändningstid, har det engelska namnet ”Primetime” (”Expressen vill locka primetime-tittarna med nytt tv-program”, Dagens Media 2013-04-15). Namnvalet ”Primetime” är i all fall logiskt för en tidning med en chefredaktör som anser att engelskan är överlägsen svenskan, även om det kan verka aningen ologiskt att i så fall använda den underlägsna svenskan i själva programmet. Det är vidare svårt att tänka sig att Thomas Mattsson skulle skriva att Fredrik Reinfeldt är Sveriges nuvarande statsminister eller att David Cameron är Storbritanniens premiärminister, trots att det engelska ordet i båda fallen faktiskt är ”prime minister”.

Lika bra gick det däremot inte för Expressens koncernkollega ”TV4 News”, som det engelska namnet till trots lades ned efter 16 månader. Trolig orsak till nedläggningen uppgavs vara dålig lönsamhet eller för höga avkastningskrav från Bonniers (”Bara tingeltangel när TV4 News läggs ner”, AB 2013-05-20). Att det skulle få Thomas Mattsson och Expressen att omvärdera sin övertro på engelskans förträfflighet är nog dessvärre inte troligt, även om en sjätte teori om varför nyhetskanalen lades ned skulle kunna vara att det engelska namnet på det svenska nyhetsprogrammet gjorde att dess innehåll aldrig kom att uppfattas som tillräckligt trovärdigt för att locka tittare och annonsörer (”Fem teorier om TV4 News”, ”Bloggen om Expressen” 2013-05-17, Bloggar.expressen.se/thomasmattsson/2013/05/fem-teorier-om-tv4-news)

Det bör tilläggas att det inte bara är engelska ord och uttryck som blir svenska i tidningsspråket. Alla främmande språk blir svenska i tidningsspråket. I en krönika i Dagens Nyheter

kommenteras Österrikes 2-0 hemma mot Sverige i VM-kvalet till fotbolls-VM i Brasilien 2014 så här: "Det var inte en chock. Det var eins, zwei, och alles kändes vorbei" ("Johan Esk: VM är oändligt långt borta", DN 2013-06-07). Den svenska kontexten gör att de tyska orden "eins", "zwei", "alles" och "vorbei" blir tyska lånord och därmed också svenska synonymer till "ett", "två", "allt" och "förbi". Det franska ordet "cognac" i tidningsrubriken "Försökte stjäla cognac i Umeå" (VK 2011-04-19) blir svenska av samma anledning, trots att den allmänspråkliga svenska stavningen annars är "konjak" ("Konjak eller cognac?", Spraknamnden.se/fragor/arkiv_sprakrad_03.htm#konjak, 2004-03-09).

I en bokrecension av Lars Melins och Martin Melins "Fiint språk" (2005) ställer Aftonbladets Åsa Linderborg den avgörande frågan redan i artikelrubriken: "Är cognac finare än konjak?" (AB 2005-12-15). När det gäller engelskan i tidningsspråket tycks svaret tveklöst vara ja, engelska ord och uttryck är finare än de svenska motsvarigheterna. Alla svenska ord tycks nämligen helt godtyckligt kunna ersättas med engelska sådana. En webbplats som visar brittisk ligafotboll gratis via nätet påstås därför till exempel vara en "streamingsajt" och inte en "strömningssajt" ("Svensk streamingsajt anmäld av PL", AB 2013-06-23). Det är vidare oklart varför det i artikeln skrivs "streamar", men inte "streaming". För på svenska finns det ju en betydelsemässig skillnad mellan "strömning" (en fisk) och "strömning" (en ström eller en åsiktstriktning alternativt en rörelse). Båda orden är visserligen substantiv, men det förra är bildat av substantivet "ström" och det senare av verbet "strömma" (för mer om skillnaden mellan engelska och svenska verbalsubstantiv, se avsnitt 3.4 ovan).

Att valet här föll på "streamingsajt" istället för "strömningssite", "streaming site", "streamingwebbsajt", "streaming website" eller någon annan sammansättning känns mest som en slump. Det anpassade engelska lånordet "sajt" kunde lika gärna ha ersatts med det likaledes anpassade engelska lånordet "webbsajt" eller något av de oanpassade engelska låorden "site" eller "website". I en annan artikel i Aftonbladet skrivs nämligen om "den ryska siten hockeyweek" ("Uppgifter: KHL-klubb jagar AIK-stjärna", AB 2011-11-09). Detta innebär sammanfattningsvis att det i dag faktiskt är god tidningssvenska att uttrycka sig på engelska. Fasta uttryck som "streaming site" och "streaming website", som kan påstås vara inlånade oförändrade i svenskan på samma sätt som "science fiction" (SAOL, 13:e upplagan, 2006), är i varje fall inte mindre tidningssvenska än "strömningssajt" och "strömningssajtwebbplats".

Syftet med att inkludera statushöjande engelska, eller andra finare språkliga uttryck än svenska, i tidningstexterna är sannolikt rent kommersiellt, då en tidning med många läsare bör ju generellt sett ha lättare att sälja tidningsannonser än en tidning med få läsare. Att det förhåller sig just så är också något som språkvetaren Fredrik Lindström slår fast i "Jordens smartaste ord. Språkliga gåtor och mänskligt tänk" (2002, s. 62). För mer om detta, se avsnitt 6.1 ovan om "Den vinstdrivna språkutvecklingen".

Något som ingen inom medierna eller språkvetenskapen tycks kunna förklara är varför tidningarna fortfarande översätter engelskt tal till svenska samtidigt som samma ord och uttryck ibland kan lämnas oförändrade i svenskt tal. Har exempelvis president Barack Obama

verkligen sagt att USA 'ska vidta alla nödvändiga steg för att skydda amerikanska medborgare'" ("Terrorcellen står redo att slå till", AB 2013-08-04) eller sade han att USA är redo att 'take all appropriate steps to protect the American people' ("US warns of Mideast Al-Qaeda threat in August", Bangkok Post 2013-08-02). Varför Tiger Woods engelska översätts till svenska, när varken den tidigare centerledaren Maud Olofssons (C) eller den svenska fotomodellen Victoria Silvstedts engelska översätts till svenska har jag kommenterat i en tidigare artikel ("Om mediaspråkvård på undantag – systemkraschen snart ett faktum?", 2010-07-16, se Detodemokratiskaspraket.se/artikel.asp). Att brittiska och amerikanska politiker och stjärnor inom film, idrott och rock plötsligt skulle kunna börja tala flytande svenska i intervjuer med journalister från Sverige är lika vetenskapligt möjligt, som att det finns en dansk mirakelpastor som kan väcka döda människor till liv och bota kroniskt sjuka genom att skrika sådant som "Fire!" på engelska till dem ('Jag kan väcka de döda till liv', AB 2013-08-05).

Denna språkliga inkonsekvens blir särskilt tydlig när den intervjuade uppges tala både engelska och svenska. Som den 25-årige sprintern från Surinam, som snubblade och "föll på andra steget [och] krossade ett helt lands drömmar" i sin försöksomgång på 100 meter i världsmästerskapen i friidrott 2013: "- Oh my God! Jag skäms så, säger han till Sportbladet" ("Oh my God! – jag skäms", AB 2013-08-10). Inkonsekvensen blir antagligen lättare att ha överseende med för den som kan acceptera att det, språkligt sett, alltid är så kallad sillig eller löjlig säsong i tidningssvenskan. Gränslinjen för den talade engelskan kan nämligen sägas ha samma vetenskapliga relevans som namngivningen av sill och strömming. Den sill som fångas norr om Kalmarsund kallas för strömming, trots att det i princip är samma fisk ("Sill och strömming – lika men olika", DN 2012-11-06). Fast det är klart, det är inte heller alltid de skarpaste sillarna som bemannar tidningsredaktionerna och nyhetsdeskarna. Detta förklarar möjligen varför så många svenska journalister i dag väljer att följa huvudströmningen och därför uttrycker sig på ett språk som inte simmar mot strömmen, utan istället flyter med "streamen" nedströms, som döda strömmingar (jämför med vad som sägs om "streaming-sajt" i avsnitt 6.9 ovan). Det är kanske därför inte heller särskilt förvånande att den språkliga väldoft och fräschör som tidningarnas svenska språkvård avger bäst kan jämföras med odören från en nyöppnad konservburk med surströmming.

Den sportsliga ryktessäsongen benämns däremot vanligtvis "silly season" i tidningssvenskan, även om det då och då faktiskt händer att den kallas för transfercirkus eller något liknande på tidningarnas sportsidor ("Transfer-cirkusen", AB 2013-08-11). Baserat på uppdateringen av de båda kvällstidningarnas bloggar i ämnet, det vill säga galna rykten om kommande spelövergångar och redovisningen av bekräftade sådana, verkar det vara ryktessäsong i sex eller sju månader per år ("Silly Season. Galna rykten, bekräftade transfers, senaste nytt", Bloggar.aftonbladet.se/sillyseason; "Sillybloggen. SportExpressen.se ger dig full koll på alla rykten, uppgifter och klara övergångar", Bloggar.expressen.se/fotbollssilly/).

7. Nätverket Språkförsvaret

7.1 Statusvård som försvar mot engelskan trots "naturlig inlåning" av nya engelska ord i svenskan?

Språkförsvaret uppger sig vara en ideell och partipolitiskt obunden förening som anser att det svenska språket, liksom alla andra språk, har ett egenvärde och arbetar därför med att höja dess status och skydda det "från engelskans ökande användning inom hela samhällssektorer", även om de inte vill "motverka den inlåning av ord som alltid förekommer i ett levande språk" (se förordet till "Utkast till språklag för Sverige", 2006-09-07, Språkförsvaret.se/sf/index.php?id=325).

Vad som avses med denna naturliga inlåning av ord förklarar föreningen så här: "Att införliva ord från andra språk är inget problem bara de inte ersätter befintliga, välfungerande uttryck. Införandet av ett främmande ord berikar, om det inte redan finns ett motsvarande uttryck på svenska, eller så blir svenskan en nyans rikare." (se fråga 26 i "Vanliga frågor", "Hur ser ni på inlåningen av utländska ord, särskilt engelska, i svenska språket?", 2008-12-14, Språkförsvaret.se/sf/index.php?id=20). Som ett exempel på ett ord som berikar svenskan anges det franska lånordet "kö". Ett exempel på ett ord som istället tränger undan ett välfungerande svenskt ord uppges vara det engelska lånordet "walking", som ersättning för det finska översättningslånet "stavgång".

Det intressanta med denna inställning är att Språkförsvaret inte gör någon principiell skillnad mellan oanpassade och anpassade lånord. Både språkfrämmande plagiatord och tolkningsord anses kunna vara svenska. Språkförsvaret är nämligen främst motståndare till "inlåning av onödiga engelska ord", men "inte emot inlåning av ord från engelska eller andra språk" förutsatt att "de tillför svenska språket något" ("Säg hellre – föreslå ett ersättningsord", 2013-06-22, Språkförsvaret.se/sf/index.php?id=16). Den intetsägande distinktionen mellan "onödiga engelska ord" och nödvändiga sådana är dock inte Språkförsvaret ensamma om att göra. Den görs även av Lars-Erik Edlund, professor i nordiska språk vid Umeå universitet ("Engelska invaderar skyltfönstren", VK 2013-02-05), se avsnitt 2 om "Grundproblemet med dagens definition av svenska" i det ovanstående.

7.2 Oklar skillnad mellan onödiga och nödvändiga engelska ord i svenskan

Om ord ska anses vara onödiga lånord, som inte redan är "etablerade i svenskan", anser också Språkförsvaret att det "kan bara avgöras konkret och från fall till fall", även om det inte heller här anges vem som ska göra denna subjektiva bedömning ("Säg hellre – föreslå ett ersättningsord", 2013-06-22, Språkförsvaret.se/sf/index.php?id=16).

Några exempel på engelska lånord i svenskan som Språkförsvaret tycker är "onödiga" är bland annat "event", "fejka" och "dimmer". Språkförsvaret föreslår att vi istället använder

oss av orden "evenemang", "låtsas" och "ljusregulator". Detta trots att de tre först nämnda orden alla finns upptagna i den senaste upplagan av Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006) och därför kan anses vara "etablerade" svenska synonymer, som dessutom är anpassade till huvudreglerna om stavning, uttal och böjning i svenskan.

Så vad är egentligen problemet? Betyder det till exempel att Språkförsvaret anser att vi ska använda ordet "arbetsinställelse" istället för det anpassade engelska lånordet "strejk"? Ordet "strejk" har enligt Hans Lindquist, universitetslektor och docent i nordiska språk vid Göteborgs universitet, använts i svenskan sedan 1869, även om ordet då stavades "strike" ("Invandrare, turister och bofasta – ord och gränser", Gränser (Humanistdagboken nr 16), 2003, s. 182, [Gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/10632/1/gupea_2077_10632_1.pdf](http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/10632/1/gupea_2077_10632_1.pdf)). Vad är i så fall svenska? Menar Språkförsvaret att vi egentligen aldrig borde ha ersatt det oanpassade engelska lånordet "pie" med det anpassade "paj", som är ett ord för ett bakverk som enligt Svenska Akademiens ordbok finns belagt i svenskan redan 1883 för amerikanska förhållanden (<http://g3.spraakdata.gu.se/saob>, uppdaterad 2010-08-31)?

Språkförsvaret har även JO-anmält Stockholms kommun för att den i olika sammanhang har använt sig av engelska beteckningar i stället för svenska. Språkförsvaret ansåg bland annat att kommunen bröt mot språklagen genom att byta namn på Stockholms Näringslivskontor till "Stockholm Business Region". JO:s beslut i ärendet kom den 19 februari 2010 och i detta framgår det att det enligt språklagen inte är otillåtet att använda engelska uttryck utanför det så kallade kärnområdet ("Stockholms stads användning av benämningar som Stockholm – The Capital of Scandinavia m.m.", Dnr 4013-2009, JO.se/PageFiles/879/4013-2009.pdf).

Fast frågan är väl egentligen vad som skulle göra uttrycket "Stockholm Business Region" till engelska? Stockholm är onekligen det svenska namnet på Sveriges huvudstad och de två andra orden återfinns båda i "svenska" ordböcker som Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006) och Bonniers svenska ordbok (10:e upplagan, 2010). Varken de inledande versalerna eller särskrivningen föranleder någon annan slutsats, trots att det enligt normala svenska skrivregler om hopskrivning borde skrivas "Stockholms businessregion". Ingen skulle väl hävda att uttryck som "Svenska Spel" eller "Social styrelsen" är skrivna på något annat språk än svenska?

7.3 En lobbyorganisation till Svenska Akademien och engelskan i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket

Vidare är det tydligt att Språkförsvaret inte är så obundet, som det vill ge sken av. Detta framgår av ett mejl från Språkförsvarets ordförande, Per-Åke Lindblom, där han skriver: "Vi ser Svenska Akademien och Språkrådet som allierade, inte motståndare" ("Reaktioner från tre medlemmar i kärngruppen", 2010-09-01). Per-Åke Lindblom uppger bland annat att han

har skrivit en debattartikel tillsammans med två akademiledamöter ("Övertro på engelskans betydelse", SvD 2009-11-20) och att eventuella "meningsskiljaktigheter" endast kan ses som 'motsättningar inom folket', vilket förklarar varför Språkförsvaret inte bedriver "någon öppen polemik mot någon av dem, utan endast indirekt i sak".

Det ovanstående förklarar varför Språkförsvaret trots allt listar de engelska orden "feedback" och "live" som exempel på inlåning av onödiga engelska ord ("Säg hellre – föreslå ett ersättningsord", 2013-06-22, Språkförsvaret.se/sf/index.php?id=16), trots att de anses vara svenska enligt den trettonde och senaste upplagan av Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (2006). Per-Åke Lindblom anser därför att jag i min artikel "Det odemokratiska språket - sanningen om Svenska Akademiens falska matematik" (Detodemokratiska-spraket.se/artikel1.asp, 2010-09-01) borde "undvika skarp polemik mot SA [Svenska Akademien]" och istället föra "resonemang i sak".

Det bör även nämnas att Per-Åke Lindblom inte heller kan förklara varför det oanpassade engelska lånordet "smog" ska lånas in istället för det anpassade lånordet "smogg", trots att han i sitt mejl den 1 september 2010 skriver att det endast är "i yttersta nödfall" som oanpassade främmande ord ska lånas in oförändrade i svenskan. "Smog" är dock den stavning som anges i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006), trots att ordlistan samtidigt väljer att ange stavningen "blogg" för engelskans "blog". Det anpassade engelska lånordet "logg", av engelskans "log", finns enligt Svenska Akademiens ordbok dessutom belagd i svenskan sedan 1728 (SAOB, 1941; g3.spraakdata.gu.se/saob). Om "smog" skriver dock Per-Åke Lindblom dels att det "är belagt sedan 1953" och dels att "det finns inget ersättningsord och har heller aldrig funnits". En snabb sökning i Svenska Akademiens ordbok ger honom både rätt och fel. Stavningen "smog" finns mycket riktigt belagd sedan 1953, men SAOB anger också att det anpassade ersättningsordet "smogg" har funnits i svenskan sedan, i varje fall, 1973 (g3.spraakdata.gu.se/saob, uppdaterad 2010-08-31).

Språkförsvaret kan således ses som en lobbyorganisation till Svenska Akademien och den svenska som finns med i dess ordlista över svenska språket, SAOL. Svenska Akademien har dessutom hel- eller delfinansierat utgivningen av Språkförsvarets två senaste böcker, "Svenskan – ett språk att äga, älska och ärva" (2011) och "Såld på engelska. Om språkval i reklam och marknadsföring" (2013). Den förra fick ett ekonomiskt stöd som motsvarade produktionskostnaderna ("Antologin går med vinst med mera", medlemsbrev 2011-12-24) och den senare ett "generös[t] bidrag" ("Såld på engelska", s. 6). De engelska ord som finns med i den senaste upplagan av SAOL tvingas alltså Språkförsvaret att acceptera som svenska, vilket medför att försvaret mot de enskilda engelska orden upphör i samma ögonblick som de har upphöjts till svenska i SAOL. Det bör här kort nämnas att ordböckerna inte innehåller alla svenska ord. Engelska ord kan därför anses vara svenska, även om de inte finns med i SAOL (för mer om detta, se avsnitt 7.4 nedan).

7.4 Försvaret mot engelskan är en jakt på den egna svansen

Genom att samtycka till språklagens nuvarande språkbeskrivning, som överlåter ansvaret att beskriva svenskan till något som påstås vara "utförliga ordböcker [...] av hög kvalitet" ("Språk för alla – förslag till språklag", prop. 2008/09:15, s. 7, Regeringen.se/sb/d/108/a/122288) och dessutom i praktiken upphöjer svenskan i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (SAOL) till Sveriges officiella samtidsordlista ("Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket", SOU 2002:27, s. 54 och s. 466), jagar Språkförsvaret sin egen svans i försvaret mot den onödiga engelskan i svenskan. För även om ordböckerna inte listar alla ord i det svenska språket ger innehållet i dessa en uppfattning om vilka andra ord som bör uppfattas som "svenska". SAOL:s trettonde upplaga från 2006 innehåller de oanpassade engelska lånorden "offshore", "offside" och "online". Att ordlistan saknar de engelska motsatsorden "onshore", "onside" och "offline" innebär alltså inte att orden saknas i svenskan. En analog tillämpning av orden i ordlistorna ger oss en uppfattning om vilka andra ord som är eller kan uppfattas som svenska. Vidare torde det också innebära att engelska ord som "off-ice" och "off-air" och deras motsatsord också är svenska ord.

Att ett räkneord som "trettio två" saknas i ordböcker som Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (2006) och Bonniers svenska ordbok (2010) innebär inte att ordet inte är ett svenskt ord. För ordböckerna, som bara innehåller ett litet urval av alla ord i språket, listar samtidigt räkneord som "två", "tjugo", "tjugotvå" och "trettio". Ordanvändare får alltså ibland räkna med att göra matematiken själv, även om ordurvalen i sig bygger på en falsk eller icke-objektiv matematik ("Det odemokratiska språket – sanningen om Svenska Akademiens falska matematik (SvD 2010-09-01)", Detodemokratiskaspraket.se/artikel1.asp, 2010-12-05). För att ordböckerna skulle baseras på faktisk frekvens i allmänspråket är helt enkelt inte sant, även om ordböckerna själva gärna påstår motsatsen. I Svenska Akademiens ordlista över svenska språket står det till exempel att "förbättrade vetenskapliga verktyg möjliggjort flera uteslutningar än vanligt i den trettonde upplagan, vilket i sin tur har berett plats för flera nya ord ur den aktuella svenskan" (SAOL, 2006, s. VII). I Bonniers svenska ordbok framgår det kort att den innehåller ord som av ordboksredaktionen har bedömts förekomma "tillräckligt frekvent" (BSO, 10:e upplagan, 2010, s. 7).

Eftersom både språkvetenskapen och språkvården i dag definierar svenska som ord och uttryck som förekommer i svenskspråkiga sammanhang, om än i främst svenska tidningstexter, där engelskan är det främmande språk som används mest frekvent, är det tveklöst så att den engelska svansen i dag är en del av den svenska ordkroppen. Djur som inte får sina behov uppfyllda eller lever i ostimulerande miljöer kan utveckla olika stereotypier ("Stress hos hunden. Orsaker, symptom och förebyggande åtgärder", Studentarbete 158, SLU, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, Djursjukvårdarprogrammet, Skara 2008, s. 20-21), det vill säga enformiga och ofta onaturliga beteendemönster. Ett exempel på en rörelsestereotypi är när en hund jagar sin egen svans, på grund av att den får för lite motion. För att Språkförsvaret ska sluta jaga sin egen svans när det gäller engelskan i svenskan behöver dess styrel-

semedlemmar kanske helt enkelt vistas i mer intellektuellt stimulerande miljöer än de som tillhandahålls av dagens konsensusinriktade språkvetare och språkvårdare.

8. De falska vännerna och framtiden

8.1 Falska vänner som lömska ord och oäkta språkvänner

Birgitta Lindgren, tidigare nyordsansvarig på Språkrådet, skriver att begreppet "falska vänner" eller så kallade lömska ord är "ord som ser likadant ut eller nästan likadant som ett ord i det egna språket men som har en annan betydelse" ("Falska vänner får man på köpet!", Språknytt 2/2002). Sådana ord kan skapa problem för den som vill uttrycka sig på andra språk än sitt eget modersmål. Det svenska ordet "kasino" liknar till exempel italienskans ord för "bordell", nämligen "casino". På samma sätt har lanseringen av "Google Glass" ingenting med ätbar glass att göra, då engelskans "glass" betyder "glas" på svenska. "Google Glass" avser nämligen Googles nya och omdiskuterade högteknologiska videoglasögon ("Krypande olustkänsla för Google Glass", IDG.se/2.1085/1.500000, 2013-04-03).

När det gäller svenskan som sådan är Språkrådet självt en falsk eller skenbar vän till språket. En av myndighetens uppgifter är att ge språkråd för den som vill uttrycka sig på svenska. Ändå anser Språkrådet i sina språkliga rekommendationer att det i princip bara är en smak-sak om man ska använda sig av oanpassade eller anpassade lånord ("Smörrebröd eller smørrebrød", 2011-03-11, www.sprakradet.se/9991). I vissa fall hävdar Språkrådet till och med att oanpassade lånord är att föredra framför anpassade lånord, vilket innebär att det ibland faktiskt kan anses vara bättre att uttrycka sig på främmande språk än på svenska i svenskan. Språkrådet menar därför att den norska ön där Anders Behring Breivik sköt ihjäl 69 personer den 22 juli 2011 ("Minnet av Utøya som en fotoblixt", AB 2013-07-21) bör skrivas "Utøya" och inte "Utöja" ("Gaddafi eller Kadaffi? Utøya eller Utöja?", 2011-08-29, www.sprakradet.se/11159).

Språkrådet anser nämligen att "med den teckentillgänglighet vi har i dag bör ambitionen vara att återge diakritiska tecken från andra språk i svenska texter, inte minst nordiska grannspråk och svenska minoritetsspråk". Dock med undantag för "namn som fått en veder-tagen försvenskad stavning, i synnerhet exonymer (egna svenska namnformer) som Köpen-hamn". Även TT-språket ger samma rekommendationer angående diakritiska tecken i tid-ningstext (TT.se/tt-spraket/navigation/andra-sprak/ovanliga-tecken/). Detta innebär alltså att varken Språkrådet eller de svenska tidningar som följer rekommendationerna i TT-språk-et bidrar till etableringen av nya svenska namnformer. För i dag ska vi svenskan använda oss av den norska stavningen "Utøya" och inte Utöja, trots att vi tidigare klarat av att ge dansk-ans "København" den svenska stavningen Köpenhamn.

Det bör här även nämnas att den till engelskan anpassade stavningen "Utoya" tycks vara betydligt vanligare i engelskan än vad den till svenskan fullt anpassade stavningen "Utöja" är i svenskan. Då de engelska orden "boycott" och "soy[a]" (Främmande ord. Ordbok över lånord i svenskan", 4:e upplagan, 2008) i svenskan har fått de anpassade stavningarna "bojkott" och "soja" (SAOL, 13:e upplagan, 2006) bör vi inte heller skriva "Utöya". Sökningar på 'Utoya' och 'Utøya' i Google på engelska med tillägget "+ massacre" ger 167 000 respektive 105 000 träffar (2013-08-01). Motsvarande sökningar på 'Utöja' och 'Utøya' med tillägget "+ massaker" ger samtidigt 12 300 respektive 267 000 träffar om händelserna på den norska ön Utöja i juli 2011, då Anders Behring Breivik mördade 69 människor. Förhållandet mellan "Utøya" och "Utoya" blir alltså 0,63/1 i engelskan. I svenskan blir motsvarande förhållande mellan "Utøya" och "Utöja" 21,7/1. Den i engelskan och svenskan oanpassade stavningen "Utøya" kan alltså användas för att visa på de båda språkens inställning till plagiering alternativt tolkning vid inlåning av nya ord.

Resultaten är kanske inte särskilt förvånande för den som är någorlunda bekant med huvud dragen i dagens svenska språkpolitik. För även om det, som väntat, visar att samtidigt som engelskan tycks tolka de nya orden väljer svenskan att plagiera desamma är skillnaden mellan språken här oväntat stor. "Utøya" är nämligen mer än 33 gånger vanligare i svenskan än i engelskan (34,4/1). För i engelskan utgör den anpassade stavningen "Utoya" 61 procent av de båda stavningsvarianterna, medan den i svenskan bara är 4,4 procent. Lägg dessutom antalet träffar för den oanpassade dubbelformen "Utöya" (74 500) till blir skillnaden mellan engelskan respektive svenskan ännu större.

Andra exempel som talar för att tolkningar tycks vara att fördra framför plagiat i engelskan är att de svenska orden "ångström", "ombudsmän" och "smörgåsbord" fått de anpassade stavningarna "angstrom", "ombudsmen" och "smorgasbord" ("Lista över svenska ord i andra språk", 2010-07-15, Sv.wikipedia.org/wiki/Lista_över_svenska_ord_i_andra_språk).

Enligt de falska vännerna kommer i dag hotet mot svenskan utifrån. Det engelska språkets stora inflytande i svenskan riskerar nämligen att medföra att den påstådda inlåningen av engelska ord och uttryck i språket kommer att öka ytterligare. Engelskan kan också ta över helt genom så kallade domämförluster och bli "det språk alla använder inom en viss verksamhet, så att svenskan så småningom blir obrukbar inom området, domänen" ("Hur ser framtidens svenska ut?", 2013-01-21, www.språkrådet.se/fakta#item100600). Sådana förluster uppges redan i dag utgöra ett hot "inom teknisk och naturvetenskaplig högre utbildning och forskning" och påstås också kunna hota "delar av arbetslivet liksom delar av politiken under 2000-talet".

Sanningen är dock en annan. Det verkliga hotet kommer nämligen inifrån, från de falska vännerna själva. För trots all sin briljans kan de ännu inte hålla de två olika språken, svenskan och engelskan, i huvudet och känna igen vilket av dem som är vilket (se avsnitt 2, "Grund-

problemet med dagens definition av svenska"). Detta medför, i sin tur, att engelskan redan i dag är en delmängd i det svenska språket och därför också svenska. Med vänner som dessa, behöver inte heller svenskan några fiender. För det är väl, ärligt talat, nog illa att språket har sina falska vänner?

8.2 Språklig plagiering som norm fyller den offentliga svenskan med ord och uttryck från främmande språk

Det bör dock ifrågasättas varför Språkrådet använder sig av begreppet "citatlån" för att benämna de ord som ibland påstås vara inlånade i svenskan som oanpassade lånord, även om det kan ifrågasättas om det inte handlar om språkväxling eller blandning av olika språk. Birgitta Lindgren har exempelvis ansett att engelskans "trainee" (lärling) är ett sådant lånord ("Hur många ord finns det i svenskan?", Språkvård 3/1989, www.sprakradet.se/2220). En analog tillämpning av de anpassade lånorden "bris" och "mejl", vilka på engelska skrivs "breeze" och "mail", medför att "trejni" borde kunna lånas in i svenskan istället för "trainee". Ett citat förutsätter nämligen användning av citattecken. Avsaknaden av sådana gör uttrycket till ett plagiat, varför "citatlån" i sådana fall endast bör ses som en förskönande omskrivning. Det korrekta begreppet är därför "plagiatlån" och inte "citatlån".

Språklig plagiering är dessvärre nästintill norm i den offentliga svenskan i dag, då de nya svenska orden i tidningssvenskan och i den statliga språkvården ofta är språkfrämmande plagiat. Detta trots att plagiering inom andra samhällsområden ses som något omoraliskt, klandervärdt eller till och med brottsligt ("Tidningschef tar timeout efter plagiat – jämför själv", Dagens PS 2012-08-29; "Student avstängd efter plagiat", Arbetarbladet 2012-10-04; "Två års fängelse för import av plagierade märkeskläder från Thailand", Dagens Juridik 2013-01-14).

Det finns här all anledning att påminna om den svenske språkforskaren Adolf Noreens (1854-1925) insiktsfulla inställning till inlåningen av nya ord i det svenska språket: "Altnog, hur man än må bestämma begreppet främmande ord, så tyckes det böra få stå obestridt, att sådana lånord, som nu allmänneligen användas *af* svenskar *till* svenskar, må på svenskt sätt stafvas" ("Professor Esaias Tegnér och rättstafningsfrågan", "Nystavaren. Tidskrift för rättsskrivningsfrågor", 1886, 1:a häftet, s. 16). Adolf Noreen, sedermera professor i nordiska språk vid Uppsala universitet 1887-1919 och ledamot i Svenska Akademien 1919-1925, gör alltså här gällande att vi i Sverige ska kunna kommunicera på anpassad svenska, eftersom han menade att det enligt honom inte finns någon godtagbar anledning till varför vi skulle uttrycka oss på främmande språk, med oanpassade utländska lånord, i vår interna kommunikation.

Vidare anförde Adolf Noreen främst språklig konsekvens och rätten att tolka vår omvärld genom ett eget språk, som de egentliga skälen till anpassning vid inlåning av nya utländska ord i svenskan: "Den sista förskansning, prof. T. uppkastar till försvar för de ursprungligen utländska ordens gamla stafning, består i att hänvisa till deras 'internationella' natur. Han anser det vara för 'hänsynslöst' att utbyta *c* mot *s* i t. ex. *procent*, *centner*. Men – konsekvensen har han ej stor respekt för. Han har ingenting emot *s* för *c* i t. ex. följande, fullt ut lika internationella ord: *kansli* (*cancellie*), *porslin* (*porcellaine*), *kalsonger* (*calecons*), *polis* (*police*), *sås* (*sauce*); han anser det vara alldeles rätt att skriva *löjtnant* för *lieutenant*, *kaptan* för *capitane*, ehuru dessa ord äro mer kosmopolitiska än de flesta; o. s. v. Hvarför? Naturligtvis emedan *dessa stafningar redan äro i bruk*" ("Professor Esaias Tegnér och rättstafningsfrågan", "Nystavaren. Tidskrift för rättsskrivningsfrågor", 1886, 1:a häftet, s. 31).

Med de anpassade engelska lånorden "fotboll" och "klubb" (SAOB, uppdaterad 2010-08-31; G3.spraakdata.gu.se/saob/) är de största sportsliga framgångarna för Sveriges herrlandslag i fotboll ett guld i de olympiska sommarspelen i London 1948 och ett silver i världsmästerskapen i Stockholm 1958. Fast vem vet? Kanske hade Sveriges internationella framgångar både på och utanför planen varit ännu större om vi istället hade valt att behålla de oanpassade engelska lånorden och spelat "football" i "clubs"? Kanske hade då Sverige också varit mångfaldiga världsmästare i fotboll på herrsidan genom att bland annat finalbesegra Brasilien på hemmaplan 1958, trots att det sydamerikanska laget då ställde upp med en av världens genom tiderna bästa fotbollsspelare på herrsidan. Anfallaren Edson Arantes do Nascimento, mer känd under artistnamnet Pelé, har i varje fall kommit att utnämnas till bland annat "Århundradets idrottsman" av Internationella olympiska kommittén (IOK) år 1999 och "Århundradets fotbollsspelare" av "Fédération Internationale de Football Association" (FIFA) år 2000. Det sistnämnda priset delade han för övrigt tillsammans med en annan stor fotbollsspelare, nämligen argentinaren Diego Armando Maradona.

Att det inte finns någon språklig naturlag, som tvingar oss att använda oanpassade lånord i svenskan visste Adolf Noreen redan för 127 år sedan, det vill säga år 1886. Det är synd att det är så många politiker, språkvetare, språkvårdare och journalister som än i dag inte har förstått detta. För om så hade varit fallet hade svenskan också varit ett levande språk i egentlig mening och inte ett som riskerar att dö ut och bara existera till namnet.

8.3 Går det att garantera en rättssäker tolkning av ett i grunden rättsosäkert språk?

Med språklagens nuvarande lydelse är det fullt möjligt för myndigheter och personer inom offentlig verksamhet att uttrycka sig på andra språk än svenska. Eftersom språklagen inte definierar det gemensamma samhällsspråkets innehåll, utan bara dess namn. Det går alltså att uttrycka sig på engelska eller andra främmande språk så länge språket kallas för svenska.

Ändå föreslår en statlig utredning en lagändring med anledning av ett EU-direktiv, som innebär en förstärkt rätt till rättstolk för misstänkta och tilltalade ("Domstolar kan tvingas skaffa tolkar", SvD 2013-01-06). Om det finns ett behov av tolk vid en förhandling avgörs i dag av domstolarna, men en tolk ska enligt lagförslaget från och med oktober 2013 utses så snart en misstänkt eller tilltalad, som inte kan svenska, begär detta ("Stor brist på rättstolkar i svenska domstolar", Jusektidningen 7-2012). Tolken ska då i första hand vara en auktoriserad rättstolk.

Detta ställer två viktiga frågor. Den första är varför det behövs tolk när det svenska språket är ett samlingsnamn för alla språk i Sverige? Med språklagens svenska är det ju fullt möjligt att låna in vilka ord och uttryck som helst i ett svenskspråkigt sammanhang och sedan påstå att de är "svenska". Den andra frågan är en följdfråga till den första. Varför förstärka rätten till domstolstolkning när det ändå är språklagens vidsträckta definition av vad som är svenska som är själva grundproblemet och det som riskerar att medföra ett permanent tolkbehov för såväl personer med utländsk bakgrund som personer födda i Sverige? Med andra ord: Det är inte bristen på rättstolkning i svenska domstolar som är det stora hotet mot rättssäkerheten, utan användningen av ett i grunden rättsosäkert språk, nämligen språklagens svenska.

Expressen skriver i en ledare att "den bästa garanten för rättssäkerheten" är tvivel och skepticism ("Lär av Quick", Exp 2013-08-01). Ledaren avslutas med orden: "I fallet Quick krävdes det en outtröttlig journalist. Sanningssökare av Hannes Rådstams kaliber måste finnas inom rättsväsendet också." Att sådana behövs även inom journalistiken och språkvetenskapen är dock en sanning, som svenska medier inte gärna medger offentligt. Att kritik riktad mot medierna i allmänhet, mot svensk språkpolitik och Bonniers har tystats ned av Dagens Nyheter, Expressen och det Bonnierägda nätdebattforumet "Newsmill" kommenterar jag bland annat i eftertexten till "Om mediaspråkvård på undantag – systemkraschen snart ett faktum?" (2010-11-16, Detodemokratiskaspraket.se/artikel.asp) samt i för- och efterordet till "Låt folket få rösta om svenska språket" (2011-04-03, Detodemokratiskaspraket.se/artikel6.asp). Sanningen i den senare debattartikeln var faktiskt så besvärande att texten inte ens kom att publiceras på "Newsmill", trots att den hade en partiledarkandidat till det som då var Sveriges tredje största riksdagsparti som medförfattare. Miljöpartiet fick nämligen 9,0 procent av väljarsympatierna i undersökning av det fristående opinionsmätningbolaget Skandinavisk Opinion SKOP AB under perioden 10 mars till 5 april 2011 ("SKOP:s väljarbarometer 8 april 2011", 2011-04-08, Skop.se/wpcontent/uploads/2011/04/SKOPs-väljarbarometer-8-april-2011.pdf).

8.4 Den odemokratiska språklagen gör att den nuvarande språkutvecklingen är en odemokratisk process

När det gäller Nätverket Språkförsvaret är dess intentioner goda, det säger ju sig värna det svenska språkets ställning, även om det är tydligt att Språkförsvaret inte gärna biter en av de händer som föder det. Språkförsvaret vill nämligen inte öppet kritisera Svenska Akademiens så kallade SAOL-svenska, trots att denna innehåller alltför oanpassade engelska lånord. För även om en av föreningens främsta uppgifter är att motverka användningen av onödig engelska i svenskan vill den inte gärna stöta sig med en av sina finansörer, som dessutom ansvarar för utgivningen av den bok som i praktiken beskriver den officiella standardsvenskan.

Samma dag som det blir känt att Djurgården IF:s Magnus Pehrsson avgår som fotbollstränare för Djurgårdens IF på grund av de supporterhot som har framförts mot honom sammankallar statsminister Fredrik Reinfeldt (M) till en presskonferens. Fredrik Reinfeldt ställer då en viktig fråga: "Ska vi styras av demokratiska lagar och värderingar eller av huliganer?" ("Fotbollshot kräver mer än lagändring", GP 2013-04-26). Statsministern besvarar själv frågan: "Mitt svar är att naturligtvis ska vi styras av demokratiska lagar". Ändå har vi sedan den 1 juli 2009 en odemokratisk språklag som bygger på ett lagförslag som Fredrik Reinfeldts regering lämnade till riksdagen den 12 mars ("Språk för alla – förslag till språklag", prop. 2008/09:153, Regeringen.se/sb/d/108/a/122288). Det svenska folket har nämligen varken fått rösta om Sveriges officiella majoritetsspråk eller lämnat sitt samtycke till en kommersiell språkbeskrivning där det svenska språkets innehåll fylls med språkfrämmande plagiat i "utförliga ordböcker [...] av hög kvalitet" ("Språk för alla", s. 7), som Svenska Akademiens ordlista över svenska språket och Bonniers svenska ordbok.

Påståenden som att "språket och ordförrådet är resultatet av en ständigt pågående demokratisk process där vi alla deltar" och att "vi är alla med och bestämmer vilka ord som etableras i språket genom att välja de ord vi använder", vilket Språkrådets Per-Anders Jande faktiskt påstår i ett pressmeddelande med anledning av Språkrådets nyordslista för 2012, stämmer inte ("Kramtjuv, memil och drinkorexi", www.språkradet.se/15139, 2013-12-27). Som enskilda språkanvändare tvingas vi helt enkelt att använda de ord och uttryck som tidningarna anser vara svenska och som sedan listas helt godtyckligt i ordböcker som Svenska Akademiens ordlista över svenska språket och Bonniers svenska ordbok. Det finns nämligen ett socialt tvång att uttrycka sig på skriftlig standardsvenska, sådan den uttrycks i främst SAOL. För den som inte behärskar detta riskerar att bli nedvärderad, trots att "en nedvärdering av någons språk innebär [...] en nedvärdering av individen och strider mot grundläggande mänskliga värden" ("Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket", SOU 2002:27, s. 417–418).

Nu nämnda uppfattning om skriftspråkets sociala betydelse har även kommit till uttryck i en tidningsartikel av den svenske språkforskaren Adolf Noreen (1854-1925), professor i nordis-

ka språk vid Uppsala universitet 1887-1919 och ledamot i Svenska Akademien 1919-1925. I första häftet av "Nystavaren. Tidskrift för rättskrivningsfrågor" (1886) skriver nämligen Adolf Noreen: "Ty stavningen *har* redan 'en social betydelse som den hälst ej bör ha', nämligen den sorgliga betydelsen att utgöra det schibbolet [igenkänningstecken; SAOL, 13:e upplagan, 2006], som åtskiljer bildade och obildade" ("Professor Esaias Tegnér och rättstafningsfrågan", s. 15).

Detta sociala tvång kan möjligen förklara varför ord som "crabfish", "kidneyböna", "paintball", "snowboard" etableras i svenskan. De flesta av oss saknar nämligen modet att använda ord som "krabbfisk", "njurböna", "snöbräda" och "färgboll". Särskilt många "njurböner" hittar man i varje fall inte i svenskan. Ordet får bara 212 träffar på svenska i Google och 4 vid en sökning på svensk tryckt press i Mediearkivet (2013-07-26). Detta innebär att andelen "kidneyböner", som samtidigt får 105 000 respektive 1 176 träffar vid motsvarande sökningar utgör mellan 99,7 och 99,8 procent av de båda bönenformerna. Några "kidneys" finns däremot inte i svenskan eller i svenska ordböcker som Svenska Akademiens ordlista över svenska språket eller Bonniers svenska ordbok.

Att det inre organet, som den aktuella bönan alltså liknar till utseendet, heter "njure" på svenska framgår redan av uppslagsordet för "kidney" i "Engelskt och Swänskt handlexicon innehollande engelska orden med deras betydelse samt accentuation och pronunciation", Swen Brisman, 1783, s. 302). I nu nämnda ordbok översätts dessutom "kidney-bean" till "turkiska böner". I Svenska Akademiens "Ordlista över svenska språket" (7:e upplagan, 1900) finns fortfarande en hänvisning till denna benämning. Under uppslagsordet "tursk" (s. 288) står det nämligen: "Turska (stundom turkiska) böner", vilket enligt "Svensk etymologisk ordbok" (Elof Hellquist, 1922, s. 1165; Runeberg.org/svetym/1253.html) kan användas synonymt med ordlistans "bondböna" (s. 36) och "Välska böner" (se "välsk", s. 315; här i betydelsen "romansk").

Blandformen "kidneyböna" listas däremot i dag i ordböcker som Bonniers svenska ordbok (10:e upplagan, 2010) och Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006), men nämns inte i Språkrådets, Språkförsvarets och TT-språkets uppräknings av onödig engelska i svenskan ("Vad heter det engelska ordet på svenska?", www.språkradet.se/1952, 2013-02-18; ("Säg hellre – föreslå ett ersättningsord", 2013-06-22, Språkförsvaret.se/sf/index.php?id=16; "Svenska", TT.se/tt-spraket/navigation/svenska/). I handeln finns det dock gott om "kidneyböner". Det är nämligen det varunamn som tycks stå tryckt på de förpackningar med njurböner som vi svenskspråkiga konsumenter köper i livsmedelsbutiker.

När det gäller "paintball" går det kort att konstatera av vi tidigare lånat in det anpassade engelska lånordet "fotboll" istället för "football". Att även uttal kan medföra risk för att enskilda nedvärderas kan exemplifieras med det oanpassade engelska lånordet "catering", som

av många äldre ges det svenska uttalet "katering". Personer som behärskar engelska någorlunda vet att ordet "catering" i engelskan uttals "kejtering", även om uttalets relevans för svenskan kan ifrågasättas. Språkanvändare som är medvetna om sina språkliga brister i främmande språk som engelska kan därför [riskera att stå utanför]. Standardspråket är viktigt för att kunna hävda sina demokratiska rättigheter, eftersom att det "är förutsättningen för att man skall kunna delta i det offentliga samtalet och den allmänna debatten, för att man ska kunna verka i politiskt och fackligt arbete, för att man ska kunna ta strid med makt-havare inom företag och myndigheter" ("Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket", SOU 2002:27 s. 58–59). Hur regeringen dessutom kan påstå att det 'för ett demokratiskt samhälles utveckling är språket och yttrandefriheten av central betydelse' (Mål i mun", s. 59-60) när den samtidigt står bakom en språklag, med svenska som det gemensamma samhällsspråket, utan att basera lagens innehåll på språkanvändarnas uppfattning, är svårt att förstå. Regeringens inställning i frågan har i varje fall ingenting med verklig språkdemokrati att göra.

Privatspråket vimlar av ord som "asså", "ba", "e", "elr", "gött", "åkej", "lixom", "int", "å", "åsså" och "äre". Ändå anses dessa ord vara exempel på "slang", ett sorts lågstatusspråk. Slang definieras i 13:e upplagan av Svenska Akademiens ordlista över svenska språket från 2006 som ett gruppsspråk bland ungdomar eller yrkeskamrater. Ett allmänspråk definieras vanligtvis som "ett språk som används och förstås av alla människor i ett samhälle" och ett fackspråk som "former av ett språk som används av olika slags specialister" ("Invandrare, turister och bofasta – ord och gränser", Gränser (Humanistdag-boken nr 16), 2003, s. 182, Gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/10632/1/gupea_2077_10632_1.pdf). En definition av "det svenska riksspråket", som användes av den svenske språkforskaren Erik Brate (1857-1924) ("Nordiska författare", Projekt Runeberg, 2007-06-09, Runeberg.org/authors/braterik.html), är "det språk, som användes af den bildade allmänheten öfver hela svenska språkområdet och erkännes som vårdadt språk" ("Svensk språklära för de allmänna läroverken", Erik Brate, 1898, s. 30).

Varför ord som "asså" och "gött", med 6 850 000 respektive 7 300 000 träffar på svenska i Google (2013-07-23), inte finns med en samtidsordlista över de vanligaste orden i språket är oklart. Svenska Akademiens ordlista över svenska språket innehåller trots allt de betydligt mindre vanliga blandspråksformerna "boardtillverkning" och "slingbacksko", som samtidigt endast får 469 respektive 1 330 träffar vid motsvarande sökningar. Det är nog ingen vågad gissning att ett ord som "åkej" förstås av betydligt fler svenskar än ett ord som "slingback". Det ovan nämnda sociala tvånget gör att det är väldigt få som skulle kunna tänka sig att uttrycka sig på så kallad slang i formella sammanhang. En tevekrönika där det står "Asså äre nå åkej att se på tv i missommar elr? Ja palla lixom int med fler repriser!" blir nog troligtvis inte publicerad. Texten skulle sannolikt redigeras om till något i stil med "Alltså, nu vill jag veta om det är något bra att se på teve i midsommar eller inte? Jag orkar verkligen inte med att se fler repriser!" Det finns inte heller någon principiell skillnad mellan vardagliga ord som

”ba” och ”int” samt ”obs” och ”stan”. Det är dock bara de senare, men inte de förra, som är godkända standardspråkliga kortformer i 13:e upplagan av Svenska Akademiens ordlista (2006).

Däremot verkar det, märkligt nog, som att risken för att bli nedvärderad, generellt sett, är betydligt lägre vid användning av uttryck med oanpassade utomspråkliga direktlån än vissa inomspråkliga ord och stavningsvarianter. När det gäller texter med engelska ord och uttryck tycks det dessutom snarare vara så att texterna istället värderas högre än om dessa hade varit skrivna enbart på svenska. Detta är också något som tidningarna tycks vara medvetna om, även engelska ord och uttryck i tidningsspråket ännu inte är i närheten av att vara lika vanliga som i reklamspråket. Det senare är ett ämne som behandlas i ”Såld på engelska. Om språkval i reklam och marknadsföring” (2013). Det är därför inte sällan som ett engelskt ord eller uttryck används redan i tidningsrubrikerna eller tidningsnamnen för att väcka läsarnas intresse och samtidigt signalera att texten har hög status. Aftonbladet har till exempel ett prenumererbart månadsmagasin som heter ”Wellness”, trots att tidningen istället hade kunnat använda sig av svenska titlar som ”Hälsa” eller ”Välbefinnande” (Aftonbladet.se/wellness, 2013-07-23).

Aftonbladet ger också ut en söndagsbilaga med den svenska titeln ”Story”, ett ord som finns med i Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006). I söndagsbilagan den 14 juli vidareutvecklar Aftonbladet svenskan genom att skriva ”Gyllene Tider – the story” överst på varannan sida. Det går därmed att hävda att den engelska artikeln ”the” kan användas som ett alternativt sätt för att uttrycka bestämd form i svenskan, även om Aftonbladet samma dag faktiskt använder sig av den traditionella formen i en rubrik på huvudtidningens förstasida: ”Läs storyn om Gyllene Tider”. En lite äldre tidningsrubrik med onödig engelska är ”Keith Richards – en född storyteller” (DN 2010-11-17). Några nyare sådana är ”Polis körde i streetrace” (SvD 2013-07-22) och ”Smash and grab-kupp mot Åhléns” (AB 2013-07-22). De onödiga engelska orden och hade här, utan några större översättningssvårigheter kunnat ersättas med svenska motsvarigheter som historieberättare, gatulopp samt krossa och stjal-kupp.

En tråkig konsekvens av det är tidningarnas språk, som blir vår gemensamma svenska, är att den onödiga engelskan även används av statliga medier och myndigheter. Språklagens krav på att myndigheter både ska använda och utveckla svenskan blir därför i praktiken meningslös. Det förklarar också varför Sveriges Radio, Sveriges Television och Tillväxtverket kan använda sig av engelskans ”crowdfunding” istället för svenska motsvarigheter som ”gräsrotsfinansiering” och ”folkfinansiering” (”Crowdfunding har problem att få fäste i Dalarna”, Dalanytt i P4 Dalarna, Sveriges Radio, 2013-07-29; ”Crowdfunding allt mer populärt” (SVT Text 2013-07-29; ”Crowdfunding kräver öppenhet och hjärtlighet”, pressmeddelande från Tillväxtverket, 2013-06-17).

Att exempelvis även Sveriges Television ska använda svenska framgår av bolagets nuvarande sändningstillstånd, som meddelats av kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (M) på regeringens vägnar ("Tillstånd att sända television", Regeringsbeslut 86, 2009-12-17, Svt.se/omsvt/fakta/public-service/article122887.svt/binary/Sändningstillstånd%20från%202010). I "Villkor för sändningsrätten" fastslås det i 8 §: "SVT har ett särskilt ansvar för det svenska språket och dess ställning samhället. Språkvårdsfrågor ska beaktas i verksamheten. SVT ska tillhandahålla ett mångsidigt utbud av program av hög kvalitet på det svenska språket" ("Sändningstillstånd för Sveriges Television AB", bilaga till "Tillstånd att sända television", s. 3).

Det bör slutligen nämnas att varken Aftonbladet eller Expressen tycks föredra en rubrik som "Från Ryssland med kärlek" framför "From Russia with love". De båda kvällstidningarna väljer i alla fall den engelska rubriken för två av sina tidningsartiklar. Aftonbladet i en artikel på nöjessidorna, om "Spice Girls"-medlemmen Geri Halliwells förhållande med en rysk miljardär den 21 augusti 2007 och Expressen i en ledare, om brott som den ryska regimen begått under Vladimir Putins tid vid makten, den 18 juli 2013.

Hur allvarlig bristen på demokrati i dagens svenska språkbeskrivning är beror för närvarande på det språkliga sammanhanget, de enskilda medborgarnas språkkunskaper och i vilken omfattning oanpassade främmande lånnord används. Att den nuvarande språkbeskrivningen kan medföra risker för både rättssäkerheten och patientsäkerheten är dock inte särskilt svårt att inse ("Hylläkare förstod inte – patient dog", Värmlands Folkblad 2011-04-07). Detta blir än tydligare om tidningarna i framtiden väljer att fler ord och uttryck från andra mindre språk än engelskan, som trots allt är Sveriges inofficiella andraspråk (Mikael Parkvall, "Sveriges språk – vem talar vad och var?", Stockholm 2009, s. 119, Su.diva-portal.org/smash/get/diva2:225395/FULLTEXT03) och är ett språk som enligt en EU-undersökning från 2006 hela 89 procent av svenskarna anser sig behärska ("Sveriges språk", s. 98). Tidningarna skulle exempelvis kunna välja att uttrycka sig på ungerska om de vill ("Här en lektion i ungerska. Lehet veszek egy cső vas, köszönöm (Kan jag få köpa ett järnrör, tack).", Exp 2013-05-06). Ungerskan är trots allt ett språk som inte talas av mer än 0,24 procent av Sveriges befolkning ("Sveriges språk", s. 161), även om andelen som förstår det sannolikt är något högre.

8.5 Finansieras framtidens svenska ordböcker av multinationella bolag som Coca-Cola Company och Google Inc?

Framtiden för tryckta ordböcker, särskilt de tvåspråkiga, ser mörk ut även om den sägs se ljusare ut för de enspråkiga svenska ordböckerna. Enligt Språkrådet är orsaken till detta främst Svenska Akademiens utgivning av dess ordlista över svenska språket. Fast varför inte låta staten ta del av de intäkter som språkbeskrivningen ger upphov till? Då skulle Språkrådet slippa bråka med amerikanska storföretag som, liksom Google, vill förvandla ordlistor

och ordböcker "till gratis annonsplats" ("Ingen enskild äger språket", SvD 2013-04-02). Namnrättigheterna till en officiell svensk ordbok skulle helt enkelt kunna säljas till högstbjudande, liksom rätten att få köpa enskilda ord och uttryck i denna. Bolag som vill fetstilsmarkera sina sponsrade varumärkesord eller köpa en exklusiv rätt till alla ordboksord inom sitt verksamhetsområde borde också få göra detta. Apple, Nokia, Samsung eller någon annan ledande mobiltelefonföretag skulle då till exempel kunna marknadsföra sig i ordboken genom att köpa olika sammansättningar med sina varumärken, exempelvis "iPhone-skål", "Nokia-mobil" och "Samsung Galaxy".

Varför inte sälja ut utgivningsrätten till ett enda bolag, som då både får rätten att namnge själva ordboken samt att ensamt bestämma över dess innehåll? Någon principiell skillnad mellan att exempelvis låta Bonnier AB, Svenska Akademien eller Coca-Cola beskriva det svenska språket finns i varje fall inte. Innehållet i ordböcker som "The Coca-Cola Company's officiella svenska ordbok" eller "The Google Inc's Official Dictionary of Svenska" skulle med andra ord inte vara mindre odemokratiskt återgivna än de i Bonniers svenska ordbok och Svenska Akademiens ordlista över svenska språket.

Ur demokratisk synpunkt vore givetvis en officiell svensk ordbok, som utges och bekostas av det allmänna att föredra. En språkbeskrivning baserad på språket självt och på allmänhetens svenska skulle sannolikt innebära att vi får en språkutveckling med anpassade lånord istället för den språkavveckling med oanpassade lånord eller plagiatord som vi har i dag. Vi skulle då kanske kunna skåla i "champanj", ett ord som redan i dag får 12 200 träffar på svenska i Google (2013-07-23), trots att det inte finns upptaget i svenska ordböcker som Bonniers svenska ordbok och Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, istället för det franska plagiatordet "champagne". De franska orden "chocolat" och "campagne" finns ju inlånat i svenskan med stavningen "choklad" och "kampanj" ("Främmande ord. Ordbok överlånord i svenskan", 4:e upplagan, 2008, s. 82 och s. 240). Vi skulle då också kunna vara säkra på att vi kan fortsätta smutta på en "konjak" till kaffet, trots att det ju faktiskt står "cognac" på flaskornas etiketter.

Fast för en sådan språkutveckling behöver det svenska språket äkta vänner. Några sådana finns det inte i dag. Vi får därför antagligen inom överskådlig tid försöka acceptera att Sveriges riksdag har haft den dåliga smaken att låta en odemokratisk och otidsenlig institution med en ännu sämre smak, nämligen Svenska Akademien, vara smakdomare för vad som är god samtidsvenska trots att dess livstidsvalda ledamöter knappast kan beskyllas för att vara några språkliga snillen (se avsnitten 4.1 och 4.2 ovan).

8.6 Avslutande ord

Tack vare SAOL-svenskan kan vi numera vara väldigt internationella när vi höjer glaset på nästa Nobel-fest. I Sverige är ju, som bekant, alla språkliga uttryck oavsett uttal och stavning "svenska". Att Svenska Akademien förmodligen då har delat ut ännu ett Nobelpris i litteratur till någon anhängare av en folkmördande diktatur tycks tyvärr vara mindre viktigt. För de svenska riksdagspartierna är den goda bilden av den konstitutionella monarkin Sverige som Nobelfesten hjälper till att förmedla internationellt viktigare än demokrati.

Återkommande gäster på Nobelfesten, som de inbjudna svenska ministrarna och ledarna för riksdagspartierna anser säkerligen att det är "positiv pr", på samma sätt som Rysslands president, Vladimir Putin, antagligen tycker att det är bra för både bilden av honom och nationen att låta de statliga ryska tevekanalerna visa fiskebilder där landets högste politiske ledare barbröstad har fångat en gädda på 21 kilo inför invigningen av världsmästerskapen i friidrott 2013 i Moskva ("Storfiskaren Putin i pr-offensiv", SvD 2013-08-04). Att sedan alla svenska partiledare nu inte längre får delta i festligheterna, men istället möjligen en och annan folkmordsmiljonär, verkar inte bekymra någon.

Åsa Linderborg, Aftonbladets kulturchef, menar nämligen att Carl Bildt är en "folkmordsmiljonär" på grund av sitt tidigare uppdrag som styrelseledamot i Lundin Oil, ett oljebolag som har samarbetat med en sudanesisk "regim och milis som har massmördat, fördrivit och våldtagit" ("Folkmordsmiljonären", AB 2011-07-12). Genom att Lundin Oil har "hjälpt till att hålla inbördeskriget igång" har Carl Bildt, enligt Åsa Linderborg, "tjänat grova pengar på brott mot de mänskliga rättigheterna". Åsa Linderborg avslutar sin artikel om Carl Bildt med att kommentera innehållet i hans mikroblogg, som enligt tidningsmagasinet "Foreign Policy" är av världens 100 bästa ("Det torra intellektets eviga solsken", UNT 2011-06-22): "Han gödslar meningslösheter, ofta formulerade högt ovan molnen, som vore han Kejsaren av Solen".

Dessa meningslösheter, som Carl Bildt gör i egenskap av Sveriges utrikesminister och därför bör "ses som officiella svenska uttalanden" enligt Ulf Bjereld, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet ("Statsvetare: Bildts Twitter bör ses som officiellt uttalande", DN 2013-07-29), påminner en hel del om regeringens officiella påståenden om språk och demokrati. I lagförslaget till den nuvarande språklagen skriver nämligen de ansvariga ministrarna Carl Bildt (M) och Lena Adelsohn Liljeroth (M) att "språket är en förutsättning för den enskildes deltagande i den demokratiska processen" och att "för samhället är tillgången till information på ett gemensamt språk som var och en förstår ytterst en demokratifråga" ("Språk för alla – förslag till språklag", prop. 2008/09:153 s. 7 och 11, Regeringen.se/sb/d/108/a/122288). Ändå bygger alltså både språklagen och den påstått demokratiska svenska språkpolitiken, på det svenska språk som beskrivs i Kejsaren av Svenska ordböcker, det vill säga Svenska Akademiens ordlista över svenska språket.

Dessvärre är Svenska Akademien, som Åsa Lindberg också mycket riktigt påpekar i ett annat och noblare sammanhang "ingen statlig myndighet, ingen organisation underställd demokratisk kontroll" ("Devalverat Nobelpris", AB 2012-11-08). Detta är den nakna sanningen, som ingen politiker vill medge. För de tycks alla vilja kunna fortsätta att sola sig i den kejsarliga glansen, trots att politikerna nog innerst inne vet att han är naken. Den odemokratiska språkbeskrivningen i Kejsarens ordlista över svenska språket får därför sannolikt även under överskådlig tid fortsätta att vara Sveriges gemensamma och i praktiken officiella standard-svenska. Vi kan också glädja oss åt att utrikesminister Carl Bildt fortsätter att göra fler viktiga "officiella svenska uttalanden" på sin mikroblogg, som att klargöra att det är Sveriges och regeringens bestämda uppfattning att Ulf Bjereld, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet, är en mycket "bitter" person: 'Nu håller Du på att förlora all trovärdighet som seriös debattör i frågor som denna. Gläds med Sverige! Var inte bitter' ("Carl Bildts utfall mot statsvetaren: 'Bitter, bitter, bitter'", SvD 2013-08-08; Twitter.com/CBildt/status/365506864055717888).

Från 2010 och framåt, har alltså Carl Bildt, Sveriges utrikesminister sedan 2006, varit inbjuden till Nobelfesten men inte Jimmie Åkesson, Sverigedemokraternas partiledare. Att både Carl Bildt och fru, EU-parlamentarikern Anna Maria Corazza Bildt, gillar att ses tillsammans i rampljuset på olika galor och högtidliga middagar brukar också uppmärksammas av tidningarna, som älskar att betygsätta och visa bilder på kändisar i eleganta kläder ("Bildspel: Glada skratt runt honnörsbordet!", Svensk Damtidning 2010-12-10; "Galanta galablåsor – stilgast på Nobelfest", Exp 2012-12-11; "Nobelklänningarna vi minns", DN 2012-12-10).

I en tidningsartikel där Anna Maria Corazza Bildt får berätta om sina favoritklänningar på Nobelbanketterna genom åren, den första redan 1999, säger hon så här om Nobelfesten: "Det är det högtidligaste av det högtidliga i Sverige och väldigt kul att få vara med på. Jag är där som utrikesministerns fru och det gäller att visa respekt. Det är mer svensk glamour än Anna Maria-glamour" ("Klänning som visitkort", SvD 2012-12-09). Att Nobelfesten är för "kul" för att missa kan nog även de inbjudna parti- och regeringsföreträdarna hålla med om, oaktat att det då innebär att de måste visa upp sig tillsammans med företrädare från folkmördande diktaturer och försvara en språkklag med en odemokratisk språkbeskrivning av det gemensamma samhällspråket, svenskan. Valet mellan att få gå på en bal på slottet eller att stå upp för demokratiska principer, genom att välja att tacka nej till en inbjudning till Nobelfesten, tycks med andra ord inte vara särskilt svårt.

Här i Sverige finns det inte, som i USA, någon vana att be om ursäkt för sitt språkval innan svordomar uttrycks rakt på sak och utan förskönande omskrivningar. En amerikan hade antagligen annars sagt "Pardon my French" innan han hade uttalat sig om svensk språkpolitik. I Sverige får vi nog däremot nöja oss med att det gemensamma samhällspråket i varje fall heter svenska, även om det rent innehållsmässigt allt oftare är engelska. Svenskans bundenhet av kommersiella och ursprungliga beteckningar, främst engelska sådana, tycks bara öka

och innebär att språket upphör att utvecklas. För den språkliga plagieringen innebär att oanpassade ord och uttryck lånas in i svenskan istället för anpassade sådana, även om betydelseutvidgningar inte tycks vara något problem i engelskan.

Blir till exempel en vara som ingår i "billigaste sortiment av ICA:s egna varor", nämligen "ICA Basic", en basvara eller en "basicvara"? Vidare går det att fundera om det är möjligt att äta ostburgare på svenska McDonald's-restauranger om bolaget på sina restaurangmenyer presenterar dessa i den förväntat mer välsmakande och säljande blandspråksformen "cheeseburgare" (Mcdonalds.se/se/maten/produkter/produkter/cheeseburgare.html, 2013-07-23)? Kan en svenskproducerad hamburgerost exempelvis sägas vara både en "cheese", "formaggio", "juusto", "kaas", "käse", "ost" och "queso" bara för att livsmedelstillverkaren väljer att sälja osten i förpackningar, där namnet skrivs på engelska, italienska, finska, tyska, svenska respektive spanska? Det skulle trots allt kunna handla om samma livsmedel, bitar av samma ost, liggandes sida vid sida och i samma kyldisk.

Är inte skit fortfarande skit, även om vi kallar den för "shit" istället för att använda en till svenskan anpassad stavning som "kitt", det vill säga en betydelseutvidgning av "kitt", där k istället för med ett hårt k. Detta "kitt", med dubbeltecknat t i enlighet med huvudregeln om dubbel konsonant vid kort vokal, är enligt Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (13:e upplagan, 2006) en "massa för tätning av fönster" och uttalas på samma sätt som "kyrka", vilket är ett ord som har rötterna i fornsvenskans "kyrkia" (SAOB, uppdaterad 2010-08-31). "Tje-ljudet" med k exemplifieras i "Svensk språklära" från 1898 med följande ord: "kedja, kemi, kind, kines, kirurg, kyrka, källa, kär, kärna, kök och katekes" ("Svensk språklära för de allmänna läroverken", Erik Brate, 1898, s. 30).

Ordet "kineseri" är ett annat sådant k-ord med tje-uttal. Enligt SAOL (13:e upplagan, 2006) avser det "formalistiska bestämmelser, meningslöst formtvång". Ungefär som språklagens krav på att svenska ska användas i all offentlig verksamhet alltså. För i praktiken kan ju vilka språk, inlånade ord och uttryck utan anpassning till svenskan användas. Ett sådant ord är "presskit", en i sammanhanget passande hopskrivning av lånorden "press" och "kit" (SAOL, 13:e upplagan, 2006).

Skit har dock samma färg, innehåll, konsistens, lukt och utseende i övrigt oavsett språkval, svenska eller engelska. Om det inte räcker med svenskan för att beskriva världen hur många språk ska vi då inkludera i den för att klara av att beskriva alla dessa oumbärliga, om än inbillade, nyanser? Alla levande och döda eller räcker det med 30, 100 eller 2 000 stycken?

Det bör till sist nämnas att en japansk man, Hoji Takahashi, har stämt Japans statliga radio på 100 000 kr för den känslomässiga skada han anser sig ha åsamkats av att lyssna på utländska lånord ("Stämmer radion för låneord", AB 2013-06-27). Enligt Hoji Takashi handlar det, precis som i Sverige, främst om engelska lånord: "Grundfrågan är att Japan håller på att [ordet

”bli” är tyvärr här utelämnat i artikeln!] allt för amerikaniserat. Det finns en känsla av att det här landet bara håller på att bli en provins i USA”. Detta trots att det många gånger ändå verkar handla om anpassade främmande lånord: ”Japanskan är rikt på ord men trots det är det vanligt att låna in ord från andra språk. Och det är inte bara engelskan som påverkar språket. Ordet för deltidsarbete är till exempel en japaniserad variant av det tyska ’arbeit’. Men japanskans fonetiska struktur gör att orden låter helt annorlunda. Det engelska ordet ’trouble’ blir i Japan ’toraburu’ och franskans ’concierge’ uttalas ’konsheruju’”.

I Sveriges Radio tvingas däremot de svenska lyssnarna dagligen att höra på främmande lånord som både uttalas och stavas på samma sätt som i de långgivande språken (”Lifestyle-bonanza på Liljevalchs Konsthall”, Kulturnytt, SR, 2013-07-01; ”Bröligt punchline-potpurri av Lina Neidestam”, Kulturnytt, SR, 2013-07-04). Detta medför att skadeståndsanspråken rent hypotetiskt skulle kunna bli betydligt högre här än i Japan, där det alltså tycks tolkas istället för att plagieras vid inlåning av nya ord i språket. Skadestånden bör dessutom kunna betalas solidariskt av svenskans många falska vänner, då dessa uppsåtligen eller av oaktsamhet har sett till att antingen de själva eller andra har kunnat tjäna grova pengar på det svenska språkets kommersialisering.

Fast straffen borde kanske vara ännu hårdare. De falska vännernas brott kan i varje fall inte anses vara mindre allvarligt än den förskingring av 47 skattemiljarder som Jan Palmquist, ordförande för Seko och Vattenfalls förhandlingsorganisation, anser att Vattenfalls tidigare vd Lars G Josefsson har gjort sig skyldig till: ”Det finns inget straff inom den svenska juridiken som är hårt nog. Det är därför jag brukar säga att han borde skickas till Nordkorea” (”Josefsson borde skickas till Nordkorea”, SvD 2013-07-24).

Att få skicka de folkvalda företrädarna för världens näst mest demokratiska land till världens minst demokratiska, Nordkorea, skulle onekligen vara en poetisk rättvisa och en passande bestraffning för Sveriges alla låtsasdemokrater, som anser att det gemensamma svenska samhällsspråket endast är en demokratifråga i teorin. För i Demokratiska Folkrepubliken Korea, vilket är landets officiella namn, låtsas man också att demokrati är viktigt, även om den i verkligheten inte existerar annat än på pappret. Det vet nu om inte annat Sakine Madon, politisk redaktör för Norran och fristående kolumnist på Expressens ledarsida, efter att ha läst ”Flykten från Läger 14. Den dramatiska rymningen från ett nordkoreanskt fångläger” (2012). Hon tycker i alla fall inte längre att det finns några skäl att skratta åt Nordkorea, landet som är ”granne med Samsung och Gagnam style, en överklig diktatur med nyhetsuppläsningar vars hysteriska hyllningar till Kim Jong Un vi gärna fnissar åt ” (”Skratta inte åt Nordkorea. Skrik!”, Exp 2013-08-03).

När det gäller de oäkta vännerna inom medierna går det att tänka sig någon form av biblisk rättvisa. Enligt Mose lag ska varje gärning bemötas på ett motsvarande sätt, vilket innebär att ett förlorat öga ska verdergällas med ett öga (Andra Mosebok, 21:23-25). Varför inte låta

dessa språkquizlingar, som väljer "quizer" framför "frågesporter" och "kvissar", få löpa gatlopp i pressen, så att de själva får känna på konsekvenserna av den kommersialiserade och oetiska drevjournalistik som de oftast utan moraliska betänkligheter, utsätter andra för ("Pressetiska ideal krockar med medieklimatet", SvD 2006-10-25)?

Lena Adelsohn Liljeroth (M), Sveriges idrotts- och kulturminister, påstår sig känna "djup, djup oro och stark vrede" efter det att Rysslands idrottsminister meddelat att lagen som förbjuder spridning av "homosexuell propaganda", även måste följas av homosexuella idrottsutövare under de olympiska vinterspelen i Sotji den 7:e till 23:e februari 2014 ("Adelsohn Liljeroth: 'Känner djup oro'", SVT Sport 2013-08-02). Lena Adelsohn Liljeroth förklarar att regeringen "agerar genom EU, FN och andra kontakter men en bojkott känns inte aktuell. Ryssland är ett land där vanliga demokratiska rättigheter inte gäller".

Birgitta Ohlsson (FP) och Maria Arnholm (FP), Sveriges EU- och demokratiminister respektive jämställdhetsminister, skriver vidare i en gemensam debattartikel att "internet och sociala medier är fantastiska verktyg för opinionsbildning och tillskott till demokratin", men att politiken måste "visa att det som är brott mot någon öga mot öga också är ett brott när avsändaren göms i anonymitet" ("Näthat mot kvinnor ett demokratiproblem", Exp 2013-07-25). De båda ministrarna skriver: "Därutöver pågår inom justitiedepartementet, delvis mot bakgrund av näthatet, en analys av hur strafflagstiftningen skulle kunna moderniseras för att bättre än i dag träffa och motverka det som bör vara straffbart. Regeringens satsningar mot näthatet är breda och flera för att samhällsutmaningen är stor. Varje uppdrag bidrar med sitt perspektiv och sina resurser."

Varför regeringen inte på motsvarande sätt vill satsa tillräckliga resurser på att modernisera och demokratisera språklagen, så att vi bättre kan motverka den onödiga inlåningen av oanpassade ord och uttryck i svenskan kan tyckas märkligt. Fast med en demokratiminister som anser att frågan inte ligger inom hennes "fält" ("Re: Nyckeln till det svenska språket? (FP)", mejl från Birgitta Ohlsson, 2010-09-12) är det kanske inte så konstigt. Att det sedan inte alltid finns någon större skillnad mellan Ryssland och Sverige i demokratiskt hänseende borde även Lena Adelsohn Liljeroth veta. Hon står ju trots allt själv bakom den regeringsproposition där det påstås att det gemensamma samhällspråket är en "demokratifråga" ("Språk för alla – förslag till språklag", prop. 2008/09:153 s. 11, Regeringen.se/sb/d/108/a/122288), trots att det inte är så i verkligheten. Sverige är alltså också, liksom Ryssland, ett land där de vanliga demokratiska rättigheterna inte alltid gäller och demokratin används som en potemkinkullis för att dölja vilka som är de verkliga makthavarna.

Detta ställer, i sin tur, en ytterst viktig fråga om begreppet demokrati. Är den till för folket eller politikerna? Svaret blir givetvis olika beroende på vem som tillfrågas. De politiska ledarna i Kina, Nordkorea och Sverige påstår alla att deras länder styrs med folkets bästa i åtanke. Att detta inte alltid innebär att de politiska besluten uttrycker folkviljan är uppenbart för alla

utom, möjligen, politikerna själva. För det är tråkigt nog varken demokratin, det svenska språket eller den språkbrukande svenska allmänheten som hitintills varit vinnarna på den nuvarande språkutvecklingen, som alltså främst bygger på ett kommersiellt tidningspråk utan språkvårdande ambitioner ("Här är vinnarna under Silly season – hittills", AB 2013-08-07).

Vad som är löjligast eller mest "silly" i denna språkpolitiska röttnadshistoria är dock svårt att säga säkert. Är det de folkvalda politikernas ointresse för demokrati, tidningarnas övertro på engelskans mirakulösa säljgenskaper och uttrycksmöjligheter eller den orgiastiska eufori som de nya orden i svenskan, främst de oanpassade engelska lånorden och uttrycken, ger upphov till på ordboksredaktionerna samt inom språkvården och språkvetenskapen? Klart är i varje fall att det handlar om rättsröta med vänskapskorruption och maktmissbruk på hög nivå och att det svenska folket inte har tillfrågats om det verkligen vill att svenskan i dag ska vara ett språk, som kan definieras som alla de ord och uttryck som förekommer i svensk-språkiga sammanhang.

9. Efterord (2013-08-31): Om Sara Danius inträde i Svenska Akademien och kulturelitens okritiska hyllning av den odemokratiska institutionen

Det sägs att "mer kulturadel än Sara Danius", Svenska Akademiens senaste ledamot, "är det svårt att bli i Sverige" ("Raka spåret till stolen", SDS 2013-03-09). För Sara Danius, född 1962 och dotter till författaren Anna Wahlgren och filosofie magistern Lars Danius, är inte bara professor i estetik vid Södertörns högskola och kritiker i Dagens Nyheter, utan har också dubbla doktorstitlar i litteraturvetenskap, en vid Uppsala universitet och en vid Duke University, USA. Även om Sara Danius utsågs till ny ledamot i Svenska Akademien redan den 7 mars 2013 blir hon formellt sett inte invald förrän hon har hållit sitt obligatoriska inträdestal vid en högtidssammankomst den 20 december 2013 ("Sara Danius tar över stol sju", SDS 2013-03-07).

Vidare sägs att "alla älskar" Sara Danius och det är något med henne, "som får kultureliten, från höger till vänster, att jubla ikapp" ("Denna Danius!", Fokus 2013-05-17, Fokus.se/2013/05/denna-danius/). Aftonbladets kulturchef Åsa Linderborg, med ett förflutet som medlem i Vänsterpartiet kommunisterna och ombudsman i Kommunistisk ungdom ("Åsa Linderborg", Bonnier Fakta, 2013-08-24, Bonnierfakta.se/Upphovsman/Forfattarpresentationssida/?per_sonId=19701), skriver till exempel att utnämningen av Sara Danius är "lika väntad som välförtjänt" och att den gör Svenska Akademien till den "just nu [...] mest spännande kulturinstitutionen; oförutsägbar och djärv. Sara Danius på stol nummer 7 garanterar att den så kommer förbli för en lång tid framöver" ("Åsa Linderborg: Svenska Akademien är djärv och oförutsägbar", AB 2013-03-07).

Fast frågan är om Åsa Linderborg hade uttryckt sig lika entusiastiskt om Sara Danus istället hade utnämnts till ny kulturminister i någon av de kommunistiska enpartistaterna Kina eller Nordkorea? Hade hon då verkligen kunnat påstå att utnämningen hade gjort endera diktaturen till den just nu mest spännande statsmakten i världen för en lång tid framöver, trots att de båda länderna bland annat gör sig skyldiga till brott mot mänskligheten, fängslar journalister och oliktänkande?

När det gäller Åsa Linderborgs romantisering av kommunismen påpekar Roland Poirier Martinsson i Svenska Dagbladet att "var femte människa lever utan yttrandefrihet i kommunistiska diktaturer" och att "förtrycket är inte – som i högerdiktaturer – så enkelt som en följd av den råa maktens natur, det är ideologi" ("När kommer frågorna om kommunismen?", SvD 2013-04-22). Roland Poirier Martinsson menar vidare att Åsa Linderborg "inte på ett övertygande sätt tagit avstånd från förtrycket", utan istället "kräver rättning i åsiktsleden – och behöver inte ens prata om det?! Det är som om SD inte hade behövt svara på frågor om främlingsfientlighet".

I en krönika i Aftonbladet, som mer kan liknas vid ett försvarstal till kommunismen än ett avståndstagande från densamma, skriver Åsa Lindberg att den eufori hon hade upplevt på de ungerska ungdiktatorernas kongress i Ungern våren 1989 förvandlades "till sorg när hela min världsbild rasade samman" när Berlinmuren föll den 9 november samma år ("Muren föll och jag gick sönder", AB 2009-11-09). Något personligt ansvar för sina kommunistiska värderingar och det egna politiska arbetet tycks Åsa Linderborg däremot inte vilja kännas vid. Hon fortsätter nämligen krönikan med att bland annat skriva att: "Existensen av Sovjetunionen, en alternativ samhällsmodell, bidrog till att sätta tryck bakom den västerländska arbetarrörelsens reformkrav. [...] Den tanklösa troheten mot Sovjet inom delar av vänstern har alltid haft sin motsvarighet inom borgerligheten. Man har av tradition stått i stram givakt inför den för tillfället starkaste kapitaliststaten". Åsa Linderborgs egen tanklösa trohet gör att hon här glömmer att nämna att priset för de förbättrade arbetsvillkoren i väst kostade 55 miljoner människoliv, vilket är det antal människor som mördades av den Sovjetiska staten under åren 1917-1987 (se tabell 1.3, "Fifteen most Lethal Regimes", Mega.nu/ampp/rummel/dbg.tab1.3.gif, "Death By Government", R.J Rummel, 1994; För andra kommunistiska folkmord, se även avsnitt 4.4 i det ovanstående).

Roland Poirier Martinsson avslutar kanske delvis därför sin artikel "När kommer frågorna om kommunismen?" (SvD 2013-04-22) med en fråga och en ännu obesvarad uppmaning: "När ska äntligen detta lands överseende med kommunismens historiska och pågående förtryck bli politiskt inkorrekt? Det borde vara Publicistklubbens nästa debatt". Åsa Linderborg borde då exempelvis få förklara om hon stödjer de totalitära kommunistiska staternas förljugna nyhetsförmedling i länder där pressfriheten ofta har ersatts av statlig propaganda ("Nordkorea sämst i världen på pressfrihet", Ekot i Sveriges Radio 2004-04-23, Sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=404495).

En annan som har kritiserat Åsa Linderborgs ovilja att ta avstånd från kommunismen är Olle Svenning, tidigare ledarskribent och utrikeskrönikör i Aftonbladet. I en debattartikel i Dagens Nyheter, "Olle Svenning: Linderborg väljer hellre Lenin" (DN 2012-05-29), bemöter han argumentationen i Åsa Linderborgs krönika "Hur Lenin och Branting svek socialdemokratin" (AB 2012-05-25). Denna är, i sin tur, en kommentar till Olle Svennings artikel om kulturrelativismen, "Klasshat är inte samma sak som klasskänsla" (DN 2012-05-23).

Om de stora och viktiga frågor, som Olle Svenning anser att Åsa Linderborgs texter väcker, skriver han: " Vilken väg är den kommunistinspirerade vänstern på väg att välja? Tillbaka till Kominternperiodens (Kommunistinternationalens) mest groteska och förödande period under mellankrigsperioden: Klass mot klass. Kamp mot socialfascisterna. Socialdemokratin är huvudfienden. Den borgerliga demokratin är inget annat än diktatur. Då blir en slutsats given: Hellre Lenin än Branting" ("Olle Svenning: Linderborg väljer hellre Lenin", DN 2012-05-29). Olle Svenning skriver också att vissa av Åsa Linderborgs argument är sorgligt "känslösamma och konstruerade" och "så befriade från självkritik och instängda i ett sekteristiskt perspektiv". Han menar också att hennes argument är "främmande för den kulturradikala europeiska historien och personligt sårade av varje antydning om att det finns en kommunistisk skuld".

I en intervju efter det att Sara Danius hade utsetts till ny ledamot i Svenska Akademien säger hon att hon "tackade ja direkt!", när hon tillfrågades och att hon först efteråt tänkte att hon "kanske borde fråga vad jag förbinder mig till" ("Omtumlad' Danius ny akademiledamot", SvD 2013-03-08). Att Sara Danius "tackat sitt självklara ja till sin stol" i Svenska Akademien kan nämligen tyckas märkligt ("Denna Danius!", Fokus 2013-05-17, Fokus.se/2013/05/denna-danius/). För uppdraget som akademiledamot är trots allt på livstid och Sara Danius har ju själv tidigare varit starkt kritisk till livstidstjänster inom svensk humaniora. I en debattartikel i Dagens Nyheter förslog hon år 2005 följande lösning på problemet med akademiker, som stannar kvar på samma institution från grundutbildning till pension: "Fråga: Hur undviker man att det börjar växa mossor? Svar: Man håller stenen i rullning. Förbjud nydisputerade att arbeta ens som timlärare vid sina heminstitutioner" ("Bekämpa mossigheten", DN 2005-11-08).

En av få som faktiskt har invändningar mot valet av nya ledamöter till Sveriges högsta smakdomstol och ensam uttolkare av den i praktiken officiella svenskan är Sydsvenskans Patrik Svensson. Han skriver: "Nej, det handlar inte om person. Sara Danius är av allt att döma en mycket lämpad ledamot av Svenska Akademien. Men det finns mycket mer att säga om den föregivet meritokratiska och klasslösa kulturelitens fortplantningsmekanismer" ("Raka spåret till stolen", SDS 2013-06-30).

Sara Danius uppmaning om att vi måste "bekämpa mossan", det vill säga institutionell "stagnation och inavel" ("Bekämpa mossigheten", DN 2005-11-08), bör därför ses som ett bevis för maktens korrupperande natur snarare än ett principiellt ställningstagande. För ofta är det ju endast den som inte har tillträde till maktens korridorer, som vill förändra vägen dit.

Den som redan befinner sig där gör däremot oftast allt för att stanna kvar. Att makten har en tendens att konservera sig själv och därmed utestänga de som vill förändra dess strukturer är inte svårt att visa. I Zimbabwe har landets auktoritäre ledare, den nu 89-årige Robert Mugabe, kunnat stanna kvar vid makten sedan 1980 genom misstänkt valfusk ("Mugabes val: Vinna eller dö kämpande", Huvudstadsbladet 2013-07-31) och i den kommunistiska enpartistaten Kuba har bröderna Fidel och Raul Castro, 86 respektive 82 år, delat på makten sedan 1959.

I en annan kommunistisk enpartistat, Nordkorea, har dock makten kunnat konserveras längre än i både Kuba (54 år) och Zimbabwe (33 år). Där har makten under 65 år gått i arv genom tre generationer ledare. Från statens grundare Kim il-Sung mellan 1948 och 1994, till dennes son Kim Jong-il mellan 1994 och 2011 och till sonsonen Kim Jong-un från 2011 ("Han är pappa upp i dagen", AB 2009-02-22; "Så byggs myten kring Nordkoreas diktator", SVT Nyheter 2013-03-31, Svt.se/nyheter/varlden/sa-byggs-myten-kring-nordkoreas-nye-ledare; "Nordkorea (Historia)", Nationalencyklopedin 2013-08-23, NE.se/lang/nordkorea/historia). Hur länge Kinas kommunistparti, som sedan 1949 har styrt landet ("Kinas kommunistiska parti", Nationalencyklopedin 2013-08-23, NE.se/lang/kinas-kommunistiska-parti) kan behålla makten återstår att se. Det kan dock möjligen vara så att den konservativa falangen inom partiet har stärkt sina positioner ("Har Kina fått konserverade ledare?", Frivärld Magasin 2012-11-20, Frivarld.se/magasin/har-kina-fatt-konserverade-ledare/). Det skulle i så fall även tala för att kommunistpartiet stärker sin makt över Folkrepubliken Kina.

I Sverige har Svenska Akademien, grundad år 1786 av Gustaf III, en institution som har lyckats överleva övergången från tider med kungligt envælde fram till dagens folkstyre, bevarat sin makt i 227 år. Till och med när Svenska Akademien suspenderades i två år på grund av politiska skäl år 1795 "bevarade De Aderton sin ställning som landets högsta auktoritet i litterära och språkliga frågor" ("Historisk översikt", Svenskaakademien.se/akademien/historia). Genom att år 1901 åta sig uppgiften att dela ut det litterära Nobelpriset kunde Svenska Akademien dessutom stärka sin makt inom litteraturen ytterligare, både i Sverige och utanför dess gränser. När det gäller Svenska Akademiens inflytande över det svenska språket fungerar dess ordlista över svenska språket numera i praktiken som Sveriges officiella rättstavningsordbok: "I Sverige fungerar som bekant Svenska Akademiens ordlista som norm för stavningen. Detta är dock inte fastlagt i lag" ("Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket", SOU 2002:27, s. 466; Regeringen.se/content/1/c4/14/43/66e00438.pdf).

Trots att Åsa Linderborg själv har skrivit att Svenska Akademien inte är en "statlig myndighet, ingen organisation underställd demokratisk kontroll" ("Devalverat Nobelpris", AB 2012-11-08) är det uppenbart så att varken Aftonbladet eller andra svenska medier "klarar alltför kontroversiella" sanningar ("Fel man i studion. SVT:s 'Min sanning' klarar inte alltför kontroversiella gäster", AB 2013-08-21), som den om Sveriges odemokratiska språkpolitik och den om Åsa Linderborgs svärmande för de kommunistiska folkmördardiktaturerna. Om detta beror på, för att använda Åsa Linderborgs egna ord, "brister i journalistisk integritet" och att

journalisterna "är färgad[e] av sin tidigare [eller nuvarande politiska] hemvist" eller bara på "trevlighetsdramaturgin" bakom mediernas nyhetsförmedling låter jag dock vara osagt ("Fel man i studion. SVT:s 'Min sanning' klarar inte alltför kontroversiella gäster", AB 2013-08-21). Det är nämligen lika illa oavsett.

Varför Åsa Linderborgs krönika i Aftonbladet den 26 augusti 2013, med anledning av att USA:s president Barack Obama besöker Stockholm den 4 september 2013, har getts rubriken "I have a drön" är svårt att förstå ("I have a drön", med underrubriken "Åsa Linderborg: Obama mördar skyldiga från luften", AB 2013-08-26). Anspelningen till Martin Luther Kings berömda tal den 28 augusti 1963 bygger nämligen här på att "drön", vilket här avser ett förrärlöst flygplan eller en så kallad drönare, påminner om "dröm" i den svenska översättningen av talet: "Jag har en dröm". Med tidningsrubriker som "Jag har en drone" eller "I Have a Drone" hade nog många läsare inte alls kunnat göra några associationer till Martin Luther Kings visionära tal om en framtid där vita och svarta är jämlika. Talet bidrog till att den amerikanska medborgarrättslagen, som förbjuder diskriminering på grund av etnicitet, kön och religion antogs 1964 ("Medborgarrättsrörelsen i USA", Populär Historia 2008-09-20, Populärhistoria.se/artiklar/medborgarrattsrörelsen-i-usa/) och att Martin Luther King tilldelades Nobels fredspris senare samma år ("Femtio år sen Martin Luther Kings tal", Huvudstadsbladet 2013-08-28, Hbl.fi/nyheter/2013-08-28/492526/femtio-ar-sedan-martin-luther-kings-tal). Martin Luther King sköts till döds 1968. Rubriken på Åsa Linderborgs krönika "I have a drön" borde dock rimligen enbart ha varit på svenska. För Aftonbladet är trots allt, precis som Dagens Nyheter, "faktiskt en tidning som ges ut i Sverige, inte i England" eller USA (Karin Bojs, "Att lära om livet, The Life, la vie...", 2010-05-09, DN.se/blogg/vetenskap/2010/05/09/att-lara-om-livet-the-life-la-vie--7176/).

Till sist kan det nämnas att Aftonbladets Peter Kadhammar i en krönika med anledning av tidigare övervakningsskandaler i Sverige och USA och dagens svenska och amerikanska samhällsövervakning skriver: "De [statliga företrädarna] säger att vi ska lita på dem, men varför skulle vi göra det? Lögnen är spionagets och den politiska övervakningens själ. I vår värld är den paranoide klarsynt" ("I en övervakad värld är den paranoide klarsynt", AB 2013-08-21). De språkliga lögnerna, som Språkrådets påstående om att det svenska samhällsspråket ägs av den språkbrukande allmänheten, trots att det i praktiken faktiskt tillhör Svenska Akademien och de svenska tidningarna ("Du bestämmer över språket!", 2008-02-29, www.sprakradet.se/2033) förtigs kategoriskt av journalister, språkvetare och språkvårdare.

Det är därför uppenbart att lögnen i Sverige också är mediernas, språkvetenskapens, språkvårdens och det politiska hyckleriets själ. För de har nästan alla någon gång beklagat sig över engelskans allt större inflytande i svenskan, men när de insåg att de kunde lägga skulden för denna språkutveckling på det svenska folket "gjorde de", för att låna en formulering av Lena Mellin, Aftonbladets inrikespolitiska kommentator, "sannolikt high five" bakom de stängda dörrarna ("Plötsligt finns en annan syndbock än regeringen", AB 2013-08-24). Det fanns då

inte längre någon anledning för dem att erkänna sin skuld, utan istället utsåg de oss till de skyldiga till det faktum att engelskan i dag är svenska i Sverige.

Vi kan därför fira denna språkliga realitet med "high fives" även när vi vill uttrycka oss på språklagens (SFS 2009:600) svenska. För skillnaden mellan engelska ord och oanpassade engelska lånord är trots allt endast subjektiv, vilket innebär att det inte på ett objektivt och entydigt sätt går avgöra om ett ord som "team" är ett engelskt ord eller det i svenskan inlånade engelska ordet. Vill journalisterna ändå fortsätta briljera med sina kunskaper i engelska, som trots allt är Sveriges inofficiella andraspråk och ett språk som 89 % av svenskarna anser sig behärska (Mikael Parkvall, "Sveriges språk – vem talar vad och var?", Stockholm 2009, s. 98 och s. 119, Su.diva-portal.org/smash/get/diva2:225395/FULLTEXT03), bör engelskan och inte svenskan komma i andra hand i tidnings språket. Engelskan, liksom andra främmande språk i de svenska tidningarna, bör då dessutom också markeras ned citattecken. Tidningsrubriken "Skulle ha vunnit mot Dream Team från 92" (Exp 2012-07-29) kan då istället skrivas "Skulle ha vunnit mot Drömlaget [engelska: "(The) Dream Team"] från 92".

Det skulle onekligen vara en smälldunk eller slamdunk, med svenskt uttal [engelska: "slam dunk"] mot dagens språkliga fördumning och odemokratiska språkbeskrivning. Aftonbladet och Sveriges Television uppmärksammar exempelvis att Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson nyligen gett ut boken "Satis Polito" (2013), utan att veta hur han ska uttala titeln: "Jag kan inte latin på den nivån, säger Åkesson till Svt" ("Åkesson kan inte uttala egen boktitel", AB 2013-08-27). I intervjun i teveprogrammet "Gomorrön Sverige" uppger Jimmie Åkesson dock att titeln betyder 'Tillräckligt polerad', vilket "han känner sig som när han exempelvis deltar i intervjuer och gör besök hos kungen" ("TV: Jag vet inte hur man uttalar min boks titel", SVT Nyheter 2013-08-26, Svt.se/nyheter/sverige/akesson-jag-kan-inte-latin-pa-den-nivan).

Detta uppmärksammande kan tyckas märkligt då medierna själva inte ens har tillräckliga språkkunskaper i engelska och svenska för att kunna ersätta rubriker som "I have a drön" (AB 2013-08-26), "Zlatan: Jag kommer till ett dream team" (SVT Play 2012-07-08, Svtplay.se/klipp/194375/zlatan-jag-kommer-till-ett-dream-team) och "Skott mot FN-team i Syrien" (SVT Västerbottensnytt, 2013-08-26, Svt.se/nyheter/regionalt/vasterbottensnytt/skott-mot-fn-team-i-syrien) med formuleringar som "Jag har en drön", "Zlatan: Jag kommer till ett drömlag" och "Skott mot FN-grupp i Syrien".

Att Aftonbladet och Sveriges Television inte heller följer branschens egna skrivregler är också uppenbart. I TT-språket, som är en samling skrivregler som uppges följas av anställda på Tidningarnas Telegrambyrå, tidningar, radio, teve och nyhetssidor på nätet, står det nämligen: "Använd inte engelska ord eller uttryck när det finns svenska motsvarigheter: Operationen utfördes av ett **läkarlag** (inte *läkarteam*)", det vill säga "Använd svenska!" ("Svenska", Info.tt.se/tt-sprakets/navigation/svenska/). Bakom TT-språkets rekommendationer står Mediespråksgruppen, vilket är en samarbetsgrupp för språkvårdare från medierna. Aftonbladets och Sveriges Televisions representanter i gruppen är Petter Ovander respektive Ste-

fan Lundin ("Mediespråksgruppen", Info.tt.se/tt-spraket/mediespraksgruppen/).

Johan Svensson